

• אל הנגבו - הפריצה לצומת

• טילים נ"ט, למה נועדו?

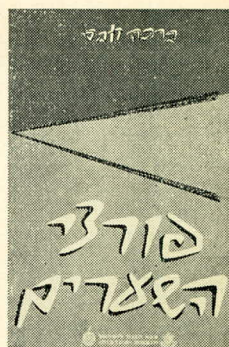

מערכות

קל"א

חשרי תשכ"א - אוקטובר 1960

הופיעו:

פרטים ראה

ב„נמי ומה בחוברת“

בהוצאת „מערכות“

עומדים להופיע:

אודט

סיפור עלילה על פעולות ריגול של המרגלת אודט סנסום-צ'רצ'יל, ב- שטחי צרפת הכבושה ע"י הגרמנים במלחה"ע השנייה.

נצלול עמוק ובדומיה

חיים ומלחמה במעמקי הימים, מסופרים ע"י קומנדר א. ל. ביטש (אשר הקיף השנה את העולם בצול-לת אטומית).

תוכן הענינים

2	65	מי ומה בחוברת
4		<u>ציון לשבה</u>
5	אלוף א. יפה	<u>עוד בשולי תמרון: נקודות</u>
8	קפט. ב. ה. לידלהארט	קטעים מתוך ראיון
9	רס"ג א. אילון	<u>כיבוש מתחם 113</u>
26	סא"ל ב. פוגלמן	<u>הנדסת-ישרה לכל החילות</u>
32	מיוזר ק. ר. ובר	<u>הכשרת נייסות-הנרסה</u>
36	אל"מ ב. ברילב	<u>בצבא מיליציוני</u>
40		<u>אירועיקרב שריונאי</u>
41		<u>פינת השריונאי: המתגונן מפגיע</u>
		<u>"הרים"</u>
42	סרן א. סימון	<u>תמורות כלכליות בסוריה</u>
52	רס"ר ד. רוטנברג	<u>מאז האיחוד עם מצרים</u>
54		<u>הבו לנו "תחמושתן"!</u>
55		<u>במת מערכות: ה"מכתב לקצין</u>
60	רס"ג ד. שפר	<u>מילואים" לא התימר למצות...</u>
61		<u>כלי-קרב: טילים נגד טנקים, אילו?</u>
62	ממ"ק משה הר	<u>ובשביל מה?</u>
64		<u>לא עשית טובה — אלא</u>
		<u>שיתוף פעולה!</u>
		<u>חידושי נשק וטכניקה</u>
		<u>ממדף הספרים: עיר נצורה</u>
		<u>מה בצבאות?</u>

מערכות בית-ההוצאה של צבא הגנה לישראל

העורך הראשי: אל"מ אלעזר גלילי
 סגן העורך הראשי: סא"ל גרשון ריבלין
 "מערכות": קצין-העריכה רביסרן משה ברימר
 "צקלון": קצין-העריכה שרגא גפני
 "מערכות-ים": קצין-העריכה רביסרן עזרא להד
 ספרים להנצחת החייל: העורך: ראובן אבינעם
 מזכירת המערכת: מרים נתנאל

המערכת והמנהלה: הקריה-ת"א, רח' ג' מס. 1

הדפוס החדש בע"מ תל-אביב.

קלי"א

אג' כרך ליזן
 תשרי תשבי"א

לא תמיד ראיתו של "אישימך הצד" היא ראייה נכונה ביותר. אך — כאותה אש-אוגפת, המגלה, כידוע, ביתר-שנינות את המקומות הפגיעים בשורות-התוקפים, או במערה-ההגנה, נגדם היא מכוונת — עשויה ראייה כזאת להציג לפנינו כאור שונה-במקצת, ומחדש, גם עובדות ומצבים יהודיים לנו, בעצם, היטב, וללא-ספק, בכך טמון הרבה מערכם של הקטעים מתוך דברי שיחתו בראיון-לעיתונות של קפיטן ב. לידל-הארט ("הערכות", עמ' 8), אשר היה אורחו של צה"ל בראשית שנה זו.

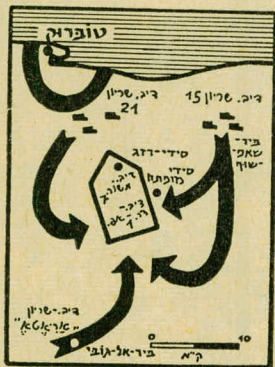
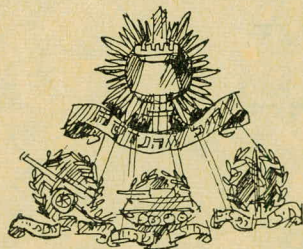
יש זרק כאשר מוצמצמים את תחום-הראיה ניתן להפיק את מלוא מוחשיותה

של תמונת-המאורע. כזאת נעשה ב"מערכות" הפעם, כשעדשתה של המשקפת רוכזה אל מעשה-הקרב אחד בתוך "מבצע-יואב" של אוקטובר 1948: כיבוש המשלטים שמצפון-מזרח ל"צומת" הנודע ("כיבוש מתחם 113" חלק א', עמ' 9). יתכן ותמונת מעשה-ההבקעה של אז תושלם עוד, באחת התוברות הקרובות, ע"י תיאור לכידתם של "משלטי-הצומת" במובנה המצומצם-יותר של המלה. הקטע הניתן הפעם (וזה העשוי להתוסף עליו) מעובדים ומתומצמים מתוך כרך ב' של ספר חטיבת "גבעתי", העומד עתה בשלבים האחרונים של הכנתו לדפוס. לכשיופיע — ודאי ושוכל רב-טרן אברהם אילון (הוא "לאגטש"), העוסק זה-זמן בכתיבתו, להרגיש כי ירד מעליו נטל כבד — וכי נעשה מעשה לא-קטן בהמחשת נסיונותיו ולקחיו של צה"ל בתקופת זה-התווית-תוך-כדי-קרב. אף הקטע ה"קטן" המתפרסם הפעם — עם כל ה"פרוואיות" העובדתית שבו — לא רק אנשי הגדודים נושאי-מסורת-גבעתי יקראו בו בהרגשת גאווה מוצדקת, אלא המפקדים והחייילים ככול גדודיו של צבא-ההגנה-לישראל ימצאו בו גם משום לקח וגם משום השראה.

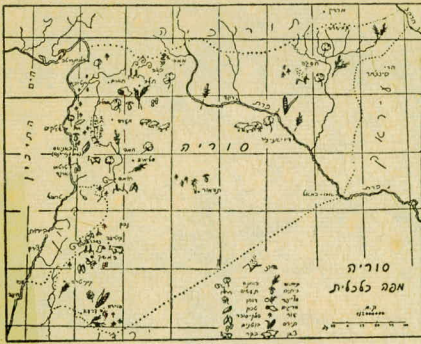
רחבים תחומיה של ההנדסה-הצבאית בזמננו. בחוברת האחרונה של "מערכות"

(ק"ל) צר היה המקום מלהכיל את מעגל-נושאייה של ההנדסה-הצבאית; וכתוצאה, באים בחוברת זו "מילואים" לאותו מעגל. מאמרו של ס"א ב. פוגלמן, "הנדסה לכל החילות" (עמ' 26) מושתת על הנחת-יסוד אשר צריכה להיות משותפת לכל הצבאות בזמננו, אך תוקף מיוחד לה בצבא לא-גדול (ובחלקו הרב — צבא-מילואים) כצה"ל. הנחה זאת אימרת: המקור המרוכז של ידע וכוש-טכני הנדסיים טמון בחיל-ההנדסה שמקצועו-בכך; אך כהשלמה הכרחית לכך — חייבת מידה לא-מבוטלת של ידיעה ויכולת הנדסיות להיות מצויה ומוזגה בכל חיל וחיל של צבא חדיש. מה הם השטחים והגילויים החיוניים-ביותר של יכולת זו — זה עיקר-תוכנו של המאמר. המחבר מדגים את הנושא בתחום חילות-היסוד הראשיים של הצבא — אך נקל יהיה לקרוא להסיק מסקנות מקבילות אף לגבי כל אחד ואחד משאר החילות.

המיוחד בלוחמת-המרכב הוא, בין השאר,

כי בהעדר תואים טופוגרפיים ודמוגרפיים ניכרים (נהרות, יערות, ריכוזי-ישוב) יכולים מהלכי-הקרב-המבצע לה' עשות "בקים ירשים", כמעט גיאומטריים; ותמונת התור-זות ומהלכי-הקרב כפי שנתבצעו, עשויה שם, במקרים רבים, להיות סכמטית וישרת-קוים, כמעט כמו בתכנית. בזה, כמובן, יש טעם להסתייגות-מה לגבי אותו מבצע-שריון מענין ביותר המוצג בקיצור-סכמטי ב"פינת-השריונאי" (עמ' 40) — מבצע של הכשלת כוח עדיף, בעל "ראש-שריון" חזק ע"י כוחות-שריון גיידים פחו' תיס-ממנו. עם זאת, דוגמה זו הגה כה מעניינית עד שיתכן ותוצג שוב מעל עמודי "מערכות" — וכמובן, ביתר-פירוט ויתר-ביסוס.

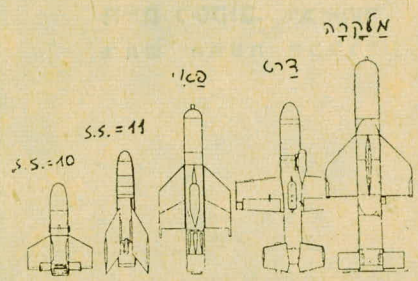
בנוסף אישי-מחקרים שקול מציג סרן

א. סימון בסקירתו את העובדות, ואף מנתחן עד לגבול ידוע — אך אינו מרבה בהכללות. עם זאת, מן-הראוי כי הקורא „יחזיק כנגד עיניו“ את התמונה הכוללת („הרקע“) של הארץ הנסקרת ושל שלבי-ההתפתחות העובר עליה. המדובר בסוריה — מדובר בכלכלה מסורתית-למחצה, מושרשת בדפוסי המשק המזרח-תיכוני מזה-מאות-בשנים אך מושפעת מהשיפעות-החוץ של סוף המאה ה-19 ומחצית המאה ה-20. לכלתה מושתתת עדיין בעיקרה על חקלאות, מלאכה, ומסחר (במידות דגש שונות מאוד בכפר, מזה — ובעיריה ועיר, מזה);

עומדת על סף התיעוש, וביתר-דיק — בשלביו הראשונים וההססניים-קמעה, זקוקה להוספת רבדים וסקטורים תעשייתיים שלמים על משקה הקיים, למודרניזציה של הציוד במפעלים המצויים, ובחֶק-לאות — ליצירת המסד של השקאה רחבה וחקלאות אינטנסיבית-יותר, וכן לפיתוח נרחב של אמצעי-התחבורה. סדר-העדיפויות שייקבע למעשה, יושפע כמובן — וביחוד בתנאי שליטת-מצרים, ופקעת יחסי-החוזק והבריתות של זו — לארדוקא משיקולים כלכליים-חברתיים בלבד (וביחוד — במה שנוגע לתחבורה: קוי-מסה"ב, נמלים, רשת-התעופה וכיו"ב). אך, ביסודם, כאלה הם המניעים לגישושי-ההתפתחות בכלכלה הסורית — הנקלעים בודאי לעתים גם בסתירות עם רבדי-הכלכלה הקיימים-מאז והמקימים גם שכבות-אינטרסנטים מגובשות לא-קטנות. את ה„ריקוד-הפוליטי“ של ההנהגה הקע"מית, המנצחת כיום על סוריה, אי-אפשר להבין ולהעריך מבלי לראותו גם כמאמץ להשלים בין מגמות שונות אלה, לספק אינטרסים קיימים או מתעוררים — ולאפשר בכך לעצמה את המשך ההתקדמה.

אפילו לגבי צבאנו, הנמצא ב„פאריפאריה“

של מה שמקובל לכנותו „העולם הצבאי הגדול“, אין זו עוד שאלה אקדמית-גרידא: ישנן גם בחלקי עולם זה כבר הופיעו הטילים-המונחים הנגד-טנקים. וממילא בא עתה הצורך לדעת-ולהכיר את ההבדלים — באשר לתכלית המבצעית, ולאופן השימוש הארגוני והטקטי שבין סוגיהם השונים. וזאת — לא רק לגבי ההבדלים שבין כלים „קוטלי-שריון“ אלה לבין הטילים ה„גדולים“, אלא אף לגבי הפרשים שבתוך „משפחת“ הטילים הנ"ט. להבהרת דברים אלה מוקדשת הסקירה שבמדור „כלי-קרב“ (עמ' 55) — אשר ידיעותיה והעדויותיה שאובות בעיקרן מתוך הספרות הצבאית הגרמנית.

מעלליו של שדון זה הביאו בחוברת ק"ל לידי שיבוש רציני במובנה של פסקה מתוך מאמרו של אל"מ מתי פלד. שם, בפרק „המפקד והגייסות“, (עמ' 33) כתוב כי „המפקד חייב להקציב 20% מזמנו לסיוורים ביחידות“; צריך להיות — 50%.

ה ק ר א !
בעמוד 66 תמצא מודעה חשובה בענין כריכת חוברות „מערכות“ קי"ב עד קב"ה

ציון לשבח

הנני לציון לשבח את 433732 סמל עסים נסים על גילוי כושר מנהיגות למופת וקור רוח.

חיים לסקוב, רביאלוף
ראש המטה הכללי

ו' תשרי תשכ"א
(27 ספט 60)

תיאור המעשה:

בהיותו מפקד מארב, נתקל בשלושה מסתננים מזוינים. בחילופי היריות הצליח לשתק את אש האויב, לפגוע במסתננים ולהרגם. בפעולותיו הוכיח קור רוח וכושר מנהיגות למופת, שליטה וניצול יעילים ומלאים של האש וכוח האדם שעמדו לרשותו.

נקודות

הערות

אחדות

מני

רבות

מאת אלוף אברהם יפה

במציאות לא נמצא לחשש כזה על מה לסמוך, לא מבחינת כושר-הסבל-וההתמד ולא מבחינת זריזות הביצוע. יש מי שסבר כי ביחידות-מילואים תהיה בעית השתלבות המקצועות הטכניים קשה יותר — שהרי אין אנשיהן עוסקים במלאכת השריון בכל ימות השנה. העובדה היא כי דוקא מבחינת אנשי-מקצוע יתכן ועוד-מדת יחידת כזאת ברמת-כושר (עכ"פ — סבו-רגי כך) שהנה טובה לפחות כמו של כל יחידת-שריון אחרת; והסיבה לכך פשוטה, בעצם, מאוד. הרי אנשים אלה הם לרוב נהגים, חשי-מלאים, מכונאים — ואף טבחים! — לפי מקצועם, והם אמנם עוסקים בכך בכל ימות השנה, ומה 15 ואף 20 שנה; וכשהם עושים את מעשיהם אלה — נקל להבין כי הם עושים זאת לפחות טוב כאחרים, ויתכן כי אף טוב מהם. ואין לנו מה לחשוש בשטח זה — אך לגודל-הפליאה אף לא בשטח הטקטי והמבצעי!

*

גם אני, וגם אחרים מהנוכחים כאן, נתקלנו לא-פעם בגילויי יכולתה של אחת מיחידות-המילואים של השריון — אשר לפי דעתי-אני ניתן לציינה כ"כוכב" של התרגיל. למען נבין את גודל-הישגה, מן הראוי לציין כי אותה יחידה מסוימת — לא נודמן לה לפני-כן מעולם

ל

מדנו בתרגיל זה רבות—וראינו יכולת רבה — באשר לתנועת עוצבות לאורך צירי-תנועה שבהם בחרו. ברם, רב היה הלקח הנוסף, באשר לכל המסתעף מהתנועה לאורך ציר קבוע-מראש. עם כל נסיון ותמרון מתברר יותר ויותר כי כל מפנה בתנועתה של חטיבת שריון (ומה גם — של עוצבה גדולה-יותר), כל שינוי בהיערכות, כל הפנית חזית — וכן כל תדלוק וכל מעשה הכרוך בתחזוקה — אלה הם דברים ומעשים המצריכים זמן. על כן כל תכנון — למען יהיה מציאותי ותכליתי — חייב להביא בחשבון מראש "הפסדי-זמן" אלה. ואשר נכון לגבי מבני-גייסות, ולגבי המכונה והחומר — נכון גם לגבי גופו וכוחו של האדם: — ומכאן ההכרח להביא בחשבון מראש גם את הגורם הכפול של סבילות הגייסות מזה, ושל עייפות הצותים, מזה.

*

התמונה שנצטיירה לפנינו בתמרון לא תש-לם מבלי שנעלה את הופעתם בו של יחידות-המילואים — מהן "ותיקות" ומהן "צעירות". אם היה מי בקרבנו אשר חשש למידת הצלח-תן — כי אז באה עליו הפתעה נעימה ומש-מחת. ניתן היה, אולי, לחשוש בגלל גילם הגבוה יותר של אנשי מילואים אלה — והנה

שנורה בפי הפסיכולוגים המימרה:

"האופי — זהו האדם". יש בין אנשי-צבא הסבורים כי "התמרון — זהו הצבא"; שכן אין ספק כי תכופות מתגלה בתמרונים וב"תרגילים" הגדולים אופי-היסודי של צבא. אם נכונה הנחה זו — הרי על יסוד רשמי תמרון-העוצבות תש"ך אין לצה"ל מה לחשוש באשר לטיבו וסגולותיו: אופי-היסודי שנתגלה בו — יומה וזריזות, כושר-הסתגלות והתמדת המאמץ — ודאי שמבטיח גילוי יכולת רבה גם במצבי מלחמה כ"תבוא. אך "אופי" מעולם אינו דבר פשוט ועשוי-מקשה-אחד. תמיד ישנם בו קווי-אופי שונים-במקצת, וגם "בעיות" — וגם דברים הניתנים לתיקון. על כמה וכמה מ"קווי-אופי" ובעיות אלו עומד בדבריו האלוף אברהם יפה — אשר לצערה של המערכת, לא ניתן לה להביא כאן אלא מבוחר מוגבל מהערכותיו, שנגעו ברוב שטחיה וגילוייה ושל אותה פעילות מגוונת המ-הוה את המכלול "צבא בתמרון".

אלא גם מנהלות של תרגילים מגלות לעתים את הנטיה "לותר" על יחס מציאותי, ועל מי-דת הטיפול הנדרשת, לגבי שדות-המוקשים ש"בתכנית" בשל דוחק בזמן, שיבושים אפשריים בלוחות-זמנים, והחשש (המבוסס לעתים) "להכניס למיטת-סדום" את מהלכו השוטף של התמרון. אפשר להבין, איפוא, מדוע קורים מקרים כאלה — אך יש להקפיד על הנוהג הנכון והמציאותי, ולשם כך יש גם תמיד צורך בהקצעה מתאימה ומציאותית של אמצעי-פריצה יעילים וניידים, ההולמים את כוחות-השריון — באופן כזה שתמיד ניתן יהיה לספק את הצר-כים הטקטיים ולפתוח לפני הרכב המתקדם נתיבי-חליפין אחדים.

*

באשר לפריצת דרכים והכשרת נתיבים למ-עבר — הגדיל היל-ההנדסה לעשות, ואל-אנא יעמידו פני צנועים (או בוטחים-בעצמם) ויש-אלו: "מה הפליאה כאן?"

אכן, היתה זו הפתעה נעימה — ואין להת-ביש בה. שמירת לוח-הזמנים, התיאום המדוק-דק של עבודת ההנדסה בתוך מעבר קשה זה או אחר, עצם הבאת הכלים למקום בו צריכים היו להיות ולפעול — עלינו להבין ולהעריך כי לא היו כל אלה דברים כה "פשוטים", וחיל-ההנדסה רשאי — וצריך — להתגאות בהישגיו. אכן, ניתן לגלות כי בעצם גם לחיל-ההנדסה 1910 היתה כאן הפתעה לא-קטנה. שהרי בפתיחת נתיבים מסוימים הקדים הוא — בש-עתים! — את לוח-הזמנים אשר קבע בעצמו, ואל-להם להאשימו בכך כי אנו, לבדנו, היינו במופתעים.

*

ולבסוף — מלים מספר על "מערכת-עצביו של הצבא" — על הדיווח, התמרון, על גילוייו השונים, הוכיח את מלוא חיוניותו של זה: הן כשהוא מצוי ומקיים — והן כשהוא נעדר או לקוי, ולא אשחית מילים, אזכיר רק את הכלל הישן והבדוק — שלא מספיק לזכור, כי אם חיוני להגשימו: — "את הדיווח יש לקיים בכל הכיוונים — גם למעלה, וגם למטה".

*

יש מפקקים (ולעתים — אף בצדק) באיזו מידה, במסגרתו של תמרון קצר-זמן יחסית, ניתן ללמוד לקחים-של-ממש בתחום שהנו כה

לפעול כיחידה שלמה ובצותא, והנה, ביצעה משימותיה בצורה נאה ויעילה — גם בהתכנ-סות, גם בהתקדמות, גם בהטעיה, והיא לא רק ביצעה כך, על הצד הטוב ביותר, את כל המ-שימות המפורשות שהוצגו לפניה, אלא אף ממש — הייתי אומר — הפתיעה את כולם ברמה הגבוהה של מרץ ותנופה-שריונאית, שמותר להתפאר בהם. בשביל יחידה מסוימת זו היה התרגיל בגדר "תרגיל-של-לידה" — כי בו, בעצם, "נולדה" כיחידה, רשאים אנו לצפות ממנה עתה לשנת-פעולה טובה מאוד.

*

ואשר לסוגית-הבטחון — הן בטחון-קשר והן בטחון-שדה: אפשר אמנם לציין בתמרון זה התקדמות טובה-למדי לעומת תרגילים קוד-מים — יש אומרים אפילו התקדמות רבה, אך רבים עדיין הדברים שיש ללמדם — ודברים שיש לתקנם.

הנה, למשל, דבר אחד — לכאורה דבר פשוט מאוד. המפקדים, כנראה, אינם מעריכים את העובדה שאם מודיעים הם באלחוט כי היח-דה שלהם עיפה מאוד — ישנה לדבר זה "הש-לכה" מבצעית, והיא עלולה להיות חמורה מה-בחינה הבטחונית. אך גם ענין הנראה כ"פשוט" עוד יותר, כגון כניסתה של יחידה לחניון-לילה — גם לו ישנה, לדעתי "השלכה" מבצ-עית דומה. והוא הדין, כמובן (וביחוד — במס-יבות מסוימות) לגבי הודעה באלחוט על חוסר-דלק, על הצורך בתדלוק, או על כך שהיחידה מבצעת את התדלוק אותה-שעה, ועוד רבות הדוגמאות — והאזהרות.

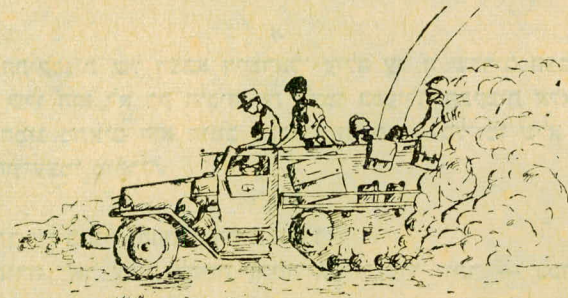
*

במבצעי-התקדמות הנערכים בשטח מדברי, נועדה, בדרך-כלל, לחיל-ההנדסה שתי משימות ראשיות: — פריצת דרכים (במקום בו יש צורך בדבר) — ופריצת שדות-מוקשים (כשהגייסות נתקלים בהם בתנועתם), מבהינת האימון הכללי של גייסות-השריון יש לשים במיוחד את הלב לדבר השני, ושני טעמים לכך. גייסות המתקד-מים "בתנאי תרגיל" בשטחים פתוחים עלולים אף לזלזל בשדות-מוקשים אשר ידוע להם מראש כי שדות-"סרק" הם, ומכאן, שגם לגבי ענין זה יש לנהוג, במלוא החומרה, לפי הכלל "להת-יחס לכל דבר כמו במלחמה". אך לא זו בלבד,

מותנה ע"י משך-המאמץ כתחום התחזוקה וה-
הספקה. אכן, במציאותו של התמרון שמאחרנו
לא נתגלה יסוד לפקפוקים כאלה. נרכש בו ידע
רב; ורבות למדי היו בו פעולות תחזוקתיות
ואפסנאיות אשר איפשרו בדיקה ממשית של
סוגיות טעונות-בדיקה.

יש לציין את יכולת-השליטה שנתגלתה בת-
חום ההיסעים ופעולות-הפריקה, שאורגנו כי-
אות — דבר שמנע בעד התהוות "פקקים"
וסתימות, וסייע בדרך-כלל לשמור על לוחות-
הזמנים. וכן עלינו לזכור בכלל את הפקעת
המגוונת והסבוכה של תפקידים, סוגי-פעולות
ויחידות-מבצעות המהווים את ה"מכלול הל-
גיסטי" בתמרון כזה. רב-היקף יחסית ומתנהל
"בתנאים מציאותיים" במדבר. עצם פירוטם של
אלה מגלה לפנינו תמונה של רשת-פעולות מור-
כבת ומסועפת, המצריכה שליטה ותיאום מחו-
שבים היטב: — מזון; דלק; תחמושת (כל
אלה — לפי שלבי ההתפתחות, ובנכונות מת-
מדת למצבים וכיווני-פעולה אלטרנטיביים); תי-
קוני-רכב; ציוד-קשר (בדק והחלפות); ציוד-
הנדסי (כנ"ל — וביחוד באשר לכל הנדרש
לפריצת נתיבים ולהשבחת אפשרויות המעבר
בשטחים); אמצעי-תובלה מיוחדים, למכוונות
ורכב כבדים; ובכלל ביצוע היסעים והובלות
לרוב; ובצד כל הפונקציות האלו — יחידות
ויחידות-משנה להוצאתן-לפועל.

נקל להבין ולהעריך כראוי את גודל המעמסה
הנופלת בתנאים כאלה — של תמרון במדבר —
על שכם ההנהגה-האפסנאית המופעלת בתרגיל.
וייאמר כאן, כי היא נשאה במעמסה זו בכבוד,
והתכנית האפסנאית נתגשמה.

בעיני מבקר

קטעים מתוך ראיון של קפיטן לידל-הארט
ב-22 ביולי 1960 ל"ג'ואיש כרוניקל" הלונדוני.

שאלה: «שמא, בצד הערכתך הרבה למנגנון-הלחימה הישראלי, ישנם לך גם ספקות כלשהן לגביו?»

תשובה: «כן, קיימת סכנה כי הם יסתבכו בצרות בשל בטחון-עצמי מופרז». «ועוד, רק צבאות חדשים יכולים להיות צבאות טובים בתחום הטקטי — וגילו של צבא ישראל עולה עתה על 10 שנים. כרגיל, צבאות לומדים רק ממפלה — ולא מנצחון. לצבא ישראל היו שני נצחונות — והרי מן-ההכרח שיימצא עתה בסכנת מה של גלישה-לאחור!»

★

«בכל זאת, אין אני מודאג יתר-על-המידה לגבי המצב הצבאי — כי יש לי אמון בעדיפותו הבסיסית של צבא ישראל על צבאות שכנותיה, אך אין לך איש בעל הבנה ודמיון צבאי שלא יכיר במצבה האסטרטגי הבלתי-בטוח של ארץ זו — וביחוד במישור-החוקי, זה, קו-המתנים' הצר של ישראל, ובפרוזודור-ירושלים. נגד התקפה הנערכת לפי אורח שיטתי ומודרג וכשמצוי הזמן לביצוע הגיוס, יש להניח כי יהיה ביכולתם של הכוחות-הלוחמים הישראליים להחזיק מעמד, אם יחס-הכוחות המספרי לרעתם לא יעלה על 3 ל-1, ויתכן מאד כי אף אם יהיה גרוע גם למעלה-מזה, אולם אין להתעלם מן הסכנה הטמונה בזינוק הפתעה לאחד משני גזרות פגיעות-מאד אלו».

★

«לא רק במשפטים, ההחזקה היא תשע-עשיריות של ההכרעה' — אלא גם במלחמה. עצמה רבה יותר תידרש — וקושי רב-יותר יהיה כרוך בדבר — המדובר יהיה בעקירת תוקף אשר לכד נקודות-מפתח כאלו בהפתעה».

★

«במצב המדיני הנוכחי, אין אני רואה את הירדנים כנושאי הסכנה; אולם המצרים והסורים (ויתכן — העיראקים) מוסיפים להוות איום-בכוח, וכמובן שאיום זה היה הופך למסוכן פי-כמה, אילו נכנסו כוחותיו של עבד-אנ-נאצר לירדן».

★

«יכולתו התוקפנית של הצבא הישראלי עולה על זו שברוב הצבאות; ובמסעי-המלחמה שלו הוא לא רק הוכיח את עצמו בפעולה התקפית אלא אף הראה כי מבחינת המוג מתאים הוא היטב לתפקיד תוקפני — כל-זמן שלא יסתבך בצרות בשל בטחון-עצמי מופרז».

★

שאלה: «מה דעתך על תכנית-ההתגייסות שלהם?»
תשובה: «היא מהירה; אך עליה להיות זריזה אפילו עוד יותר — בכדי שניתן יהיה לעמוד בסיכון שבזינוק-פתע».

כיבוש מתחם 113

רס"ג אברהם אילון

לפני שתיים-עשרה שנה עם צאת יום הכפורים, בהמשך להתייחדות האישית של כל יהודי עם מצפוננו וערב מבצע "יואב" ישבו לוחמי גדוד-1 של חטיבת "גבעתי" לכתוב מכתבים ליקיריהם. ביניהם יעקב ארנון, מבחירי לוחמי הגדוד, שנפל בהסתערות על גבעה 113. יעקב שידע היטב את הסכנה הצפויה לו, רשם על מעטפת מכתבו: "למסור להורים רק במקרה שלא אחזור מן הקרב". הוא לא חזר. אך דבריו במכתבו להוריו ראויים הם שיחזרו ויקראו בהם לא רק אנשי הדור הזה, אלא גם אנשי הדורות הבאים; שעל כן מקופל בהם סוד הנצחון. כתב יעקב ארנון בערב יום ה'16 באוקטובר 1948:

"אמא ואבא היקרים!

הערב אני יוצא לפעולה הגדולה אשר מטרתה להרחיק את הפולשים המצריים ממדינתנו. הפעולה היא רצינית למדי, כיון שהאויב מצוייד במיטב הנשק ומספר אנשיו רב עד מאוד. אנחנו מוכרחים לשבור את המצב אשר ההפוגה הביאה עלינו — מצב המסכן את מדינתנו מבחינה צבאית, פוליטית וכלכלית, אנחנו מוכרחים להרחיק את האויב משטח מדינתנו, שהנגב הוא אחד משטחיה החיוניים — שטח מחיה למאות אלפי אנשים בעתיד הקרוב. אני יוצא הערב מתוך בטחון מוחלט שנחזור בנצחון. אני משוכנע שנגיש בקרוב לעמנו את המדינה העברית השלמה. יחד עם זאת יודע אני שהסיכון עבור בודדים בתוכנו הוא גדול. ככלות הכל — מי יודע במי יבחר הגורל לקרבנו אבל על אף שברור לי שהסיכון האישי עבורי רב הוא, יוצא אני בהכרה מלאה. אסור לי בשום פנים ובשום אופן לחשוב על עצמי. אני חושב רק על פתיחת הדרך לנגב, על שחרור שטח מדינתנו.

אני יודע את הרגשתכם ברגע זה. הקרבתם את עצמכם תמיד למעני. לא חסכתם עבורי עמל ודאגה. הייתי מפונק בבית, מפונק למדי. אולם חינתם אותי תמיד להקרבה למען הציונות — ועתה יוצא אני להגשים את המטרה. אני משוכנע שאחזור בשלום אליכם; אך אם יקרה משהו, סלחו לי על צאתי. אל תסלחו! אדרבה, היו גאים בכך, למען כולנו יהא זה. בתקוה ובבטחון לחזור עם הנצחון שלכם, באהבה רבה בלי גבול

יעקב"

מכתב זה של יעקב ארנון משקף נאמנה את רוח הלוחמים, שאת סיפור מעשיהם בכיבוש משלטי 113 ו-100 מביאים אנו כאן.

ביום 10 ביוני 1948 נסוגה מגבעה 69, תחת לחץ התקפה מצרית, פלוגה ב' בגדוד-1 של חטיבת "גבעתי" — זו שכונתה במהלך מבצע "יואב" "פלוגת-הצומת". בהשפעת "זעזוע 69" פונתה גבעה 113 ב-8 ביולי ונפלה לידי המצרים ללא קרב. מיד לאחר מכן הפכה לאחד ממעוזי האויב שבאותה גזרה — מעוז אשר איים על נגבה. על הדרך אליה, ואשר חסם את הכביש לנגב.

מאז ההפוגה השנייה (18.7.48) ישב גדודי 1 של "גבעתי" מול אותה גבעה; ולדברי המג"ד, יהודה ואלאר, התעוררה בקרב אנשיו שנהא מוחשית לאויב המחזיק בה, מוסיף גדר לגדר ותעלה לתעלה, עורך מסדרים ואימונים, מתרחץ ונהנה מהקנטינה — כמולול באנשי הגדוד, שעקבו אחריו יום ולילה.

"למן הימים הראשונים לישיבה מול משלט 113 האחוז בידי האויב, — מספר המג"ד — נולד בגדוד הרצון העז לתקוף את האויב בגבעה 113 ומשלטיהצומת שדרום-מערבה לה — ולכבשם. זאת — הגם שטרם הוגד לגדוד במפורש כי זה יהיה תפקידו במערכה הבאה. על-כן יובן כי גדודי 1 החל, ביוזמתו, בביצוע סיורים ותצפיות לעבר מערך גבעה 113 — הצומת, החל מ'8 באבגוסט 1948.

הידיעות שצבר הגדוד במשך כחודשיים ימים, שבהסתמך עליהן בנה המג"ד יהודה את תכנית ההתקפה, דיברו על שתי פלוגות מצריות: פלוגה במשלט 113 — ופלוגה בשני משלטי-הצומת.

רק לאחר כיבוש משלט 113, משלטיהצומת, כאוכבה, חוליקאת ומשטרת עיראקסוידאן, עם שבת חיילי אויב ופינוח מסמכיו, נתגלתה התמונה לאמתה — לפיה היה האויב ערוך ערב קרבות ה'17/16 באוקטובר כדלקמן:

- במשטרת עיראקסוידאן — 2 מחלקות מהפלוגה-השלישית של גדוד 9 ומפקדתו; (*)
- בגבעה 113 ובגבעה 100 — הפלוגה-הראשונה של הגדוד ה'9;
- במשלטיהצומת הצפוני — הפלוגה-הרביעית של הגדוד ה'9;
- במשלטיהצומת הדרומי — הפלוגה השנייה של הגדוד ה'9;
- בכאוכבה — פלוגת-האפסנאות-והשירותים של הגדוד ה'9;
- בחוליקאת ובמשלטים שבין חוליקאת ובית-טימא — פלוגה סעודית, ומחלקה ג' שבפלוגה-השלישית של הגדוד ה'9.

מאחר ועוסקים אנו בחוברת זו בכיבוש משלט 113 ומשלט 100 בלבד, נפרט את עריכת פלוגות האויב רק בשני משלטים אלה. בענין זה יהיה לנו לעזר רב — בעיקר באשר לגבעות 113 ו'100 — תרשימי קרב מצרי, שנמצא בבונקר-המטה של גבעה 113, ואשר כותרתו, "עמדות הסראיה (הפלוגה) הראשונה בתבת אל-היש (גבעה 113)".

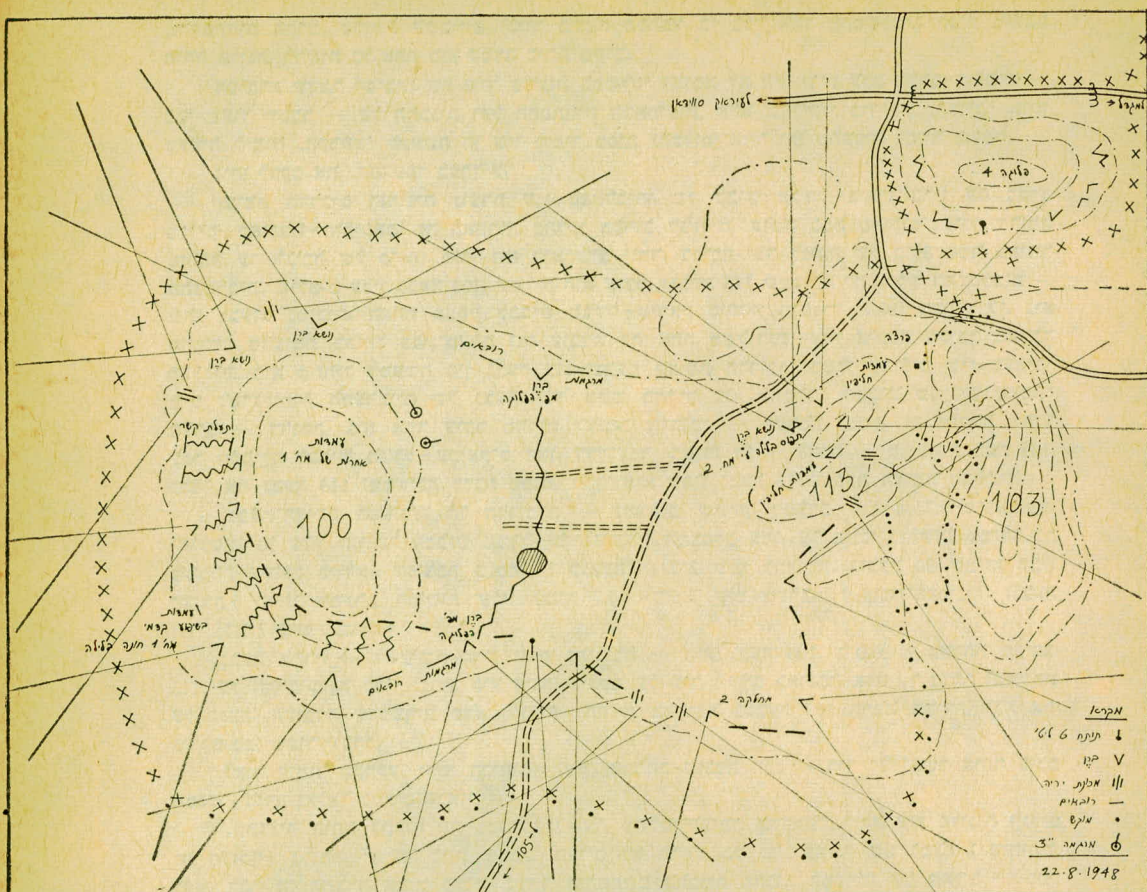
תרשים זה מלמד אותנו את הדברים הבאים:

המתחם הפלוגתי המוגבר בגבעה 113 ובגבעה 100 מורכב למעשה משני מוצבים מחלקתיים מוגברים (113 ו'100) שהתפר ביניהם מוחזק אף הוא. במתחם — פלוגת תותחים נ"ט, המוצבת במרכז קטעו הצפוני בתפר שבין המוצבים המחלקתיים, כלפי דרר-עפר היוצאת ממחנה ג'וליס ועוברת דרך גבעה 105, והתפר שבין גבעה 113 וגבעה 100, אל צומת-הכבישים. משהומערבה

(*) הגדוד ה'9 היה המובחר שבגדודי המצרים, הוא השתתף בקרב יד-מרדכי וזקף לזכותו את כיבוש ניצנים וגבעה 69. בהתקפה השנייה על גגבה, ב'12 ביולי 1948, סבל אבידות כבדות, מהן לא התאושש. מפקדו היה קולונל מהמד כאמל רחמאני, בוגר קורס לקציני-מטה.

ב'15 באוקטובר 1948 נפתחו ימי "עשרת המכות". המאורע שעמד

במרכזו של אותו "מבצע-יואב" היה הבקעת המערך המצרי הארוך והדק מגידל-בית-ג'וברין ב"צומת-הכבישים" הנודע — והפריצה דרומה, לנגב. אך כל מעשה אופרטיבי (או אסטרטגי) גדול — וכזאת היתה הפריצה הזאת — בנוי ומושתת על מעשה הקשה-מכל: על התגברות טקטית ותכופות — על התגברות טקטית "קטנה". על כן הקטע הניתן כאן לציון י"ב השנה לאותו מעשה, מתאר פעלה של פלוגה אחת, על מחלקותיה. פעלה שלה אותו לילה — וזה של דומותיה — הסיחם יתדות-היסוד עליהם נבנה "מבצע-יואב", בעל המשמעות ההיסטורית. אך למטבע זו גם צד נוסף. אין זה "סוד צבאי" כי מספרם של מפקדי-מחלקות ופלוגות שבצה"ל (בצבא-העומד ומילואים) — לאלפים מגיע. ולהם, לבסיס הרחב של פירמידת הפיקוד, אין לקח חי ומאלף כזה של פעולת יחידות בעצמת יחידותיהם; ומה-גם שההתבצרות והחימוש המצריים באותו קרב של כיבוש-לילי היו רחוקים מלעורר זלזול. מחכים ומעורר הנו לקח ההנהגה הפיקודית והאישית של המפקדים, בדרך בינוני ונמוך, ושכה בלטה באותו לילה-הכרעה ונצטרפה יפה אל התכנון וההנהגה הנבונים והקולעים ברמות הגדוד והחטיבה, הן בתכונה שלקראת אותו מעשה והן בהמשך שלאחריו.

תרשים מצרי של מתחם 100-113

התרשים שלפנינו הוא העתק מדויק של התרשים המצרי פרט לכתוב ושניתן בעברית. יצוין כי התרשים הוכן כשפני הרושם דרומה ולא צפונה. זאת — הגם שחזית המתחם היתה כלפי צפון

מעמדת התוחמים הנ"ט מוצבת כיתת מק"ב, הסוגרת באש את דרכי הגישה מצפון. דרום-מערבה לה, על כיפת גבעה 113 עצמה, מוצבת כיתת מק"ב שנייה, השולטת באש על הגישה ממערב. היא מצטלבת באשה, על גבעה 103, עם אש כיתת מק"ב המוצבת בקטע הצפוני של משלט הצומת הצפוני. כיתת המקב"ים השלישית, מוצבת בגבעה 100, ומופנית כלפי נגבה והשטח שביניה לבין משטרת עיראק-סוידאן. את ה"רוחים" באש שבין כיתות המק"ב סוגרים "הרמאטית" מקלעי "ברן", בחלקם מוצבים בעמדות ובחלקם על נושאי-"ברן" זחליים. אלה האחרונים — ארבעה במספר — מוצבים בקטע הדרומי: שנים בגבעה 113 ושנים בגבעה 100 ותפקידם העיקרי לסגור באש את הגישה מדרום. לאותה תכלית מוצבת במרכז הקטע הדרומי, בתפר שבין שני המוצבים כיתת-רובאים מוגברת. שתי הכיתות האחרות מאותה מחלקה מוצבות אף הן בתפר, אלא שעמדותיהן נמצאות בקטע הצפוני וחזיתן צפונה. למחלקה זו מצורפות חוליות מרגמה 2" — אחת בקטע הצפוני ואחת בקטע הדרומי. כיתת מרגמות ה"3, המצורפת לפלוגה, מוצבת למרגלותיה הדרום-מערביים של גבעה 100.

המתחם כולו מוקף היקפית בגדרות-תיל הממוקשות בקטע הצפוני והמערבי בלבד. ציפיות המיקוש גדולה במיוחד בדרום הקטע-המערבי, בואך הכביש המוביל מג'וליס לצומת. זה האחרון חסום בשתי גדרות-תיל, בקטע הסמוך להצטלבות דרך-העפר הבאה מגבעה 105 עם הכביש מג'וליס, וחלק ממנו אף נמצא בתחום המתחם. מכל מקום, הגדר של המתחם עוברת מעברו המערבי. זאת ועוד — הגדר ממשיכה דרכה דרומה ונסגרת אל גדרו של משלט-הצומת הצפוני. אשר למשלט-הצומת הצפוני ולזה שדרומה לו — אין בידנו תרשים-קרב מצרי שלהם; אבל

מהתפתחות הקרב, עדויות השבויים וסיור בשטח מסתבר כי בכל אחד מהמשלטים הנ"ל מוצבת היתה פלוגה. לרשות כל אחת מהן עמדה כיתה מק"ב.

העובדה שדבר ישיבתן של שתי פלוגות במשלטי הצומת לא היה ידוע ערב הקרב, השפיעה — כפי שעוד יוסבר — על התכנית ועל התפתחות המאורעות. אלא שהליקוי בידועת, "האויב" תוקן בעזרת לימוד "הקרקע" שנעשה הן ע"י לימוד מפות ותצלומי-אוויר והן מתצפית וסיור בשטח. ניתן לסכם את "הקרקע" בערך כך:

צומת הדרכים החיונית נוצרת ע"י הצטלבותו של כביש מג'דל-בית-ג'וברין עם כביש ג'וליס-כאוכבה-חוליקאת. זה האחרון, בחלקו הקרוב לג'וליס, עושה כמה פתולים ועולה דרומה מזרחה עד לגובה של כ-100 מטר ואז הוא שוב יורד, דרומה, עד לגובה של כ-85 מטר באיזור ההצטלבות. שולטים עליו גבעה 103, שעליה הוא עובר, וגבעה 113 שמזרחה לה; וליד ההצטלבות — שתי גבעות נמוכות, האחת מצפון לכביש מג'דל-עיראק סוידאן והשנייה (98,7) מדרום לו. גיא מתמשך מהצומת בכיוון צפון-מערב ובו עוברת לה אחת משלוחות ואדי איבטה העובר מערבה מג'וליס. הוא מתחיל למעשה בין גבעה 113 וגבעת הצומת הדרומי ובשלו קבועים שני מעברי מים למרגלותיה המערביים של גבעה 113, ממש במקום בו "מתברך" הכביש מג'וליס מצפון מערב — דרומה. גיא אחר עובר מדרום לצומת הדרומי — מערבה. בגיא זה עוברת דרך עפר מקבילה לכביש מג'דל-עיראק-סוידאן, דרך-עפר, ראויה לציון, אחרת — מגיעה מגבעה 105, הוצה את גבעה 113 וממשיכה דרכה ממנה, דרך-הגיא שבין גבעה 113 וגבעת הצומת הצפונית. גבעת-הצומת הצפונית וזו הדרומית — נמצאות שתיהן ממערב לכביש ג'וליס-כאוכבה, וחולשות הן עליו והן על הכביש מג'דל-בית-ג'וברין המצטלב עמו. על השני חולשות מזרחה גם משטרת עיראק סוידאן, הניצבת כ"מפלצת בגבעה" (* כ-2 ק"מ מהצומת, וגבעה 90 שבינה לבין הצומת; ואילו ממערב חולשות עליו גבעה 84,7 (כ-1,5 ק"מ מערבה ל"צומת-הצפונית") וגבעה 71,7 (כ-2,5 ק"מ ממנה).

גבעה אחרת — ואחרונה שיש טעם להזכירה — היא גבעה 100, כ-500 מ' מזרחה מכיפת 113, על הדרך בינה לבין נגבה. היא אינה שולטת על ציר ג'וליס כאוכבה אלא "רוכבת" ומאיימת על נגבה. העובדה שהמצרים מצאו לנחוץ להחזיק בה ולא בגבעה 103 חרצה במידה רבה את גורלם כפי שעוד יוברר.

לאור לימוד הקרקע, יחסי הכוחות, הזמן והמרחב-נקבעה תכנית גדוד "1" אשר אותה סיכם המג"ד יהודה ואלאך במלים הבאות:

"התכנית היתה לתקוף את גבעה 113 ואת משלטי-הצומת בהתקפת לילה ע"י פלוגות רגלים מן העורף; כלומר, מאותו כיוון שממנו האויב לא הושש כל כך, באשר שם נמצאים כוחותיו הוא. דבר זה התברר אח"כ כנכון ביותר ובהתחשב בתכנית ההגנה המעולה של האויב — ספק הוא אם היינו מנצחים אילו תקפנו מכיוון אחר".

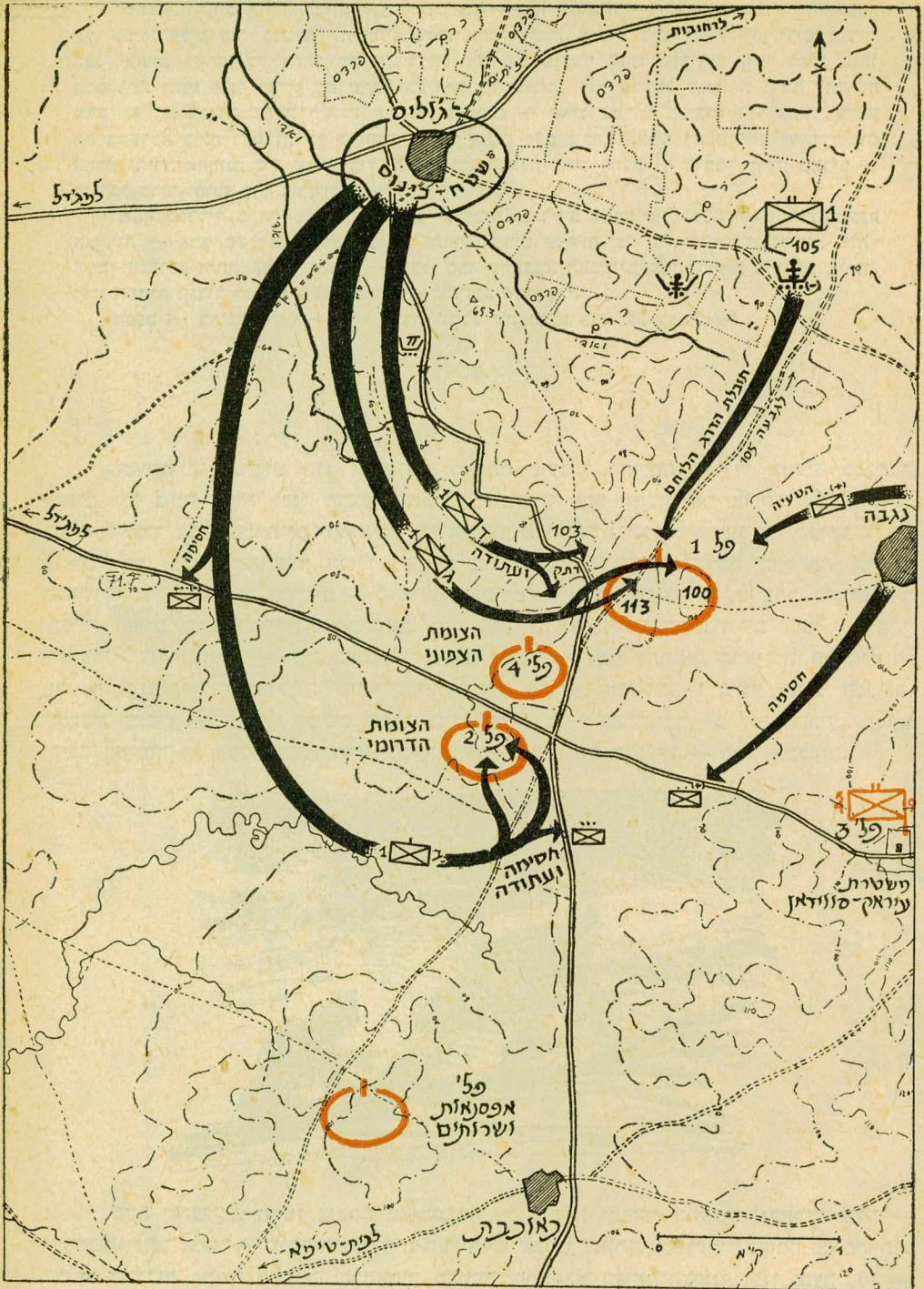
וזו תמצית התכנית הסופית של הגדוד, כפי שגובשה בפקודת-המבצע הגדודית ושנתפרסמה ב-15 באוקטובר 1948 (ראה מפה):

כיבוש משלטי 113-100, משלטי-הצומת הדרומי והצפוני בהתקפת לילה עם סיוע, בשני צירים ובשני שלבים:

- פלוגה ג' בפיקודו של יוש תכבוש את גבעה 113 ואת גבעה 100 בעזרת 2 מחלקות מפלוגה ד', בפיקודו של ש. ארם.
- פלוגה ב', בפיקודו של מתי תכבוש את משלטי-הצומת הדרומי ואת משלטי-הצומת הצפוני.
- מחלקה מוקטנת, בפיקודו של ש. שטופר, תחסום את הגישה לצומת ממערב.
- כיתה מוגברת, תחסום את הגישה לצומת ממזרח.
- כיתה סיירים — בפיקודו של אלי כספי — תבצע פעולת הטעיה.
- סוללת מרגמות-כבדות אחת ושתי סוללות תותח-ישראל יסייעו לכיבוש משלט 113 ומשלט 100 ו"ניטרלו" את משטרת עיראק-סוידאן.
- מחלקת-מרגמות 81 מ"מ, מוגברת במרגמות נגבה, תסייע לכיבוש משלטי-הצומת.
- מחלקת מק"ב תסייע לכיבוש משלט 113 ומשלט 100.

בין פרסום פקודת-המבצע, שעיקרה מובא למעלה, לבין הוצאתה מהכוח אל הפועל עברה כיממה. זו נוצלה לסיורים אחרונים, הצבת כלי נשק וטיווחם, שינון התכנית ותדריכים — וכיוצא באלה, דברים של ערב-קרב.

(* הכונה לשמה של החוברת רבת-הענין שנכתבה בשעתו ע"י אלוף יצחק שדה לסיכום גורלותיה ולכתיחתה של "משטרת עיראק-סוידאן". — המער.)

התקפת גודד 1 של חטיבת גבעתי על מתחם 113 ומתחם הצומת

דגש רב הושם על ענין ה"מורל". יהודה המג"ד, שהבטיח לאנשי הגדוד במספר הזדמנויות, לכבס את כתם 69 בדם המצרים" חזר ואסף את הגדוד בחצר ביה"ס של סואפיר, סיפר על גודל השעה והלהיב את החבריה. אכן, היה מקום לדאגה ל"מורל" — לאחר שהתברר שההתקפה על עיראק-אל-מנשיה נכשלה לחלוטין. בקשר לכך נעשה מאמץ שלא יידוע לפיקודים בגדוד, לפני צאתם לקרב, כל גודלו של הכישלון; אך מה שאמור לגבי הפקודים אינו אמור לגבי המפקדים. הללו ידעו בדיוק מה שקרה בעיראק אל-מנשיה, אלא שדוקא ידיעה זו גרמה לתחושה שרק הצלחת הגדוד עלולה לשנות את פני הדברים — ואילו כשלונו בכיבוש 113 אפשר שידון את המערכה כולה לכשלון. על כן חזרו ובדקו עצמם פעם נוספת באשר להכנותיהם ועשו תיאום אחרון וחזרה אחרונה ליד שולחן-החל. תיאום וחזרה אלה הראו לדעת — לדברי יהודה המג"ד — כי הכל ברור ומובן ואין צורך לתקן דבר.

נוסף לתדריך ברמה של הגדוד נעשו תדריכים מפורטים ברמה של הפלוגות ויחידות-המשנה האחרות — אלא שעל אלה נדבר כאשר נתאר בפירוט פעולתן של פלוגות ויחידות-משנה אלה; שהרי הפעולה היתה אמנם גדודית — אבל, כמו שהתבטא המג"ד בעצמו, "היתה מורכבת ביותר, ולכן התחלק הגדוד לכוחות-משנה שונים — כוח-כוח ותפקידו".

הפעם — בחוברת זו — נעסק בכוח שכבש את גבעה 113 ואת גבעה 100.

מ"פ ג', י"ש, מספר :

האפשרות שמשלט 113 יהיה את משימת פלוגתי הועלתה על-ידי המג"ד בפגישת מ"פים זמן ניכר למדי לפני מבצע, יואב'. בפגישה זו סקר המג"ד את אי-הצלחת כוחותינו בכיבוש יעדי אויב מבוצרים, בהדגישו כי הביצורים והגורות-האש שהקיפו את המוצבים הם הגורם לכך. בדיון שהתפתח הועלו הצעות כלליות שונות בקשר לשיטת ההתקפה, ביניהן האפשרות של הסתערות כידונים — שהגיעו אותם ימים למחסני הגדוד — עם שחר, תוך שיתוק עמדות האויב באש מסייעת וארטילריה. אני, אישית, לא גרסתי התקפה עם שחר והעדפתי התקפת לילה; וזאת — תוך הסתערות בכמה גלים, על-מנת להתמיד ברציפות ההסתערות, על אף תגובות-האש האויבות, עד ההאחזות ביעד. לקראת אפשרות זו כווננו אימוני הפלוגה, שנמשכו במרץ רב והגיעו לשיאם עם העברת הגדוד, ב-12 באוקטובר, לפרדסי סואפיר. הדגש הושם במיוחד על מעבר מכשולים והסתערות תוך פיתוח אש מהמותן — כולל מקלעים.

שעה שהפלוגה היתה עוסקת באימונים, היו סירייה ומפקדי-המשנה הנבחרים שלה — ובראשם יעקב ארנון — עוסקים בסיוורים תכליתיים שכוונו לאותה אפשרות-התקיפה בה בחרתי: יציאה מג'וליס, איגוף ממערב והסתערות מדרום-מערב בין הצומת-הצפונית לבין גבעה 103 — שתאפשר השתלטות מיידית על השטח החיוני של היעד, הוא כיפת 113. זאת — על-אף הסיכון שבתנועה למרגלות הצומת-הצפונית.

הסיוור הראשון של סירי הפלוגה, בפיקוד יעקב ארנון, יצא במטרה לבדוק אפשרות המעבר בין הצומת-הצפוני וגבעה 103 וכן למען בדוק את טיב ביצורי גבעה 113. הסיוור הצליח ואימת את אפשרות המעבר וכן הביא ידיעות על טיב גדר היעד. דרך אגב, בשעת סיוור זה נתפש בקרבת המשלט ערבי זקן שבנו עבד עבודת-כפיה במשלט 113, אשר מסר אינפורמציה מעניינת על המשלט.

בסיוור הבא יצאו הסיירים לבדוק את טיב הערוץ שבין גבעה 113 וגבעת הצומת-הצפוני — והאם הוא מטווח (בעזרת גילוי סימנים-מעידים — הלא הם זנבות פצצות-מרגמה), וכן כדי לגלות אם ניתן לבצע היתוך שקט של הגדרות בקטע זה. גם סיוור זה הצליח והידיעות שהובאו הביאו למסקנה כי בשעת צורך — באם ניתקל באש מהצומת-הצפוני — נוכל לנצל את הערוץ לתנועה מוסתרת מפני אש שטוחת-מסלול משם. הסיוור האחרון נעשה סמוך לפעולה, בהשתתפות הסיירים ומפקדי יחידות-המשנה, להכרת ציר-התנועה, מג'וליס לשטח-ההיערכות, במדוייק.

לאור הידיעות מהסיורים והאחרות — סוכמה תכנית הפלוגה: — יציאה מג'וליס; תנועה במקביל לואדי שממערב לכביש ג'וליס-כאוכבה עד לשטח-ההיערכות בכניסה לגיא שבין הצומת-הצפוני וגבעה 103; התקדמות לעבר היעד במבנה-הסתערות, בעוד אש הארטילריה המעסיקה את היעד מגיעה לשיאה; פריצת גדרות והסתערות בשלושה גלים, כל גל — מחלקה. הגל הראשון, בפיקודו של דוד ביטון, היה צריך לחתוך את הגדר* בשתי נקודות, ולהגיע עד לשולי כביש ג'וליס-כאוכבה. בו בזמן צריכים היו החבלנים שצורפו לפלוגה, להניח טורפדו-באנגלור' בשתי נקודות, על מנת לפרוץ את הגדר פרצות נוספות עם פתיחת ההסתערות של הגל הראשון** — וזאת — כדי לאפשר הסתערות הגל השני, בפיקוד דוד הרשלה. הגל השלישי, בפיקוד יחיאל שרון, היה צריך להשאר כעתודה קרובה בערוץ הוואדי; ואילו מטת הפלוגה היה צריך לנוע בין הגל הראשון והשני.

עד כאן — סדר ההסתערות; ומכאן — לכיבוש היעד עצמו. המחלקה הראשונה צריכה היתה להאחז בקו החפירות הדרומי-מערבי של כיפת 113; המחלקה השנייה — לעבור לראשונה מימין (ממזרח) ולהשתלט על החלק המזרחי של הכיפה, ועל-ידי כך לנתק את שאר כוח האויב שבחלק הצפוני והצפון-מערבי שלה; ואילו המחלקה השלישית היתה צריכה לחסל כוח זה.

עם כיבוש גבעה 113 היתה צריכה כיפתה להיהפך למצין בסיס-אש של מקלעים, שבסיועם תבוצע התקדמות בקו החפירות ממערב למזרח, בואך גבעה 100. לתפקיד זה חשבתה להיעזר בפלוגה ד', אשר המג"ד הקצה מראש כתגבורת להשתלטות על היעד. קודם-לכן היתה צריכה אותה פלוגה — כפי שנקבע בפגישה מסכמת במפקדת הגדוד — לחפות על הסתערות פלוגתי באש מקלעים ומרגמות 2", הן לעבר גבעה 113 והן לעבר הצומת-הצפוני. פרטים נוספים שנקבעו בפגישה המסכמת — היו:

- שיתוק עמדות האויב הצפוניות ע"י אש מק"בים שלנו.
- מתן אש-ארטילרית לחיפוי על תנועתנו משטח ההיערכות עד לפריצת הגדר — כשהפקודה לכך ניתנת ע"י קריאה ישירה ממני באלחוט, או בהתאם ללוח-ומנים במקרה והקשר לא יפעל***).
- העתקת האש הארטילרית לעבר חלקו השני של היעד: גבעה 100 — עם ההסתערות על כיפת גבעה 113.

(*) הכונה לגדר שחיברה את משלט 113 למשלט הצומת-הצפוני. אחרית היתה גדר שניה — גדר משלט 113 עצמו, אשר עברה ממערב לכביש ג'וליס-כאוכבה שנמצא בתחום המשלט.

(**) במקרה של התגלות מוקדמת — תוכנן שהגדר תפוצץ מיד, תוך ויתור על הציה שקטה.

(***) בענין זה הוסיף יוש את הפרט הבא: „בערב שלפני ההתקפה נפגשתי עם בני גרין ז"ל (נפטר ב-10 ביוני 1960), מפקד גונדת-התותחים שסייעה לגדוד, והלה ניסה לשכנעני להתמיד באש ארטילרית עד שנכנס לתחום התפוצצויות הפגזים, ורק אז לבקש העתקת-אש — זאת על-מנת לקבל סיוע קרוב ביותר. לא שוכנעתי, עקב נסיוני הדל עד אז בשיתוף עם אש-ארטילריה. ברם, המקרה הוכיח את צדקתו של בני. שאמנם צדק בני — יוכח עוד להלן.

● השהית הסתערותה של פלוגה ב' על הצומת, עד התחלת ההסתערות שלנו, כדי לאפשר לנו את גורם ההפתעה באשר לכיוון ההסתערות.

ב-16 באוקטובר, אחה"צ, כונסה כל הפלוגה כדי להסביר לה את שיטת-ההתקפה. אותו זמן היה הרכב הפלוגה כדלקמן:

— מחלקת אנשי גח"ל מקפריסין, ללא נסיון-קרב, שהגיעו לפלוגה כחודש לפני המבצע; פיקד עליה דוד ביטון. הלו, שטרם עבר קורס-קצינים, היה מנוסה-קרב ומ"מ מוכשר, שהוכיח עצמו עוד בבית-הקרן-הקיימת. כסגנו שימש יעקב ארנון; וכמפקדי הכיתות שלו — שלושה מ"כים מותיקי הפלוגה. בסה"כ — 32 איש.

— מחלקה שניה, שריכזה את שארית ותיקי הפלוגה, ביניהם פרטיונים לשעבר, בפיקוד דוד הרשלה. בסה"כ — 30 איש.

— מחלקה שלישית, של אנשי גח"ל ללא נסיון-קרב שנמצאו בפלוגה מזה חודשיים, בפיקוד יחיאל שרון, — איש אצ"ל לשעבר, — ועמו מ"כים מותיקי הפלוגה. בסה"כ — 30 איש.

— חולית סיררים, פאר הפלוגה, שמספרם הגיע באותו זמן ל-3 בלבד וביניהם חיימקה מסורי הסיר, אשר במהלך הקרב שימש לי רץ אישי.

על התדריך שניתן לפלוגה, מספר שרגא גפני — סמל-החבלה שצורף אליה:

"הפלוגה כולה היתה מכונסת במערה-פרדס מול לוח, לרבות מפקדיה, אנשי שירותיה, פקידותיה, נהגיה ושאר מסופחיה — כולם מצפים לנאום ערב-קרב של המ"פ. האויר כבר נצטנן מעט, החריף בושם ההדרים וקרניה האחרונות של השמש נגעו בעצי הפרדס. האור עדיין היה מספיק כדי להבחין בלוחמיה הותיקים של פלוגה ג', בעלי הפנים השזופים — ובבעלי הפנים החיורים-משהו, אך עזים לא פחות, של גחלאיה. מעל היושבים התאבך ענן קל של סיגירות.

לאחר שהרס"פ קיקי הרעים, הקשב' — הושלך הס במערה. יוש, חגור לקרב כאורח הצלפים ובידו מוט ארוך, פסע אל הלוח. חבט במוט חבטה של ממש עלי תרשים הגבעה וקרא בקול: 'בחורים, הלילה נכבוש את גבעה 113'. אחר כך סב לאחור ואמר: 'ולאחור הולך רק תיש'.

לאחר שהרס"פ קיקי הרעים, הקשב' — הושלך הס במערה. יוש, חגור לקרב כדרך את גורל הנגב. עתה עבר להסביר את הבטחת איזור הפעולה, את הסיוע, הרחוק של ארטילריה ומק"ב ואת הסיוע, הקרוב מצד פלוגה ד' שתתפוס בגבעה 103, את פעולת פלוגה ב' שתסתער על משלטי הצומת — ולבסוף את שיטת הפריצה של הפלוגה ליעדה, גבעה 113. כאן שם דגש על ענין הפריצה השקטה במקרה שהאויב לא יגלה את הפלוגה — ועל ענין הפריצה בעזרת החבלנים במקרה האחר. כן הדגיש את דרך מתן הסיוע הארטילרי ואת דבר העתקתו ביחד עם אש המק"בים, לגבעה 100.

משסיים תדריכו כמקובל במשפט, היש שאלות? — נתן לי את ההזדמנות להדגים זריקת מקל-זריקה. הסברתי שמקל-זריקה סגולתו שמרבה הוא להרעיש אך אינו מזיק, אלא אם כן פוגע הוא בנקלע לידו ממש — ועל כן יפה הוא להסתערות. לאחר זאת זרקתי מקל אחד שהרעיש עולמות — וזכה מיד לקונים רבים שעטו על מלאי המקלות אשר החבלנים הביאו עמם.

עם סיום התדריך באה שעתה של ארוחת ערב — ולאחריה נערכה עוד, מועצת מלחמה אחת, בה נכחו יוש, שלושת מפקדי המחלקות ואני, סמל-החבלה.

שוב הוצץ בתצלום-האויר ובמפה ובתרשימים שהכינוו הסיררים. יוש הצביע על הוואדי המשתחל בין משלט הצומת-הצפוני ובין גבעה 103 והסתעף לפני גבעה 113 לשתי זרועות.

המוליכות עד גדר המשלט (שלא היתה למעשה אלא גדר שחיברה את משלט 113 למשלט הצומת הצפוני) — והסביר כי מחלקתו של ביטון תתקרב לגדר בזרוע הימנית (המזרחית).

מחלקתו של הירשער בשמאלית (המערבית) ואילו מחלקתו של שרון תשאר במקום התפצלות הערוץ.

יוש משיך בסיפורו:

„לאחר תדריך תצלומי-האוויר, נערך מפקד היציאה. הושמעה בו פעם נוספת סיסמת הפלוגה, לאחר הולך רק תיש' (צוריק גיט א קוזה) — סיסמה שהשתרשה בפלוגה מאז הנסיגה רבת-האבידות בלטרון ב-13 במאי — ולאחריה ניתנה ההוראה לעלות על כלי-הרכב. ברוח מרוממת עלו הבחורים על המכוניות, שהביאונו תוך זמן קצר לג'וליס. כאן נתתי שוב הוראות למ"מים — ביניהן ההוראה שלא לאסוף פצועים בשלב ההסתערות — כי הפצועים יקבלו טיפול בהסתערות עליידי החובשים בלבד, ורק לאחר סיומה המוצלח ייאספו אל נקודת-איסוף על היעד עצמו.”

בנתנו הוראות אלו ניצל יוש שהות שניתנה לו לפי לוח-הזמנים הגדודי אשר קבע כי פלוגה ג' תצא כמחצית השעה לאחר צאתה — בשעה 162030 — של פלוגה ב', שדרכה היתה ארוכה יותר. בשעה 162100 יצאה, אפוא, פלוגה ג' מג'וליס לעבר שטח-ההיערכות שלה, בנועה במקביל לפלוגה ד' ומשהו מערבה לה. בראש נע הסייר חיימקה מסורי ובעקבותיו מחלקתו של דוד ביטון — במבנה של „שתי כיתות לפנים”, כאשר כל כיתה נעה בטור.

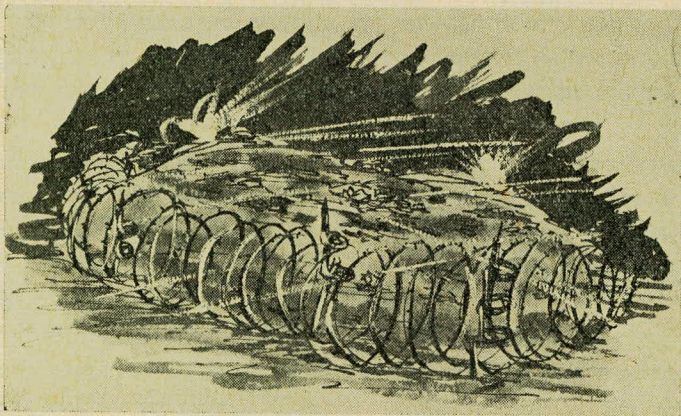
בעוד הפלוגה עושה דרכה לעבר היעד נפתחה ההרעשה הארטילרית על גבעה 113. קולותיה נעמו לאנשי הפלוגה יען כי הפעם — כאנשי פלוגה שסבלה בלטרון אבידות מהפגזה — היו הם החווים כיצד נכתשים מוצבי האויב.

כשעה ומחצה לאחר צאתה הגיעה הפלוגה אל מרגלות גבעה 103, בקרבת שטח ההיערכות. כאן שהתה כעשרים דקות עד שפלוגה ד' — שמנתה רק שתי מחלקות — השתלטה ללא-קרב על גבעה 103, נערכה משני צדי הכביש החוצה אותה גבעה, והחלה מרתקת באש מקלעים ומרגמות 2" בעיקר את משלט 113. אותו זמן עצמו הציפו את המשלט באש גם המק"בים המוצבים בגבעה 105, ואילו סיירי הגדוד ביימו התקפה מכיון צפון-מזרח.

ברור שאש משולבת זו על מתחם 113—100 עוררה את האויב לפעולה — ולאו דוקא בגבעות 113 ו-100 בלבד, כי אם גם במשלטי הצומת; מה גם שאלה הבחינו בתנועתה של פלוגת מתי פלד — כפי שעוד יוברר מסיפורו של זה.

שעה שפלוגה ד' עלתה על גבעה 103 ופתחה באש על גבעה 113 היתה פלוגתי נערכת למבנה ההסתערות בפתח הגיא שבין הצומת-הצפוני לגבעות 103—113. המחלקות נערכו במבנה בוז אחר זו. קבעתי מקומי בין המחלקה הראשונה (של ביטון) לשניה (של הרשור), כשלידי ה"רס"פ הנאמן קיקי וחיימקה הסייר, ששימש לי כרץ אישי, והקשר "שפנדאו"; ואילו סגני — שמואל רוטהולץ — הצטרף למחלקה השלישית (של שרון), מחלקת העתודה. עודנו נערכים והנה נשמעה אש מכיוונים שונים, שלא סיכנה אותנו — ובעקבותיה אש יעילה מהצומת-הצפוני. אש זו הוגברה בהדרגה, וכללה אש מקלעים קלים ובינוניים* ואש מרגמות. כן הואר השטח על-ידי זיקוקים ופצצות תאורה. לא נותרה לפנינו הברירה אלא להיצמד לקרקע ללא זיע והגה, בתקוה שהאויב לא יזהה אותנו בבירור. אך לא עברו אלא שניות אחדות ולפתע נשמעו צעקות חובש, חובש' — אשר במקרה זה באו למען חובש מחלקתי דוקא, שנפגע מכדור אויב — ששכנעו אותי כי אין טעם להישאר במקום זה. ו"לחטוף" אבידות נוספות. דרשתי, איפוא, מכת-אש ארטילרית נוספת וקראתי אלי את סגני שמואליק רוטהולץ.

הוריתי לו לנוע עם המחלקה השלישית לעבר הערוץ המקביל לציר-ההסתערות, שהיה משהו פחות מ-100 מטר מאתנו; לתפוש עמדות צפון-מערבית למשלט הצומת-הצפוני — ולפתוח עליו באש מקלעים במשך כרבע-שעה, על-מנת למשוך את תשומת-לב האויב שבו, ואחרי-כן להצטרף אל הפלוגה, למקום-הפריצה המתוכנן, משחללו שמואל ומחלקתו של יחיאל בתנועה, פקדתי על שאר שתי המחלקות לנוע בריצה לערוץ. התנועה בוצעה במהירות וכתוצאה מכך השתבשו סדר תנועת הכוחות ומבנה המחלקות. פקודתי הבאה למפקדי המחלקות, עם הכניסה לערוץ, היתה אפוא לארגן את המחלקות — ולהמשיך בתנועה בערוץ מהר ככל-האפשר. הערוץ, שהיה צר ביותר וחייב תנועה במורכן, הקשה על ההתקדמות, אך בזירווי הגיעה המחלקה הראשונה עד-מהרה לגדר שלפני היעד כשבעקבותיה המחלקה השניה. אותו-זמן כבר הפעילה המחלקה השלישית את נשקה כלפי הצומת-הצפוני. לעומת זאת פסקה אש הארטילריה

ממש שעה שהמחלקות התארגנו סופית להסתערות. ביקשתי חידוש האש ל-10 דקות נוספות — והיא הודשה. שוב לא היה טעם כמעבר שקט של המחלקה הראשונה; על כן נפרצה הגדר על-ידי החבלנים בעוד ההפגזה הארטילרית נמשכת, ומחלקתו של דוד ביטון פרצה פנימה. עתה פקדתי על המחלקה השניה לפתוח בהסתערות. את חיימקה הרץ שלחתי לפגוש את המחלקה השלישית (רגלים) ולהביאה למקום הפריצה.

* לאחר מעשה, בסיוור שלאחר כיבוש משלט הצומת-הצפוני, התברר כי המק"בים של האויב היו מוצבים במקום גבוה למדי — ועליכן לא היתה אשם לוחכנית.

„כשקיבלתי מחלקת טירונים בקלט תל-השומר, כחודש לפני המבצע, לא העליתי בדעתי כי אצטרך לפרוץ אתם, בראש פלוגתנו, לגבעה 113. מוצאם היה מפולין, צ'כיה, הונגריה וצרפת ופרט לשלושה לא ידעו עברית, ועשו עלי רושם מדכא. אך בתקופת האימונים שכללה פריצת גדר, כידון והסתערות מבוקרת, התחילו להתחבב עלי והתחלתי להאמין יותר ויותר כי יעמדו במבחן, לכשיזדמן להם, בכבוד. אף על פי כן דומה היה לי, כאשר הגיעה שעת מבחן טבילת-האש הראשונה, עם היפתח עלינו האש מגבעת הצומת-הצפוני — כי הם לא יעמדו במבחן. שכן, משנפתחה האש והוארו השמים ברקישות-תאורה, קמה בהלה גדולה במחלקה: חלק מהאנשים השתטח ארצה וחלק התרוצץ חסר-אונים, מבלי לדעת מה יש לעשות במקרה כזה. נרגז הייתי וצעקתי באידיש: „ליגט! (לשכב) — ומיד, לכשקעו הרקישות, המשכתי: „קפצו לערוץ!“

הם מילאו פקודתי בזריזות וקפצו לערוץ. כאן ארגנתים מחדש ובדקתי אם לא חסר או נפגע איש מהם. התברר כי כזאת לא אירע. אבל עם זאת גיליתי אחד האנשים והנה הוא אחוז פחד כדי הלם. סטרתי לו על פניו כדי להחזירו למקומו. וחלפתי על פני כל המחלקה פעם נוספת. ארזו התברר לי כי מכשיר-הקשר המחלקתי — מ. ק. 21 — נשבר, שעה שנשמט מידי המחזיק בו תוך קפיצה לערוץ.

עודי מארגן האנשים והנה הופיע יוש ופקד עלי להמשיך מיד בהתקדמות. במשך שניות מספר השלמתי את ארגון אנשי ופתחתי בהתקדמות מהירה לעבר מקום-הפריצה המיועד. לא עבר זמן רב והגענו למזלג ערוצים. כאן שלחתי את יעקב ארנון לעבר החמורה-הספרדי — מחסום-תיל שהיה מוצב סמוך לדרך-העפר העולה מכביש ג'וליס-כאוכה אל כיפת 113 — במטרה להתגבר על שומריה ולהבטיח את אגפנו הימני (המזרחי). שעה שתפרוצנה דרך הגדר שאר שתי כיתות המחלקה. הוא עשה כמצווה, בקחתו עמו את כיתתו של נובק; ואילו אני המשכתי עם שאר המחלקה עד לגדר, כשאנו מנצלים את מזלג הערוצים להתקדמותנו. עד למרחק של כ-15 מטר מהגדר. ממרחק זה התכונתי לשלוח שני חבלנים לפריצת שתי פרצות; אלא שאז התברר לי כי מצוי עמי רק חבלן אחד — ממרוד — וכי השני נעלם בשעת הריצה לוואדי. לא רציתי להשתהות בשל החבלן שאבד, ופקדתי על אנשי להצמיד כידונים — ועל החבלן לזחול קדימה, עם הטורפודו-באנגלור. שעה שזחל, וכאשר כבר נתגלה לעיני ברק להבי הכידונים, פקדתי על אנשי: „כשהוא יפרוץ — נסתער כולנו קדימה דרך הפרצה. הם הרימו את ידם השמאלית כשבוהנה מוגבהת — כפי שהרגלתי אותם בתקופת האימונים — חזרו באידיש על סיסמת המחלקה, אביי-אָוונט' (העיקר הבריאות) ורמוז בכך כי הבינו את פקודתי.

ברגע זה ממש חזר ממרוד, לאחר שהפעיל את הטורפודו-באנגלור; ולא עברו שניות ספורות והגדר התנפצה. עם הפיצוץ זנקנו קדימה, דחוסים בפרצה אחת, מתוך מחשבה לשוב ולהתפרס מעברה השני בצורת משפך. ראשונה פרצה כיתתו של יעקב לויק, אליה הצטרפתי אף אנוכי, ואחריה — כיתתו של יהודה כהן.

אך עברנו את הגדר, וכשאנו כבר פרוסים מעברה שכלפי היעד, והנה הציפה אותנו אש-תופת של האויב. האנשים נטו לשכב, אך אני צעקתי אליהם: „מוירה נישט! (אל תפחדו!)“ קדימה! הורה זא רודינו! למען המולדת! — וכיוצא באלה, קריאות שהורגלו בהן עוד בתקופת האימונים — וראה זה פלא, הם רצו כאיש אחד קדימה; הם המשיכו בריצת הסתערותם גם משנפלו כארבעה מהם כתוצאה מאש אבטומטית איומה, שבאה בעיקרה מחלקה הדרום-מערבי של כיפת 113. היו בהם כאלה שהמשיכו בריצה גם לאחר היפצעם, כמו הרץ האישי שלי, פדרמסר יעקב, שהגם שנפצע בידו פצע קשה למדי המשיך לרוץ לידי עד שכרע נפל מצרור נוסף ששיסע את בטנו, ממש בהגיעו אל סמוך לקו-העמדות החיצוני של כיפת 113 שכלפי דרום.

תוך כדי הסתערותנו הבחנתי במקלען מצרי אמיץ שהגביה את הבראץ' שלו וירה בו מהמותן לעומתנו. פקדתי על המקלען של יעקב לוינ' לטפל' בו. הוא תפש עמדה והצליח לשתקו (לאחר מכן מצאנוהו הרוג ליד מקלעו) ואיפשר לנו להגיע לקו העמדות הראשון. כאן ארגנתי את אנשי מחדש, כשאני בודק מי ומי הנפגעים, וקורא אלי בקול רם את כיתתו של נובק ואת ארנון, סמל-המחלקה, שפעלו באגף הימני (המזרחי) במרחק-מה ממני מבלי שיהיה לי קשר של

ממש עמם. לקריאתי החוזרת ונשנית הצטרף אלי בסופו-של-דבר נובק עם כמה מאנשי כיתתו. הוא מסר לי כי יעקב ארנון נפצע קשה ולא הסכים בשום אופן לקבל טיפול על-ידי אנשי הכיתה, שעצרו מיד כדי לראות מה אירע לו. אדרבא, הוא צעק אליהם: 'המשיכו! — המשימה עוד לא הושלמה! המשיכו! — עוד לא גמרנו את הקרב!'.*

עודי נרעש מהידיעה אודות יעקב, עמו עשיתי דרך-קרבות כה ארוכה, והנה שמעתי את קולו של יוש — שהסתער עם המחלקה השניה מעברנו השמאלי (המערבי) — המרעים: התקדם למעלה! אל תישאר בעמדות אלה!"

יוש ממשיך בסיפורו:

"המחלקה השניה, שבפיקודו של דוד הירשלה, הסתערה כגל שני, במרחק של כ-30 מטר מהמחלקה של דוד ביטון, המסתערת ראשונה. פריצתה היתה נוחה מזו של המחלקה הראשונה, כי בשבילה הכינו חבלנים — שרגא גפני ורפי — שתי פרצות בגדר; ואף על פי כן ספגה אף היא אבידות, והסתערותה נעצרה במחצית הדרך בין הכביש לבין קו-החפירות הראשון של כיפת 113. פקדתי עליה להמשיך בהסתערות — אולם בניגוד למתוכנן לא היטלתי עליה לעבור דרך מחלקתו של דוד לעבר הקצה הצפון-מזרחי של כיפת 113, אלא להתקדם לעבר הקצה הדרומי-מערבי שלה — כדי לחסוך לה אבידות נוספות מגבעה 100, שהחלה לגלות פעילות רבה על אף שאש הארטילריה והמק"בים הועתקה אליה**).

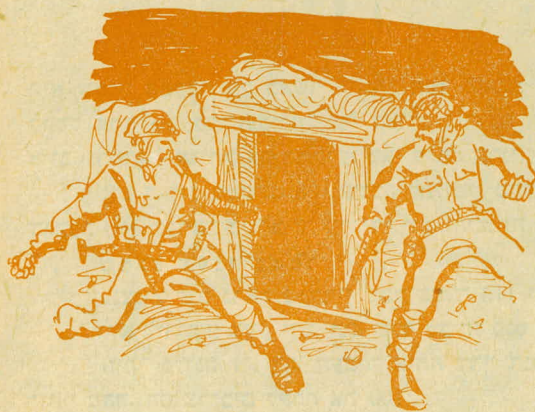
במאמצים ניכרים למדי אל מול האש העזה המשיכו אנשי המחלקה השניה — בזחילה ובקפיצות — להתקדם לעבר חלקו המערבי של קו-החפירות הדרומי של כיפת 113 (ממערב למחלקתו של ביטון), שהיה כבר ריק מאויב. בו בזמן החלו אנשי מחלקתו של ביטון להפעיל

* בשל גבורה ומעשה-מופת זה שלו זכה יעקב ארנון שבגבעה 113 תיקרא על שמו "גבעת ארנון".
** מן הראוי לציין כי האש הארטילרית הועתקה ממש ברגע האחרון; ודוד ביטון מעיד בעצמו שפגו נפל בקרבתו וכיסה אותו בחול תוך ההסתערות...

מקלעים לעבר גבעה 100, בתוך זה מקלעי אויב שנמצאו בעמדות המצריות הנטושות (ואילו אנשי מחלקתו של הירשלהר הפנו את עיקר מאמציהם לחיסול המק"בים שעל כיפת גבעה 113 עצמה. אחדים מהם, בזה אחר זה, ניסו להגיע אל הראשון שבמקלעים אלה תוך כדי התקדמות בקו־החפירות המערבי — אך רובם נפגעו, בתוכם מפקד המחלקה, מפקד הכיתה אביגדור ושלזשה מאנשי כיתתו. עתה אור עוז אחד מותיקי הפלוגה, איש המחלקה השנייה — צבי קלפנר — ולמרות שנוכח כי כל קודמיו נפגעו, התקדם עד אל פתח עמדת המק"ב, תוך זחילה לאורך קו־החפירות, ושלשל רימון לתוך העמדה. הוא אמנם חיסל אותה, אך נפצע מרימון בבטנו פצעים קשים — ולא זעק לעזרה על אף כאביו העזים.

עם חיסול המק"ב השתפר מצב הפלוגה, ברם היא היתה מרותקת עדיין לחפירות על-ידי אש מקלעים מגבעה 100, שהחליפו אש עם מקלעי מחלקתו של דוד ביטון, אף הפילו בקרבה חלים, בעיקר מקרב מפעילי המקלעים — בתוכם המ"כ יעקב לויץ והמקלען משה מושינסקי. כן הפעיל האויב נגד הפלוגה תותח בן 6 ליטראות, שפגיעותיו עשו רושם רב. זאת ועוד: — נפגעים רבים היו עדיין מוטלים בשטח הפתוח שבין כיפה 113 והכביש, ללא אפשרות גישה אליהם. סדר המחלקות והכיתות אף הוא לא היה משיע רצון, בהיותו מבלבל לחלוטין, בעיקר בשל העובדה שרבים מאנשי הפיקוד נפגעו. ניסיתי לעשות משהו בענין זה, אבל ברגע זה ממש נשמע לפתע רעש של רכב זחלי ממזרח לנו — ובעקבותיו קריאות מבוהלות: 'טנקים! טנקים!' למשמע קולות אלה פקדתי מיד על דוד ביטון לרכו את הפיאטים' של שתי המחלקות לכיוון מזרח. אלא שכעבור זמן קצר בלבד פסק אותו רעש והתברר כי 'הטנקים' לא היו אלא נושאי-בראון של האויב, שברחו משטח המוצב.

משהופרחה בהלת הטנקים נתפנית לתיקון סדרי הפלוגה; מה גם שבינתיים הגיעו ראשוני המחלקה השלישית — זו של יחיאל שרון — ובראשם חיימקה שנשלח לקוראם עוד ערב ההסתערות. מפיו נודע לי שיחיאל נהרג לפני מעבר גדר המשלט. כיון שכך, פקדתי על שמואליק הסמ"פ, אשר נמצא עם המחלקה, לארגנה בחפירות התפושות בידנו, ולהמשיך לאחר התארגנות זו בטיהור צפון כיפה 113, תוך תנועה ממערב, מאחר ואש האויב מגבעה 100 מנעה מאתנו תנועה מצד מזרח.

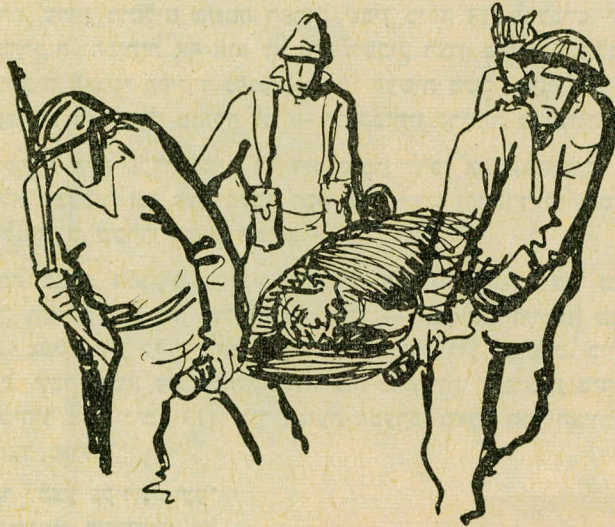
שמואליק מיהר לבצע פקודתי, וכע" בור זמן קצר הודיעני שהשתלט על כל הקטע המערבי והצפוני של כיפה 113. מספר המקלעים הרב שהאויב השאיר בקטעים אלה, איפשר לנו להגביר את האש שלנו על גבעה 100 — ובחפיזיה נשלחו אנשים לא-סוף פצועים בשטח הפתוח ולהעבירם לחפירות התפושות על ידנו.

מאמצים מיוחדים נעשו לפינויו של יעקב ארנון; אלא שהנסיונות הראשון נים לגררו לקו־החפירות נכשלו בגלל אש המקלעים מגבעה 100.

* בענין זה יש לציין את יעקב בוקעי (יעוב) ואת יצחק (זכי), המקלענים אשר תוך יריה לעבר גבעה 100 פסק מקלעם מפעול — והם החליפו אותו ב'בראון' מצרי נטוש. אלא, דא עקא, ש'בראון' זה מצויד היה בתחמושת נותבת — ומשך אש אויב, שפגעה מקץ זמן קצר ביעוב ושפכה את אחת מעיניו. עתה תפש זכי את המקלע והמשיך בפעולה. פרט נוסף, שצויין במיוחד ע"י המ"פ, היתה העובדה שיעקב בוקעי נמצא לפני-כך על-ידו בשעת-הקרב ותחת אש קשה כשהוא מפרק, מנקה ומרכיב מקלע מצרי על גבי שמיכה מצרית ומכשירו לפעולה נגד האויב.

בענין זה מספר דוד ביטון את הסיפור הבא :

„משהתארגנו בחלקה הדרומי של כיפה 113, ביקשתי להושיע את יעקב ארנון שגניחותיו נשמעו מהשטח הפתוח שבאגפנו הימני (הדרום-מזרחי). רצתי אליו, תחת אש קשה, ושכבתי לידו ואמרתי לו שיעשה מאמץ ויקום בעזרתי. אך הוא לא יכול היה לעשות זאת וטען שרגליו אינן נשמעות לו. עודי מנסה לעודדו והנה מואר השטח בפצצת-תאורה, ומקלעי האויב מגבעה 100 פותחים באש מדויקת איומה לעברנו. יעקוב נפגע מצרור נוסף ואילו אני נחלצתי בנס. חמתי בערה להשחית. ההלטתי לחסל אותם מקלעים ארוכים. חזרתי אל המחלקה; ריכזתי את כל כלי-הנשק שבידי, כולל נשק-שלל שנמצא בעמדות — 5 מקלעים, מרגמות ופיאטים שפעלו באש עקיפה — והפעלתי את כל אלה מול מקלעי האויב. שני לוחמים חסונים התנדבו וירדו — בחיפוי כל אלה — עלימנת לפנות את יעקב ארנון הפצוע. אחד מהם, יצחק אלפאי ממחלקתו של דוד הירשלה, הצליח לגררו בסופו של דבר לשטח מת; אלא שאז כבר היה מצבו אנוש — מה גם שנפצע פעם נוספת, כתוצאה מאש האויב שהתמידה על אף החיפוי המרוכז והחזק שלנו.

היא שככה במקצת רק כאשר התנדב אחד מאנשי המחלקה — ודוקא מהבלתי-בולטים שבה — לחסל אחד ממקלעי-הבראץ של האויב בזריקת רימון. הוא רץ עם רימון בידו השוף לכדורי אויב, זרקו — ושיתק את המקלע. מאז עלתה קרבנו.

אש האויב ממשלט 100 שככה לחלוטין מקץ כ-15 דקות נוספות. פלוגה ד', שישבה עד כה בגבעה 103, נקראה בשלב זה על-ידי יוש והופנתה לתפישת גבעה 100.

שרגא גפני מספר: *

„נצנוץ פנס נראה במדרון שבין גבעה 113 וגבעה 103.

לא לירות! צעק יוש. הוא שלף מכיסו פנס כיס ומסרו לי.

זוהי פלוגה ד'. לך, העביר אותה דרך המוקשים שבין הגדרות, אמר לי, ודאג שיוזנו

יותר מהר. הם צריכים לקחת את 100.

נטלתי את הפנס, דילגתי מעל תעלת-הקשר ורצתי במדרון גבעה 113 לעבר הנצנוץ המרוחק. גוית בחור משלנו, ויד המחזיקה עדיין במקל-זריקה, שככה בדרכי. עצרתי להביט בה. מת, סחתי לעצמי, והוספתי לרוץ, מאיר בפנסי. גדר-התיל הודו-שיפועית בלמה אותי. מאחריה התהלכו אנשים רבים.

הי, פלוגה ד'! צעקתי.

* על פי ספרו „החבלן הטוב אלכס“.

כאן! כאן! צעק ראשון ההולכים.

בקרבנו, נתגלה לעיני מחזה מפליא: מפקדה הצולע של פלוגה ד' (*), שמעון ארם ומקל-
הטיול שבידו משמש לו כדקר, לסמן בו את המעבר בין המוקשים. מוקשים אלה היו מונחים
גלויים על פני הקרקע כי החבלנים המצריים לא טרחו כלל לחפרם באדמה.
המצרים ברחו, בואו! צעקתי בשמחה, מתענג על קולי ועל מתיחותם.
אנשי פלוגה ד' החלו רומסים את הגדר. דמויות אפלות, רובים מכודנים מזדקרים לפניהן,
קרבו אלי.

בואו אחרי, הרעתי.

הרתתי במעלה הגבעה והם נחפזים בעקבותי.

בעברנו מעל תעלת-הקשר, בצבצו מתוכה ראשי בחוריה של פלוגה ג'.

מהר, זקנים מחורבנים! צעק איש פלוגה ג' אחד.

השארנו בשבילכם קדחת/ צעק שני.

אנשי פלוגה ד' חלפו בדממה ובהיפזון מעל לתעלה, תפושים כנראה להתרגשות שלפני
הסתערות.

פרץ שינוולד (חורשתי), מ"מ בפלוגה ד', מספר:

„הפלוגה, שמנתה שתי מחלקות בלבד, היתה ערוכה בגבעה 103 כאשר מחלקה אחת
מהזיקה בחלקה הדרום-מערבי והשניה — בחלקה הצפון-מזרחי. היא ניהלה קרב-אש עז למדי
עם עמדות האויב בגבעה 113 שעה שפלוגה ג' הסתערה עליו מפני שהשטח בו הזיקה היה
קרוב ביותר לגבעה 113, והעמדות שנתגלו בו היו שטוחות ושימשו להסוואה והטעיה בלבד,
ומכיון שעיקר כוח-האש של האויב היה בנוי מלכתחילה כלפי צפון ומערב — סבלה אבידות,
בתוכם שלושה אנשים ממחלקתי בלבד.

מששככה אש האויב מחד-גיסא, ומשהבחנו באנשי פלוגה ג' — על-פי צעקותיהם והדי

קרב-המגע בגבעה 113 — מאידך-גיסא, הפסקנו את אשנו וחיכינו לשלב הבא: הוא מעברנו אל
גבעה 113, לצורך השלמת כיבוש המתחם וטיהור משלט 100.

בשעה 170030 בערך הגיע שלב זה, ואז ירדתי עם מחלקתי לגיא שבין גבעה 103 וגבעה

113. כאן נתגלה לי שהמחלקה נמצאת בשדה מוקשים, שלאחר מעשה התברר כי רובם לא
היו ערוכים.

לאחר מעבר גדר 113 ויציירת קשר עם סמ"פ ג', התקדמנו ממערב למשלט — דרך

תעלת-קשר שהובילה למזרה לעבר גבעה 100 — תוך-כדי זריקת רימונים. פרט למקרה אחד
לא נתקלנו בהתנגדות אויב; וגם זו, משנתגלתה, לא נתבטאה אלא בצרור בודד מתת-מקלע.

מקרה אחר שנראה לנו כהתנגדות אויב — התבדה. וזה סיפור המעשה: כ-150 מטר משיא
כיפת 113 ותוך כדי התקדמות בתעלה מזרחה ושלשול רימונים לימין ולשמאל — שמענו לפתע

צעקות בערבית מדרום לנו. קפצתי עם עוד כמה חיילים לעבר המקום ממנו בקעו קולות אלה,
וגילינו אור בוקע מתוך בונקר חשוד. זרקתי לתוכו רימון, ומיד לאחר ההתפוצצות חדרנו לתוכו

פנימה. אור-אז התגלה לי שאני נמצא בבונקר-מטה, ריק אמנם מאדם, אך שמצוי בו מכשיר-קשר
שהמשיך להשמיע קולות...

מאוכזבים יצאנו החוצה ושוב שמענו קולות בערבית ולאחריהם רעש של רכב זחלי ומנוע.

נשכבנו על הקרקע ופתחנו באש לעבר מקור הרעש, אשר נפסק מיד. לאחר מכן הסתבר לנו
שהיה זה, נושא-בראץ, עמוס חפצים אישיים ונשק, שנעזב ברגע האחרון.

הקולות ששמענו עכשיו באו מאנשי מחלקתו של יושקו (יוסף לוי), שנע עם מחלקתו

במקביל ומדרום לנו וסרק, כמונו, את שטח המתחם בואכה גבולו המזרחי של מוצב 100.

ב-170115 בערך נתקבלה במטה גדוד-1 הידיעה כי הושלם כיבוש מתחם 113—100.

עם התקבל הידיעה כבר היתה תובלת הדרג-הלוחם — עם חומרי-ביצור, כלי-התחפרות ומשקה
הם — מוכנה לצאת לייעדים הכבושים ובכלל זה משלטי הצומת, שלגדוד לא היה קשר עמם.

(* כזכור, נפצע בפעולת „רושם“ מכדור שפגע ברכו.

„האחון הלחוצה אל אפרכסת מכשיר-האלחוט קלטה ברטט את הודעתו של יוש שכיבוש משלט האויב הושלם ושלל רב נפל לידי לוחמינו. השמחה היתה רבה: זו הפעם הראשונה בתולדותינו הסתערו לוחמים — בתוכם רבים מבני הגח"ל שמקרוב באו — בצעקות, הוראה, ביריה מן המותן ובכידון מוצמד, על אויב מבוצר — ויכלו לו!

עם זאת, משהו עדיין העיב על השמחה — והוא העובדה שלא היה לנו קשר עם פלוגה ב' ולא היה ידוע לנו מה גורלה. ניסיתי לברר עם המפ"ים של פלוגה ג' ופלוגה ד', עמם היה לי קשר, מה גורל הפלוגה; אך אלה לא יכלו לדוח לי אלא על כך שנשמע שאו"ן-קרב מכיוון משלטי הצומת, מבלי שידעו לציין במדויק מה פשרו. כיון שכך, ועל דעת מפקד החטיבה שמעון אבידן, שלחתי יחידת ג'פים של „שועלי-שמשון“ — על-מנת להקים מגע עם פלוגה ב' במשלטי הצומת ועל-מנת לפתוח דרך לאספקת תחמושת, לתגבור ולפינוי פצועים מגבעה 113 ומהצומת בציר הכביש ג'זליס-הצומת. הללו יצאו לדרכם בשעה 170130, הגיעו למרגלות גבעה 103, אך נאלצו לסגת מחמת אש עזה מכיוון משלט הצומת-הצפוני שאליה נתלחה הפגזה ארטילרית של תותחים בני 25 ליטראות שהיתה מדויקת ביותר וכיסתה את ציר-הכביש.

משנתברר לי כי לא ניתן לסמוך על הכביש כנתיב-אספקה, פניו ותגבור — החלטתי לזרוז את פתיחת הציר האחר שתוכנן: הוא דרך-העפר שהובילה מגבעה 105 לגבעה 113, ואשר בהכשרתה ליעודה הוחל עוד בשלבי הקרב הראשונים.

דוד אלפולג (פלא), קצין-החבלה של גדוד 1, מספר:

„מחלקתי מנתה כ-20 איש והיא פוצלה על-ידי — בהתאם למשימות — לתפקידי חסימה, פריצת גדרות וסילוק מוקשים, באם יתגלו. אני עצמי, ועמי החבלן צביקה נוימן וקבוצת חבלנים מיוחדת-ההנדסה החטיבתית, צריכים היינו לבצע את המשימות הבאות, לפי סדר-עדיפות זה:

- לטהר ממוקשים את דרך-העפר גבעה 105-גבעה 113;
- לפנות את הכביש, מג'זליס בואך משלטי-הצומת;
- למקש את משלטי-הצומת במקרה שיוחלט לפנותם ולהסתפק בהחזקת גבעה 113 בלבד.

התחלנו בביצוע המשימה הראשונה בשעה 172230, כמחצית שעה לפני שעת ה-ש, בהוצאת המיקוש שלנו שהונח לפני גבעה 105 על הדרך המובילה לגבעה 113 ושהיה מיקוש נגד-טנקי. משהשלמנו זאת התקדמנו — בעוד הקרב על משלט 113-100 נמשך — על דרך-העפר לגבעה 113, מבלי שגילינו בתחילה מוקשי-אויב כלשהם. העובדה שלא גילינו מוקשים לא גרמה לנו שנוזל במלאכתנו, ועשינוה ביסודיות, כשאנו מובטחים על-ידי קבוצה מאנשי הגדוד בפיקודו של הסיר הגדודי עוזי; עד שלפתע הגיע לעברנו בגיפ הסמג"ד דוד שנהבי מכיוון 105, הוא צעק לעברנו: „משכו יותר מהר! — יש הרבה פצועים“. התחלנו מתקדמים יותר מהר, כמצווה, ולא נתקלנו במיקוש אלא בטוח של כ-50 מטר מגדרות משלט 113.*

עודי בוחן את אחד המוקשים שנתגלו לעיני, והגיע אלי מפקד יחידת ההנדסה המצורפת אלי. הוריתי לו לפרק את המוקשים במהירות; אך הוא נקט בדרך של זהירות-יתר והשיב לי כי, אינו רוצה לנהוג בניגוד לנלמד. מששמעתי אותו צועק לעבר אנשיו להביא שרוך-סימון לבן — החלטתי, לקחת את הענינים בידים' והתחלתי מפרק את המוקשים בעצמי, בלי הרבה טכניקות, כשצביקה נוימן מצטרף אלי למלאכה. הרימונו כ-10 מוקשים, פרצנו את הגדר, ותוך דקות ספורות מצאנו עצמנו בתוך המשלט הכבוש. אמנם נכון הוא שהסתכנו, כשם שנכון הוא שהותרנו מוקשים אחרינו — ואחד ממשוריני הגדוד, שנוהג ע"י נעמן שקולניק, אף עלה עליהם — אך כלום הדקות שהרוחנו ואשר בזכותם אולי נשארו בחיים חלק מפצועי הגדוד, לא היו חשובים יותר?"

(*) המוקשים — כפי שהתברר לאחר מעשה — היו מונחים „פרטיזנית“ למדי, במרחקים בלתי-קבועים, מחוץ לגדר המשלט הפונה אלינו ואף מעברה הסונה לעבר האויב. רובם היו מוקשים נגד-טנקים ומיעוטם נגד-אדם, ולא היו בהם מוקשים ממולכדים.

ב'170230 בערך הגיעה תובלת הדרג-הלוחם לגבעה 113 ובתוכה רכב לפינוי פצועים. דקות ספורות לאחר-מכן הוחל בהעברת הפצועים. (סה"כ הנפגעים הגיע ל-30 איש, ממיטב הפלוגה, ביניהם כ-10 הרוגים או פצועים קשה שמתו מפציעיהם. אחוז הפיקוד בתוך כל אלה היה גבוה יחסית: מ"מ, 2 סמלים ו-4 מכ"ים). המ"פ יוש מעיד שהספיק עוד לדבר עם אחד מהם, יעקב ארנון, אשר באילו התנצל על כך שאינו יכול להמשיך, שאל אותו אם רבות האבידות ושמה לשמוע על השלל הרב שנתפש במשלט — בטרם הוציא נשמתו.

אכן, השלל היה רב ורבי-גוני: רובים, מקלעים, מרגמות, מק"בים, שני תותחים ג"ט בני 6 ליטראות, מכשירי אלחוט, ותחמושת לרוב.

עם תובלת הדרג-הלוחם הגיעו 2 כיתות מק"ב וחלק ממרגמות הגדוד — שתפשו מקומם במערך ההגנה, כאשר המק"בים מוצבים כלפי עיראק-סוידן מזה ומשלטי-הצומת ומגידל מזה. כן הגיעו תותחנים ג"ט ממוצא אנגלו-סכסי עם נוקרים, אשר היפנו עד מהרה את התותחים הנ"ס המצריים לעבר האויב, כשחזיתם העיקרית — השטח שבין הצומת ומשטרת עיראק-סוידן. ואחרונים-אחרונים חביבים הגיעו מפקדי התצפיות, פרץ ואורי באום, שמשכו עמם — מעשה ראוי לציון — קוטרלפון מגבעה 105. יחד עמם הגיעו מפקד הגונדה, בני גרין, והמנצח על הקרב כולו, המג"ד יהודה ואלאך — המספר בענין זה את הדברים הבאים:

«עם המכוניות הראשונות של תובלת הדרג-הלוחם עברתי אף אני, עם מכשיר אלחוט, אל גבעה 113. לחצתי את יד מפקד הפלוגה יוש, והוא מסר לי דו"ח ראשוני קצר. הסתבר לי כי לא בחינם ניתנה לו הגבעה — ושכבשנוה בדם מיטב הבחורים, מפקדים כטוראים. ואין תימה: בסירי בגבעה נדהמתי מטיבם המעולה של הביצורים, מעומק החפירות, מריבוי הבונקרים, מן הגדרות, מרוב שוחות-הנשק ומכמות הנשק האבטומטי שהיה מוצב בהן». גם מפקד הפלוגה יוש סיפר דבר דומה — ואלה דבריו:

«תוך כדי הצבת כלי-הנשק, ההתארגנות וההתבססות סירתי פעם ופעמיים במתחם. ראיתי את אנשי עוסקים בכל הנחוץ לעשות לאחר כיבוש יעד ועם זאת תוהים על עצמם, איך ביצעו הדבר. לא ראיתי בפניהם צחוק, אך גם לא דמע. בכל שררה רצינות-יתר, ובמיוחד בקרב המפקדים — שעסקו בארגון הכוחות להגנה, לקראת האפשרות שאור היום יביא עמו התקפות-נגד. אליבא דאמת, לא חששתי מהתקפות-הנגד ומההכנה המצרית לקראתן — היינו מהפגזה והפצצה — כי סמכתי על טיב החפירות והעמדות שהורישו לנו המצרים, אשר עוררו ממש את התפעלותי. הדבר היחידי לו השתוקקתי היה לישון, אחרי לילות מספר ללא שינה לפני המבצע, וכשלפני פעולת אויב ששוב לא תיתן לישון».

יוש יכול היה להרשות לעצמו לישון, ואף עשה זאת בבונקר מצרי אותו בחר כבונקר-המטה שלו: ככלות הכול, מילא בהצלחה את חלקו במבצע והביס את הפלוגה המוגברת המצרית שישבה במתחם. לא כן המג"ד יהודה ואלאך, אשר מצבה של פלוגה ב' — שנלחמה במשלטי הצומת — הואיג אותו ביותר.

(תיאור ההתקפה על משלטי הצומת — יתפרסם באחת החוברות הקרובות).

הנדסת־שדה לכל החילות

סא"ל ברוך פוגלמן

נושאי הנדסת־השרה כלולים כיום בכל הצבאות בתכניות־האימון לחילות השונים (וכפרט לחילה־רגלים). אולם, יחד עם זאת, חסרה עדיין בהירות מספקת לגבי היקפו ומטרתו של אימון זה. אימוני הנדסת־השרה, כשהם מתנהלים ביסודיות וכיעילות, דורשים זמן ניכר ויגיע רב יחסית. טבעי עליכן שבימי שלום קיימת נטיה לקצץ באימונים אלה, ועל פי רוב אין הרובאי רוכש לעצמו בשטח זה אלא ידיעות ראשוניות ביותר. כסופה של כל אחת ממלחמותיה של מאתי־שנים זו ידע איש חילה־רגלים לבצע עבודות הנדסה אשר בתחילתה נחשבו בתפקיד המיוחד ליהודות מקצועיות. אלא שתורה זו, כשהיא נלמדת בשעת קרב, נקנית באכזרות רבות — ומיותרות. חייבים אנו עליכן לקבוע בעוד מועד מה הן משימות הנדסת־השרה שתוטלנה על הרובאי (או על איש החילות־הלוחמים האי־הרים) — ובאילו משימות יוכל, ויצטרך, להפתייע עלידי חילה־הנדסה.

הנדסת־שדה בלוחמת העתיד

קיימים שני גורמים אותם יש לקחת בחשבון כדי שנוכל להעריך את מקומה וחשיבותה של הנדסת־השרה בלוחמת העתיד. האחד — הוא גורם החורג הרבה ממסגרת מושגיה של זירתנו־אנו: גורם הנשק האטומי. לנוכח גורם זה גדלה והולכת, לדעת צבאות העולם הגדולים, החשיבות הנודעת לעיקרון הפיזור. מקובל להניח שלוחמה המתבצעת „במסגרת אטומית“ להבדיל מלוחמה „קלסית“ מובהקת, תתנהל בייחודות קטנות יותר, שתתפרסנה על שטח רחב יותר ואשר אף תהיינה ממונעות בעיקרן. בתנאים אים אלה יש להניח שתפקידיו של החייל־הפרט לא יקטנו כי אם יגדלו בהיקפם, וביצועם ייתקל בקשיים גדולים יותר. הדרישה לסיוע הנדסי תגבר בכל הדרגים, וסיוע זה יידרש לגבי צותי־קרב רבים, שיפעלו במפוצל ובמפוזר. הגורם השני — הריהו טיבו של הסיוע הנדסי לכש־עצמו. הסיוע ההנדסי, פירושו: שינוי פניו ואופיו של השטח — כדי להקל על תנועת כוחותינו ולהקשות על תנועת כוחות האויב, וכן כדי לארגן את השטח להפעלה יעילה ובטוחה ככל־האפשר של כלי־הנשק שברשותנו ולחפות

על כלי־נשק אלה ועל אנשינו. ואמנם מעידים כל הסימנים על כך שגוברת והולכת חשיבותם של צרכים אלה לגבי לוחמת העתיד. שכן החשיבות של יצירת מכשולים לתנועת האויב, מחד גיסא, ושל הכשרת השטח לתמרון כוחותינו, מאידך גיסא, תגבר ותלך ככל שהלוחמה תיהפך לממונעת וניידת יותר. האמצעים והנשק ההנדסיים, כגון מוקשים וחומרי־נפץ, הגיעו במלחמת־העולם השניה לשיא־השימוש, ועוד ידם נטויה — על־אף פיתוחם של כלי־נשק ואמצעים חדישים, כולל נשק אטומי.

ובאשר לארגון השטח לצורך הפעלת כוחות ונשק — דהיינו התחפרות והתבצרות — הרי אף כאן דומה המצב. בלוחמת העתיד, כבודה של החפירה־האישית במקומה מונח.

מסתבר שבתקופת־האטום סיכויי החייל להינצל ולהישאר בחיים מותנים, עוד יותר מאשר בעבר, בהתחפרות מהירה ויעילה. החייל יצטרך להתחפר מהר יותר, ולהשתמש יותר במחסות־ראש, מכפי שהיה זה בעבר.

בסיכום, התמונה המצטיירת לגבי לוחמת העתיד היא זו של לחימה בצותי־קרב פוזרים וקטנים־יחסית, כשמשימות הנדסת־השרה העומות לפני כל צות־קרב כזה, אינן קטנות בחשי-

הקמת מוצבי דמה ואלתור דמיים פשו-
טים.

◆ שירותי-שדה — הקמת מתקני-שדה פשו-
טים, כגון מתקני רחצה, בתי-כסא, כוכי-
בישול, מצבורי-שדה לתחמושת, דלק
וכיו"ב.

ומעל לכל פירוט-תפקידים כזה נשארת כמו-
כן, ועומדת-בעינה במלוא-תוקפה, חובתו הרא-
שונית של כל חייל: להתחפר מיד בכל מצב
בו קיים צורך בכך ועומד לרשותו משך-זמן
כלשהו לכך, בין ביום ובין בלילה, ואמנם, בד-
רך-כלל כלולים כיום נושאים אלה בתכניות-
האימון של החייל והמפקד-הזוט; וכאשר מדו-
בר בהתחפרות בשטח שאינו סלעי — אין מבי-
אים בחשבון מתן סיוע הנדסי כלשהו לגייסות
בעבודות אלו.

אולם יחד עם זאת שוקד כאמור חיל-ההנדסה
בכל הצבאות על פיתוח אמצעים שיקילו על הת-
חפרות ויזרוזו את ביצועה. את-ההתחפרות האישי
הריהו ציוד יעיל ופשוט-לשימוש (אם כי מיגע),
אולם קצב ההתחפרות בו הנו אטי למדי. בפרט
מורגש הדבר לגבי ההתחפרות החפופה, כשתוך
שעות-לילה ספורות חייב הכוח „להיכנס לאד-
מה", על מנת שיהיה באפשרותו לעמוד בפני
התקפות-הנגד של האויב עם שחר. ככל שהאד-

בותן ואולי אף בהיקפן, מאלו שהיינו רגילים
בהן בעבר לגבי עוצבות ויחידות שנעזרו בסיוע
הנדסי ניכר. ואם לגבי דיננו אין עדיין גורם
הנשק האטומי מהווה נושא לשיקול, הרי המסקנה
בדבר חשיבותן והיקפן העתידיים של משימות
הנדסת-השדה נכונה באותה מידה אף לרגלי
פיתוח האמצעים והנשק „מקובלים", פיתוח
שפירושו — הגברת כוח-האש והניידות. אכן,
מתפקידה של הנדסת-השדה ליעל או להגביל —
הכל לפי צרכי הקרב המשתנים — את השפעת
הגורמים האלה (הניידות וכוח-האש).

בתנאים אלה, באם אין כונה להגדיל ולהג-
ביר את מסגרת הכוח המקצועי אל מעבר לכל
יחס שהיה מקובל עד עתה (וכונה כזאת אינה
קיימת בדרך כלל), הרי שהמסקנה המתבקשת
היא: — להגביר את יכולתו ואפשרויותיו של
החייל-הפרט בשטחים אלה, ואמנם, בעולם כולו,
וכן גם אצלנו, שוקדת ההנדסה על פיתוח אמצ-
עים ונשק הנדסיים שיהיו יעילים ועם זאת
פשוטים שיקילו על ביצוען של משימות הנדסת-
שדה שונות, ויהיו מיועדים ככל האפשר לשי-
מוש כל החילות. להלן נסקור את נושאי הנד-
סת-השדה בחתך מקצועי, וננסה להבהיר מה
הן אפשרויותיה, ועד היכן צריכה להגיע יכולתו
של החייל-הפרט בשטחים אלה.

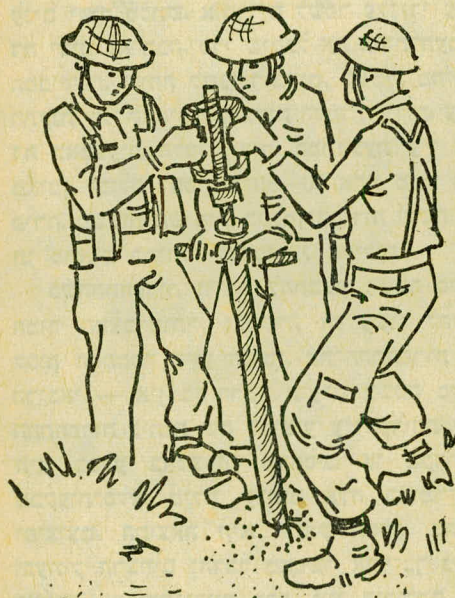
התחפרות

ענין ההתחפרות משתלב בתפקידו הבסיסי
של כל חייל, ועל-כן נחשב הוא מאז ומתמיד
כנושא כלל-צבאי, שכל החילות מתאמנים בו
והייבים להיות מאומנים בו. אם נגדיר את חלו-
קת-התפקידים בתחום זה, הרי חיל-ההנדסה הוא
השוקד על פיתוח ציוד ואמצעים הנדסיים שייע-
לו את משימות ההתחפרות של כל החילות וי-
קילו עליהן. הסיוע הנדסי בביצוע עצמו מצ-
טמצם באותן עבודות בלבד המחייבות מומחיות
מקצועית וציוד הנדסי מיוחד. אימונם של כל
החילות חייב להקיף:

◆ התחפרות וגידור — הפירת עמדות-נשק,
חפירות-קלעים ושוחות, תעלות-קשר
ומקלטי-שדה; הקמת מכשולי-תיל; עבו-
דות-אחזקה, כגון ניקון, דיפון וכיו"ב.

◆ הסוואה — הסוואה בהתחפרות; הסוואת
מתקנים בשדה, רכב, כלי-נשק וכיו"ב;

„הלמן קידוח"

הצבא האמריקאי פיתח לאחרונה מכשיר לחפירת "שוחות-שועל" הפועל על בסיס של פיצוץ מטען מסוים של חומר נפץ ("Explosive Foxhole Digger"). מכשיר זה הנו מעין צינור, אשר לשם הפעלה מתקנינים אותו על תלת-רגל מתאים, והוא מורכב ממנוע-דקטי, מטען עיקרי ומטען חלול. המטען החלול נועד ליצור באדמה קרח לתוכו מוחדר המטען העיקרי באמצעות המנוע הרקטי. התפוצצות המטען העיקרי יוצרת את עצם השוחה לרובאי. הזמן הדרוש ליצירת שוחת-רו"באי באמצעות מכשיר זה (כולל עבודת-החפירה המשלימה) הוא 15-30 דקה — במקום השנתיים המקובלות.

חיילי-הרגלים והחבלנים-הגדודיים לבצע משימה זו ללא סיוע הנדסי. אולם נראה כי ברוב הצבאות הכונה לעתיד היא לתגבר את החבלנים היחידתיים באמצעים מתאימים, כדי שיוכלו לספק את הסיוע הנחוץ במלואו. כדאי לציין שבחלוקת התפקידים בין חיל-ההנדסה לבין חיל-הרגלים קובע לא-במעט אופי הזירה. בחזית קוריאה, למשל, בה הנוף הוא הררי וסלעי, עסק חיל-הרגלים בעבודות חציבה הנחשבות מאז ומתמיד לתפקיד המוקצה לחיל-ההנדסה בלבד. וזאת — משום הכורח שבמציאות: יחידות-ההנדסה שבנמצא — לא היה בהן די, פשוטו כמשמעו, לביצוע כל עבודות החציבה שנדרשו להתחפרות הגייסות.

ואם נחזור מחזית-קוריאה לזירה שלנו, ניוכח שאף אצלנו הנוף הוא גבעי וסלעי לא-במעט. תנאים כאלה, או דומים, מציגים רבים מן הצבאות בפני מצבים לא-קלים, שכן אמצעי הסיוע-ההנדסי המבוססים על ציוד-קידוח וחומרי-נפץ מרוכזים כיום לרוב בידי יחידות-ההנדסה; ועל-כן קיים הכרח למצוא פתרון כלשהו שיקל על החייל להקים לו בשטח מעין-זה את המחסה המתאים גם ללא קבלת סיוע-הנדסי. למטרה זו קיימים פחיהגלים הקמורים, שכיום חייב כל חייל לדעת לנצלם ליצירת מחסה-ראש בשטח סלעי, לצרכי דיפון בשטח חולי, וכן להתקנת

מה שיש להתחפר בה הנה קשה יותר, כן הופך המצב לחמור יותר. בכדי להתגבר במידה מסוימת על בעיה זו, פותחו בצבאות שונים אמצעים מסוגים שונים. הבריטים ניסו לכך מכשיר פשוט — שפותח, בשינויים מסוימים גם אצלנו — הקרוי בשם הלמן-קידוח. הוא משמש ליצירת קדחים באדמה שקוטרם 5 ס"מ, ואשר לתוכם מכניסים מטעני חומר-נפץ. פיצוץ המטענים יוצר מכתש, אותו יש לשפר על-ידי עבודת ידים לא-רבה, כדי שיקבל את צורת-העמדה המבוקשת. שוחה לשני רובאים, למשל, מחייבת התקנת שני קדחים באמצעות הלמן-קידוח. עבודתה באמצעות הלמן-קידוח, המתבצעת ע"י צוות מאומן, יכולה לחסוך כ-30-50 אחוז מוזמן-התפירה. פשטות השימוש בהלמן-קידוח עושה אותו מתאים במיוחד לצרכי כל החילות.

כשהתחפרות חייבת להתבצע בשטח סלעי, חמור המצב יותר, ובמקרה זה עשוי להינתן לכוח המתחפר סיוע הנדסי. את-ההתחפרות של הרובאי — אין בו הרבה תועלת בשטח סלעי. ההתחפרות ניתנת שם לביצוע ע"י קדיחת קדחים בסלע באמצעות מדחסים או מקדיחות מבקעות-סלע, מילוי קדחים אלה בחומרי-נפץ ופיצוץ. התוצאה היא ריסוק הסלע, בהיקף ובעומק הרצויים והדבר מאפשר אחר-כך ניקוי העמדה בעבודת-ידיים קלה. אין ביכולתם של

הבו לנו „תחמושתן“!

דס"ר ד. רוטנברג

וגושי בוץ על גבי הטבעת המובילה ובתוך בית המרעום. פגמים חמורים עוד יותר הם: קליע חופשי בתוך התרמיל, תרמיל מעוך, פצצות מרגמה ללא תוספות וכדו'. שוב אין איש נותן לבו לכך. „אם הקליע נופל אז שמים אותו בצד“, „קמט כזה עוד לא מפריע, הפגו בכיז יכנס לתוך הקנה“, הערות כגון אלה אתה יכול לשמוע פה ושם, ומה יכולות להיות ה- תוצאות מיחס זה — ידוע ודאי לכולנו.

ממה נובעים הפגמים האלה שצינינו? חלק מהם שייך לאותו סוג שקוראים לו „בלאי מוצדק“, הבא בעקבות החזקת התחמושת בתוך רכב-קרב-משוריין; אך אין ספק שחלק נובע מטיפול בלתי זהיר, מזריקת כדור אחד על השני וכדו'. האם אפשר למנוע אותם? אפשר ואפשר. וזאת ע"י הדרכת החיילים בטיפול זהיר בתחמושת והקפדת המפקדים על כך בשעת פעולה. הסיסמה כאן צריכה להיות: „התחמושת משולה לתינוק — טפל בה ב- עדינות“.

לתוצאות חמורות מאוד יכול להביא ערבוב סוגי התחמושת (תחמושת חיה, תחמושת אימו- נים וסרק וכו'). בתוך המחסן נתקלתי פעם בקופסאות המכילות נפצים, מאיצים, תחמושת

כל תמרון מלמד ומצביע על שגיאות אשר לרוב באות על תיקונן לאחר שלב סיכום ה- לקחים. רק נושא אחד נשאר, משום מה, מוזנח תמיד: הטיפול בתחמושת. בעבודתי ביהידות רבות נתקלתי בבעיה זו ולדעתי יש למצוא לה פתרון מהיר.

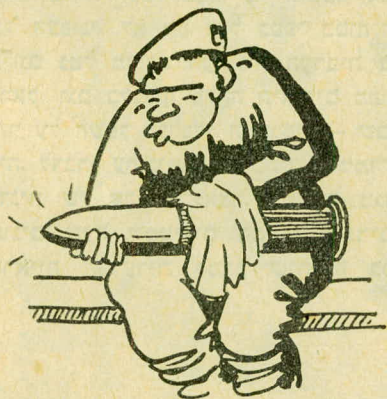
אין כונתי לעמוד על טיב המחסנים ומקומם אלא על הגורם האנושי והארגוני בלבד. עדיין לא למדנו לקח ואנו מפקירים את התחמושת בידי חיילים שהם בלתי מאומנים בשטח זה ולפעמים גם מחוסרי אחריות. לעתים קרובות אנו נפגשים במחסנאי תחמושת הממלא את תפקידו במסירות ומבצע את ההוראות שניתנו לו. אך אין זה מספיק. אין הוא יודע מדוע עליו לעשות כך. „מסרו לי כי כך צריך לטפל“ — אלה הן המילים בהן הוא מנסה לחפות על אי-בקיאותו בנושא זה.

התוצאות השליליות הנובעות מחוסר-ידיעה זה, אינן מאחרות לבוא. כל אימת שהיחידה מבצעת תזווה קטנה, הקשורה בהוצאת תחמושת ממחסניה, נגרמים לתחמושת זו נזקים חמורים, אשר רק עינו המנוסה של בוחן התחמושת מסוגלת לקבוע את אופים וחומרתם.

מה הם הנזקים האופייניים המתגלים בתחמו- שת בזמן החזרתה מאימונים? האם אפשר למנוע אותם? מהו הטיפול הדרוש? אלה הן השאלות העומדות לפנינו.

הדבר הראשון היא שכבת האבק המכסה את הכדורים והפגזים. מובן שאי-אפשר למנוע זאת, אך — אפשר לנגב את התחמושת לפני החזרתה לתוך הארזיה! לדאבוני הרב אין עו- שים זאת כמעט בכלל. משום שהאחראי אינו יודע מה מידת הנזק הנגרם ע"י תחמושת מלוכלכת.

התחמושת מוחזרת לתוך זבילים, מנשאים וארגזים עם שכבת אבק ולפעמים גם עם גריז

החקלאות הסורית מאז האיחוד

היבולים החקלאיים הושפעו ע"י שני גורמים מכריעים: א. הבצורת; ב. חוק הרפורמה-האגררית מספטמבר 1958.

חוק הרפורמה-האגררית הגביל את הבעלות על האדמות לחלקות שבין 800 דונם אדמת-שלחין ל-4600 דונם אדמת-בעל, בהתחשבות עם מספר בני-המשפחה התלויים בבעל האדמה. הממשלה תפקיע את עודף הקרקעות, שמעל המכסות הנ"ל, תמורת איגרות-חוב ל-40 שנה, נושאות ריבית בת 1.5%. אדמות אלו תחולקנה לחקלאים זעירים ולמחוסרי-קרקע, בחלקות בנות 80 דונם אדמת-שלחין או 300 דונם אדמת-בעל. הבעלים החדשים ישלמו תמורת חלקותיהם את הערך הנומינלי של איגרות-החוב, בתוספת הריבית ועוד 10 אחוזים במשך תקופה של 40 שנה.

המשטר החל מיד בפעולות הפקעה רחבות ובחלוקת חלקות-אדמה; אולם עד-מהרה נתברר שהחוק הוכן בחפזון ולא הובאו בחשבון גורמים חשובים, כגון הצורך במתן **אשראי** (במקום בעלי-האדמות הגדולים, שסיפקוהו בעבר) **והדרכה** מקצועית, בקיום **מנגנון** מנהלתי, וכן בפתרון בעית **החובות** החקלאיים. התוצאה היא, שעד מחצית 1960 חולקו פחות מ-10% של האדמות המופקעות, ובינתיים צומצמו השטחים המעובדים וירד עד-מאוד פיריון העבודה בענף החקלאות, אשר בשנים רגילות היה מספק קרוב ל-50% מההכנסה הלאומית.

להלן מוצגת טבלה המסכמת את מצב היבולים העיקריים בשנים ואחרונות: (1955, 1958, 1959 היו שנות-בצורת; שנת 1957 היתה שנה טובה).

היבול (באלפי טונות)				השטח המעובד (באלפי דונם)				
1959	1958	1957	1955	1959	1958	1957	1955	
632	565	1,354	438	14,220	14,610	14,960	14,630	חיטה
218	228	736	137	7,270	7,690	8,130	6,140	שעורה
99	93	110	84	2,270	2,610	2,580	2,490	כותנה
32	36	77	37	840	1,190	930	770	עדשים

(שהרי גם שלוש שנות-בצורת רצופות היוו גורם נכבד); אולם לקח סוריה הרחיק את ההתלהבות מלב המוני אזרחים ערביים במדינות ערב, אשר יתכן שראו בזמן מן הזמנים בעבד-אנ-נאצר אליל, גואל ומושיע. כיום משמש מצבו הירוד של המשק הסורי במדינות הערביות השכנות גורם מדרבן לשמירה קפדנית על עצמאות, כנגד כל נסיון של השתלטות או חתרנות מצרית.

בינתיים מהוה לגבי המצרים המשבר הכלכלי בחבל הצפוני, לא רק נטל כספי בטוח-הקצר, אלא גם נטל מדיני. העתונות הערבית בירדן, בעיראק, וגם בלבנון, מלאה תיאורים מפורטים ביותר על השפל הכלכלי הממושך — שבא על סוריה, לדברי עתונים אלה, כתוצאה ממדיניותו הרודנית של עבד-אנ-נאצר. למעשה מגוימים העתונים שעה שמטילים הם על מצרים את האחריות הבלעדית למצב שנתהוה בסוריה

עבד־אנ־נאצר יושב לראשונה עם ה"מיניסטרים של החבל הצפוני" בדיון
 „על הגברת ההכנסה מהיצור המקומי“

יועמדו לרשות הממשלה כל הכספים הציבוריים
 שבמדינה.

בשעת כתיבת שורות אלו עדיין נהנית
 סוריה ממידה גדולה של אוטונומיה כלכלית.
 תופעה זו בולטת ביותר בתחום מדיניות־
 המטבע, אבל היא נכונה, אמנם במידה פחותה,
 גם ביחס למסחר־בינלאומי, לתקציב, להסכמי־
 סיוע ולכמה שטחים אחרים. בתחילתה של
 סקירה זאת ציינו שאין עבד־אנ־נאצר יכול
 להרשות קיום משטר כלכלי נפרד בחבל ה־
 צפוני לאור־ימים; ולכן מטרתו המרכזית
 בעתיד הקרוב היא להגשים את האיחוד הכל־
 כלי המלא. אולם, לאור הלקחים המרים שהספיק
 ללמוד, חותר עתה נאצר בכיוון זה בגמישות
 ובוהירות, כדי למנוע זעזועים חמורים העלולים
 לסכן את עצם קיום האיחוד המדיני.

ומה לגבי העתיד? האם במרוצת הזמן
 ילכו הסורים וישכחו את הזמנים בהם היו
 עם עצמאי וחופשי? אין לחזות את התפתחות
 העניינים בעתיד, אבל קשה לפקפק בכך, כי
 לעבד־אנ־נאצר ולעושי־דברו צפוי עוד מאמץ
 מפרך, ואולי נואש, בנסיונם להכניע סופית את
 המשק הסורי ולהכניסו למסגרת אחת —
 אחידה — עם המשק המצרי עמו־הבעיות.

להסביר ולהצדיק פעולות פיקוח והתערבות
 מרכזית שעה שהמשק נתון במצב־חירום וב־
 מצוקה כספית חמורה.

צעד מכריע בכיוון הטלת השליטה המרכזית
 נעשה בחודש מרס 1960, עם הקמת המוסד
 לפיתוח־כלכלי, אשר ימלא תפקיד הדומה ל־
 תפקיד של ה"מוסד לפיתוח כלכלי" במצרים.
 מוסד אחרון זה שבמצרים מרכז בידי הממשלה
 את השליטה על החברות והמוסדות הגדולים
 והחשובים ביותר שבמשק הארץ — ועל־ידי
 כך מהווה מכשיר להרחבת הסקטור הממלכתי
 על חשבון הסקטור הפרטי. בסוריה מנסים
 השלטונות לשכנע את בעלי־האמצעים הפרטיים
 להשקיע את הונם, בצד הון ציבורי, במפעלים
 החדשים של המוסד הכלכלי, תמורת הבטחות
 לרנחים מתקבלים־על־הדעת. כאמור, מהווה צעד
 זה תכסיס בלבד, כדי לחסל כעבור זמן קצר
 את השפעתו של ההון הפרטי בחבל הצפוני
 וכך לסלול את הדרך לאיחוד כלכלי מלא.

צעד נוסף בכיוון ריכוז מרבית גורמי היצור
 בידי הממשלה ננקט בחודש אפריל 1960, כאשר
 הופעל חוק, המחייב הפקדת כספי גופים ציבו־
 ריים בבנק־המרכזי־הסורי בלבד. על־ידי הפעלת
 ההוראה הנ"ל יצומצם האשראי העומד לרשות
 הסקטור הפרטי מחד גיסא — ומאידך גיסא,

„עאמר פותר אלף בעיות ליום“
(מעטותן מצרי)

פוגע באחד החבלים מבחינה כלכלית או בענייני-
המטבע — לא נבצעו, אלא נמתין עד אשר
יבוצע באופן תקין ומבלי שיגרום כל נזק
לכלכלת אחד החבלים.”

מרס 1960 - קידום האיחוד עם השינוי בגישת המשטר

בעקבות ביקורו של עבד-אנ-נאצר בסוריה,
לרגל חגיגות האיחוד (פברואר 1960), החליטו
המצרים לנצל את שיפור האווירה אשר חל
כתוצאה ממדיניות עאמר. מטרת המצרים כעת
היא לשנות את פני המשטר הכלכלי והחברתי
בסוריה באופן הדרגתי, כך שבעבור שנים אחדות
יעלמו מן האופק במשק הסורי, כל אותם
החוגים המסורתיים, המונעים כיום את מיזוגם
המלא של שני החבלים, ויש אפילו סבורים,
כי הם מהווים סכנה לעצם המשך קיום
קצ"ם.

השיטה המצרית היא להגביר בחבל הסורי
את הפיקוח ואת השליטה המרכזית, תוך הרדמת
היזמה הפרטית ע"י שילובה — לפחות בשלב
הראשון — בהסדרים החדשים; בהנהיגם מדי-
ניות זו מסתייעים המצרים במצב הכלכלי
הירוד בסוריה — מאחר שכמובן נוח יותר

ובאמת יש לציין שבתקופה הראשונה לשלטונו
הביא עאמר לשיפור ממשי באווירה בחבל ה-
צפוני, אם כי לא יכול היה לפתור את בעיות-
היסוד. בשטח הכלכלי נקט עאמר בין היתר,
בצעדים הבאים:

- פתיחת לשכות מיוחדות לקבלת תלונות
וקובלנות מאזרחי סוריה;
- מתן טיפול מזורז ואישי לבעיות קטנות, אשר
במדינה אחרת היו זוכות לתשומת-לבם של
פקידים נמוכים;
- פרסום ציום בדבר קביעתם והוולתם של
מחירים (לדלק ולמוצרי תצרוכת);
- הורדת מס-מקרקעין;
- הסדרת יבוא דגנים וקמח לחבל הסורי, ב-
מסגרת סיוע מארה"ב ועל-ידי עסקות
משולשות עם החבל-הדרומי, ספרד ואיטליה;
- דאגה מיוחדת לאיזורים שנפגעו במיוחד על-
ידי הבצורת;
- תיקון חוק הרפורמה-האגררית בכך, שבמסג-
רות מסוימות מתחייבת הממשלה לשאת
בעול החובות החקלאיים של בעלי-האדמות
המופקעות.

אולם צעד מרחיק-לכת ביותר היה סילוק
השפעת מפלגת „אל-בעת“ הסורית, מפלגה ש-
דגלה בשורה של סעיפי-תכנית סוציאליסטיים,
אשר בחורף 1957/58 צעדה בראש התובעים את
הקמת קצ"ם, מתוך תקווה להוות את הגורם
המכריע והחשוב ביותר בחבל הצפוני. למרות
קרבנם הרעיונית למפלגת „אל-בעת“, ביקשו
עתה נאצר ועאמר בראש ובראשונה ליצב את
השלטון המרכזי בסוריה — ואפילו על חשבון
עקרונות אידיאולוגיים. בין השאר ניסה עאמר,
בלא הצלחה רבה, לשתף חוגים ימניים בשלטון
המקומי. סילוק מפלגת „אל-בעת“ נתן בידי
המצרים את חופש-הפעולה הדרוש לניהול מדי-
ניות גמישה, אשר אמנם זיכתה את המצרים
במידה של רצון טוב בקרב החוגים הקובעים
במשק הסורי, אע"פ שמדיניות זו לא קידמה
בהרבה את המטרה הסופית — שילוב שני
המשקים. בקשר לכך ראוי לצטט כאן את
הכרותו של עאמר לחוגים הכלכליים בסוריה
זמן קצר לאחר הגיעו לחבל הסורי: —

„אנו לא נחליט דבר שלא יהיה לטובת
הרפובליקה — דבר שיש בו משום טובת
החבל הסורי והמצרי גם-יחד. אם צו-האיחוד

• בנק-מצר (של החבל המצרי) הקים חברה ליצוא הכותנה משני החבלים.

אוקטובר 1959 - פברואר 1960 - עאמר „דובר רצון טוב“

עד מהרה נתברר לעבד-אנ-נאצר, שהגורמים הסוריים ששיתפו אתו פעולה בהקמת האיחוד אינם מסוגלים להתגבר על מכלול הבעיות ה- שוטפות של המשק הסורי, אשר הוחרפו עוד יותר על-ידי שנת בצורת שניה. דולדלו כמעט כל הרורבות של מטבע זר, שותק המסחר ה- מקומי, מפעלי הפיתוח לא התקדמו בגלל היעדר ממון והתמרמרות רבה אפפה את כל המאמצים לזרו את ביצוע הרפורמה האגררית. אולם ה- בעיה העיקרית היתה זו של חוסר-אמונם של החוגים השונים בסוריה בכוננות האמתיות של המצרים.

על רקע מצב זה בא מינויו של המושיר* עבד-אל-חכים עאמר, שר-המלחמה וסגן הנשיא של קע"ם, כ„נציב עליון“ של החבל הסורי, החל מ-22 באוקטובר 1959. על עאמר הוטל להיות האיש המפעיל והמיעל את המנגנון הסורי נוכח ההתמרמרות הציבורית על חוסר-המעש של המשטר להטבת המצב הכלכלי.

(* מרשל.

כל הבעיות לפני איחוד המטבע. הרוחות נר- געו רק כאשר נתברר לסורים שאין בכוננת המצרים לבצע את אימונו הנ"ל של שר-האוצר קייסוני בדבר הגשמת איחוד מלא עד ליולי 1959. אצל שליטי מצרים התעוררה ההכרה כי בעיותיו המיוחדות של המשק הסורי דור- שות תכנון גמיש, תוך מתן חופש מסוים לגורמים מקומיים לפעול לשיפור המצב; ואכן הוקמה ועדת פקידים בכירים (סורים), שלמעשה באה במקום „ועדת-השלושה“ — אשר נעלמה מן הזירה בלא כל הודעה או הכרזה על סיום תפקידה.

בינתים ננקטו צעדים אחדים, אשר קירבו את המשק הסורי אל משטר כלכלי הדומה יותר לזה של מצרים, בלא שצעדים אלה גרמו להג- ברת ההתמרמרות. בקשר לכך יש לציין בין השאר:

- סניפי בנק-מצר (מצרי) בערים המרכז- זיות בסוריה החלו לפעול בסוריה ב- תפקידים של בנק-מרכזי של החבל (במקום הבנק הסורי-הלבנוני, שמילא תפקיד זה לפני-כן).
- בוטלה המועצה-העליונה הסורית למכס — והוקמה הנהלה מאוחדת של המכס לשני החבלים.

עאמר מגיע לדמשק כש- תפקידו „להגביר את ה- יצור ואת מאמצי העם“ (מתוך מצרי)

נאצר: "מה תוכל לעשות...?"

חבר המשלחת: "בחבל הסורי קיימים חוגים כלכליים, חקלאיים ותעשייתיים, שניתן להתייעץ אתם — ואין הדבר מביא נזק לרחוב, אלא הוא עשוי אף לקדם את הענין הכללי. כן אפשר לעמוד על דעתן של לשכות-המסחר, התעשייה והחקלאות הסוריות בענין זה".

נאצר: "אם ננהג לפי רעיון זה לא נוכל להגשים דבר. אם נשאל את דעת הציבור על כל חוק שנחוקק, לא נוכל כלל לחוקק חוקים. עם הקמת האיחוד-הלאומי תיפתרנה כל הבעיות ולא תהיינה התנגשויות אינטרסים והשמצות הדדיות".

חבר המשלחת: "קיבלתי רשיון-יבוא ממשרד הכלכלה. אך כשהסחורה הגיעה לנמל וניגשתי לקבל כסף מהבנק המרכזי, נאמר לי כי אין כסף. דבר זה מאלץ אותי לקנות מהשוק החפשי... מה קורה? אנשים יתחילו להתלחש ולומר שהבנק פושט את הרגל... ויתחילו להבריח את הונם... על כן אנו חוזרים ומבקשים לשגר משלחת מומחים שתבדוק ענין זה באופן יסודי בהתאם לסטטיסטיקה..."

נאצר: "אם נשגר אליכם אנשים — יאמרו שהמצרים באים לשלוט בנו, ואם לא נשגר — יאמרו שהמצרים אינם מתעניינים בנו... בימי [הקמת] האיחוד חייבים היינו לדון בבעיות הכלכליות שהן שאלת-היסוד; אך המסיבות אשר הביאו להגשמת האיחוד לא השאירו מקום לכך. אני לא בדקתי את מאזן התקציב הסורי. כאשר נסעתי לסוריה מצאתי שהרזרבה נעלמה. יש תכנית פיתוח — אך מאין נביא את הכספים להגשמתה אם ההון אצלכם קנה לו כרטיס-נסיעה הלוך-ושוב בין דמשק וביירות? בסוריה מאלצות אותנו ההתחייבויות, גורמי הקנאות לסוגיהם והקובלנות השונות לבזבז עשות-על-שעות כדי לברר את המצב. כך, לדוגמה, נאמר, כי המצרים באים להפוך את סוריה למושבה מצרית והם עומדים להעביר אליה את הפלאחים המצריים, כדי לגזול מהסורים את אדמותיהם. אמרנו בלבנו, שמוטב שתוק ולהמתין עד הסוף. עתה באים אתם בדרישה שנשגר אליכם משלחות, וכאשר נעשה זאת — לא נגמור אתכם... אם יש משהו החושב שאיחוד המטבע יהיה על חשבונכם — טועה הוא בהחלט. יש לנו אוכלוסיה של 27 מיליון נפש, ואם נחלק ביניהם את כל הכספים שברשותכם לא יעזור להם הדבר במאומה".

חבר המשלחת: "מצבם של החקלאים הוא כזה: ברובם חייבים הם לבנקים, וקשה להם לפרוע את חובותיהם המסתכמים בקרוב ל-200 מיליון לירות. קשה להם גם לפרוע את חובותיהם על-ידי מכירת איגרות-הרפורמה* — הואיל והבנקים אינם רוצים בהן על שום שהבנק-המרכזי אינו רוצה לפדותן בכסף".

חבר המשלחת מסכם: "אנו תקוה, שלאחר ישיבה זו יאות כבוד הנשיא להשמיע הצהרה להשקטת הרוחות".

ינואר-ספטמבר 1959 - מינוי ועדת השלושה

בעקבות ביקור המשלחת הסורית — ולאחר גילויים נוספים של מורת-רוח מהמצב הקיים — מונתה בקהיר ועדה בת שלושה שרים, שאחד מתפקידיה היה לעמוד על הבעיות הכלכליות של המשק הסורי ולהציע פתרונות. שלושת החברים היו: עבד-אל-טיף בגדדי — סגן הנשיא; זכריא מוחיא-א-דין — שר-הפנים המרכזי; ואכרם חוראני — סגן הנשיא ושר-המשפטים המרכזי. הועדה שהתה בסוריה תקופה

ארוכה, החל מ-3 בינואר 1959, ופירסמה כמה הצהרות והבטחות, בלי שהציעה פתרונות ברורים לבעיות הבערות של המשק. ניתנו הבטחות לבצע מפעלי פיתוח, שעל ביצועם הוחלט כבר מזמן (בנק-לתעשייה, מסילת-ברזל בג'זירה, וכיו"ב), ופורסמו הודעות מרגיעות בדבר "חקר

(* איגרות שהוצאו ע"י ממשלת-סוריה המקומית וניתנו כתשלום לבעלי הקרקעות שאדמותיהם הופקעו. האיגרות ניתנות בסכום ערך-הקרקע — שנקבע ע"י ועדת-הערכה ציבורית — והן נפדות ע"י הממשלה כעבור ארבעים שנה ובינתיים נושאת הן ריבית בת 1.5%.

השפעת האיחוד על התקציב הסורי ועל מפעלי פיתוח

החבל הסורי עודנו נהנה מתקציב עצמאי לגבי רוב הפעולות המשקיות. אמנם קיים תקציב מאוחד של קע"ס, שבו כלולות הוצאות מיניסטריון-המלחמה, מיניסטריון-החוק, נשיאות-המדינה ומועצת-האומה והמנגנון של המיניסטריונים המרכזיים. תקציב מאוחד זה ממומן מהקצבות גלובליות מתוך התקציבים הרגילים של שני החבלים. להלן — טבלה המציגה את השינוי הרדיקלי אשר חל במבנה התקציב הסורי כתוצאה מניפוח ההוצאות-הצבאיות.

הוצאות התקציב הסורי (במיליוני ל"ס)

הסעיף	1957 (לפני האיחוד)	1958/59	1959/60	השינוי ב-1959/60 לעומת 1957
הוצאות צבא והגנה (לרבות משטרה)	170	271	278	+ 63%
מיניסטריונים כלכליים	90	78	85	- 6%
מיניסטריונים סוציאליים	78	84	99	+ 29%
הוצאות מנהלה	27	28	31	+ 15%
סה"כ	365	461	493	+ 35%

אין לציין כל שינוי דומה במבנה התקציב המצרי. באותו פרק-זמן עצמו גדלו ההוצאות הכלליות של התקציב המצרי ב-17%, ההוצאות הצבאיות — ב-13% וההוצאות הכלכליות — ב-26%.

פיתוח — קיים בחבל הסורי תקציב-פיתוח נפרד, אשר הסתכם ב-1959/60 ב-185.5 מיליון ל"ס. למעשה, חל מאז האיחוד קפאון יחסי בביצוע מפעלי-הפיתוח בסוריה. האשראי הסוביטי, בסך 150 מיליון דולר, אשר הועמד לפני הקמת קע"ס לרשות סוריה, כמעט ולא נוצל כלל. אין לציין התקדמות ממשית בקשר לתכניות כגון הקמת הסכר הגדול על הפרת, מסילת-הברזל מג'זירה עד נמל לטקיה, הרחבת התעשייה ועוד. מאז האיחוד הצטמצמו הישגי הפיתוח בסוריה בעיקר בהשלמת מפעלים, אשר הקמתם החלה עוד לפני יסוד קע"ס — כגון בית-הזיקוק לנפט בחומס ותכנית ההשקאה של הג'רב. נעשים נסיונות לפתח את שדות-הנפט אשר נתגלו בצפון-מזרח המדינה, אולם נתברר שאיכות הנפט היא נמוכה — ואין הוא מתאים לניצול בבית-הזיקוק החדש בחומס. הגורם הראשי המונע התקדמות בשטח הפיתוח בסוריה הוא המחסור בממון פנימי, הדרוש אפילו נמצאים מקורות חיצוניים לכיסוי ההוצאות במטבע-זר... הסיכויים להתגבר על מכשול זה בעתיד הקרוב אינם טובים ביותר, ולכן אין להתיחס באמין או ברצינות להכרזות שלטונות קע"ס על תכניות-חומש גדולות למיניהן לשם פיתוח החבל הסורי.

חבר המשלחת: «פעם היתה הלירה הסורית יציבה, אך הסוחרים הפכים לאחוזי-פחד כשקורה בלבול כלשהו».

נאצר: «מה הן הסיבות לכך?»

חבר המשלחת: «רבות הן הסיבות. הדבר המתאים לחבל המצרי — והוא הגבלת חופש העברת ההון — אינו מתאים לחבל הסורי. אופי המסחר בסוריה מחייב העברה מיידית של ההון. שמועות רבות רווחות בקרב הציבור — שמועות על הרפורמה האגררית ושמועות אחרות, המשפיעות על היצרן, כפי שידוע לכבוד הנשיא. בעבר היה המסחר מבוסס על הכווייתיים והסעודיים, וכיום אין לנו קונים...»

אין לסתור את העובדה שכמה מן הצעדים הנ"ל סימלו את רוח הקדמה החברתית והיו עשויים להביא ברכה רבה לעם הסורי; אולם שתי תופעות שליליות מנעו תוצאה כזאת:

◆ ברוב המקרים לא התיעצו המצרים עם אנשי הכלכלה הסוריים ולכן לא התאימו את המדיניות החדשה לתנאים המקומיים, שהיו שונים מאלה הקיימים במצרים.

◆ המצרים קבעו קצב מהיר מדי לביצוע הרפורמות והחוקים החדשים, בלא להתחשב בגורמים פסיכולוגיים ואחרים, אשר הביאו לתופעות של התמרמרות ואי-שיתוף פעולה בקרב חוגים רחבים.

דצמבר 1958 - תסיסה ומשבר

הצהרתו של קייסוני שוב הביאה בעקבותיה אותן התופעות שנתגלו בפברואר — כלומר בריחת הון וירידת ערך המטבע. בדצמבר פרץ משבר חמור, שהיה מלווה בחוגים מקומיים רבים על-ידי תסיסה נגד המדיניות המצרית של החשת קצב האיחוד; אולם שיקולים מדיניים חייבו את המצרים להמשיך בדרך בה בחרו, כדי לבצר על-ידי כך את שליטתם בחבל הצפוני.

גישתו זו של עבד-אנ-נאצר לבעיה הסורית באה לביטוי ברור ביותר בראיון שהעניק למשלחת אנשי-כלכלה סוריים אשר באה אליו במטרה להשמיע את טענותיה. להלן באים, כלשונם, קטעים אחדים משיחה מאלפת זאת, כפי שפורסמו בעתון המצרי "אל-אהראם" ב-19.12.1958 יום

מיים, היה מביא הפסד של 30% לבעלי שטרות-הכסף הסוריים, בשל הירידה הניכרת בערך הלירה המצרית מאז 1956). ובאמת עמדו החדשים הראשונים של האיחוד בסימן של תיאום הדדי בין מעצבי המדיניות בשני החבלים, כשהשליטה על ענייני הכלכלה בחבל הסורי נתונה בידי הממשלה המקומית, תוך פיקוח קהיר.

יוניובחבר 1958 - נסיון לכפות את האיחוד הכלכלי

בקיץ 1958 חל מפנה. בין המצרים והסורים נתגלו חילוקי דעות שהוחרפו על-ידי המרד שפרץ בלבנון וההפיכה בעיראק, אשר הביאה את קאסם לשלטון. עד מהרה גיבשו המצרים החלטה בדבר החשה יתרה של המיזוג הכלכלי בין שני החבלים, כדי להבטיח שליטתם המלאה על העם הסורי. בזו לאחר זו ניטלו מידי השלטון המקומי סמכויות-החלטה בשטחים שונים — עד לשינוי תחוקתו, שהעביר את השלטון כולו לידי ממשלה מרכזית, תוך תפיסת עמדות-המפתח על-ידי מצרים או על-ידי סורים שהיו מוכנים לשרת את רצון המצרים. החל הלחץ בכיוון לאיחוד כלכלי מלא, אשר בא לידי ביטוי בשורה של שטחים — בהשתלטות המצרית על אספקת הדלק לסוריה; בתיקון חוקי העבודה; בעריכת התקציב; בחוק הרפורמה-האגררית; בביטול חוקת השבטים; בביטול מכסים בין שני החבלים. ההתפתחות המהפכנית ביותר באה עם הכרזתו של שר-האוצר המרכזי של קע"ם, קייסוני, ב-18 באוקטובר 1958, על ההכנות לביצוע איחוד מלא, לרבות מטבע ו-תקציב, עד ליוני 1959.

חבר המשלחת: "השנקים בחבל הסורי נמצאים עתה במצב של קפאון בגלל סיבות רבות וביניהן הבצורת... הופעת חוקים אחדים, נוסף להצהרות, פרוסום הצוים האחרונים והגבלת היבוא מארצות מסוימות... התרת חופש המסחר עם המדינות השכנות היתה מביאה תועלת רבה."
נאצר: "בכמה אחוזים?"

חבר המשלחת: "אנו מעוניינים בחופש הסחר עם שכנינו."
נאצר: "אשר לחופש — אם נהא דבקים במושג זה, יהא פירושו של דבר, להתיר לכל אחד לעשות כל העולה על דעתו. המצב דומה גם בדבר דעות פוליטיות. הארגון בא להגביל את הפעילות המדינית. מתן חופש לפועל יגרום שביתות וחבלה במפעלים. אני אגביל חופש זה... הדבר דומה ביחס לסוחרים. הגבלת חופש פעולתם תביא לביסוס התעשייה בסוריה... אנו חייבים כיום לחשוב על מצבנו, אך אתם רוצים חופש-יבוא — מי בעולם עושה כך?"

אחרונות לתקופת־משנה אחדות, בהתאם ל־
תמורות שחלו בגישתה של מצרים על הבעיה
הסורית. חלוקה זאת עלולה להיות שרירותית,
משום שלא תמיד מתחשבת היא בבעיות
המדיניות המקבילות, אשר התעוררו באותם
פרקי־זמן, אולם מטרתה היא להבליט קודם כל
את השפעת הגורמים הכלכליים.

פברואר־מאי 1958 — השקט שלפני הסערה

לאור הניגודים הבולטים בין שני המשקים
שכבר הזכרנום לעיל, היה — מבחינה כלכלית
— הגיוני להניח שנאצר יגש אל שילוב משקה
של סוריה עם זה של מצרים באופן הדרגתי
מאוד, במתינות ובוהירות. אך לחומרת הגורם
הכלכלי ניתן ביטוי מידי כאשר נתגלתה בימים
הראשונים לקיום האיחוד בריחה רבתי של
הון סורי ללבנון ולתורכיה. העצבנות הסורית
בתקופה זאת שככה רק לאחר הכרזות מרגי־
עות של כמה מדינאים סוריים, שטענו, כי
כונת השלטונות היא לבצע את האיחוד בהדרגה,
תוך חמש שנים, וכי לפי־שעה לא יחול איפוא,
כל שינוי בתחיקה הכלכלית לגבי החבל הסורי
ואין כונה לאחד את המטבע בעתיד הקרוב
(איחוד המטבע באותו זמן, לפי שערים רש־

בארצו במשך 10 השנים הקרובות. כלומר,
איחוד כלכלי מלא עם מצרים מעביר חלק
מבעיות החמורה של השותף־הגדול על שכמו
של המשק הסורי, שהוא בריא ביסודו. אין
להעלות על הדעת כי יוכנס שינוי במדיניות
הכלכלית של מצרים, או במבנה המשק המצרי,
על מנת להתאימם אל המשק הסורי; נהפוך
הוא — על המשק הסורי לשנות את פניו
ולהשתלב בזה של מצרים, כדי להגשים איחוד
כלכלי מלא.

מה פירושו של איחוד כלכלי מלא?

- מבחינה כלכלית מחייבת הקמת איחוד בין
שתי ארצות:
- תנועה חופשית של האוכלוסיה;
 - ביטול הגבלות על העברת הון מחבל אחד
(מצרים או סוריה) למשנהו;
 - סחר פנימי חופשי בין החבלים;
 - איחוד המטבע והתקציב;
 - איחוד מדיניות משקית ותחיקה כלכלית.
במגמה לכפות את האיחוד הכלכלי על
העם הסורי, עברו — ועדיין עוברים — גל־
גולים רבים ומשונים על המדיניות של קע"ם.
להלן נעשה נסיון לחלק את השנתים וחצי ה־

גרעונות־שיא בסחר־החוץ הסורי

מאז יסוד קע"ם הסתכם סחר־החוץ של סוריה בגרעונות־שיא: לשם השוואה,
מוצגים להלן הנתונים של סחר־החוץ הסורי בשנים האחרונות (לרבות הסחר
עם מצרים).

סחר־החוץ הסורי (במיליוני ל"ס)

גרעון	יבוא	יצוא	
203	677	474	1955 (שנת בצורת)
174	690	516	1956
68	616	548	1957
318	755	437	1958 (שנת בצורת)
259	679	420	1959 (שנת בצורת)

גרעונות־השיא בשנים האחרונות נבעו לא רק מהבצורת, שפקדה את סוריה,
אלא גם מקשיים בשיווק יצוא־הכותנה — עקב נסיון מצרי לכוון את הסחר הסורי
אל הגוש המזרחי, דבר שפגע בשיטות המסורתיות של ניהול המסחר הסורי.
מאידך גיסא, נסיונות להקטין את היבוא, ע"י איסור יבוא־מתרות, הביאו לידי
החרפת ההתמררות בקרב הציבור הסורי וגרמו לתופעות של הברחת סחורות,
בממדים גדולים, דרך הגבולות עם הלבנון.

שלה, מצדה, מילאה תפקיד פסיבי וריכוז מא-
מציה בקיום איריה שתהיה נוחה לפעולות
היומה הפרטית. היא לא טרחה לפתח תחיקה
חברתית, שהיתה מביאה לחלוקה צודקת יותר
של ההכנסה הלאומית ולשיפור חלקם של
המוני הפלחים והפועלים העירוניים. לא היו
כל מסים על הכנסות ורנחים שהפיקו בעלי-
עסקים מחקלאות; עם זאת, לא היו גם מסים
על אדמות חקלאיות והתעשיניים המקומיים
נהנו ממכסי-מגן אשר הבטיחו להם רנחים
גדולים. כל אלו איפשרו את הרמה הגבוהה
של ההשקעות הפרטיות בפיתוח המשקי ב-
סוריה.

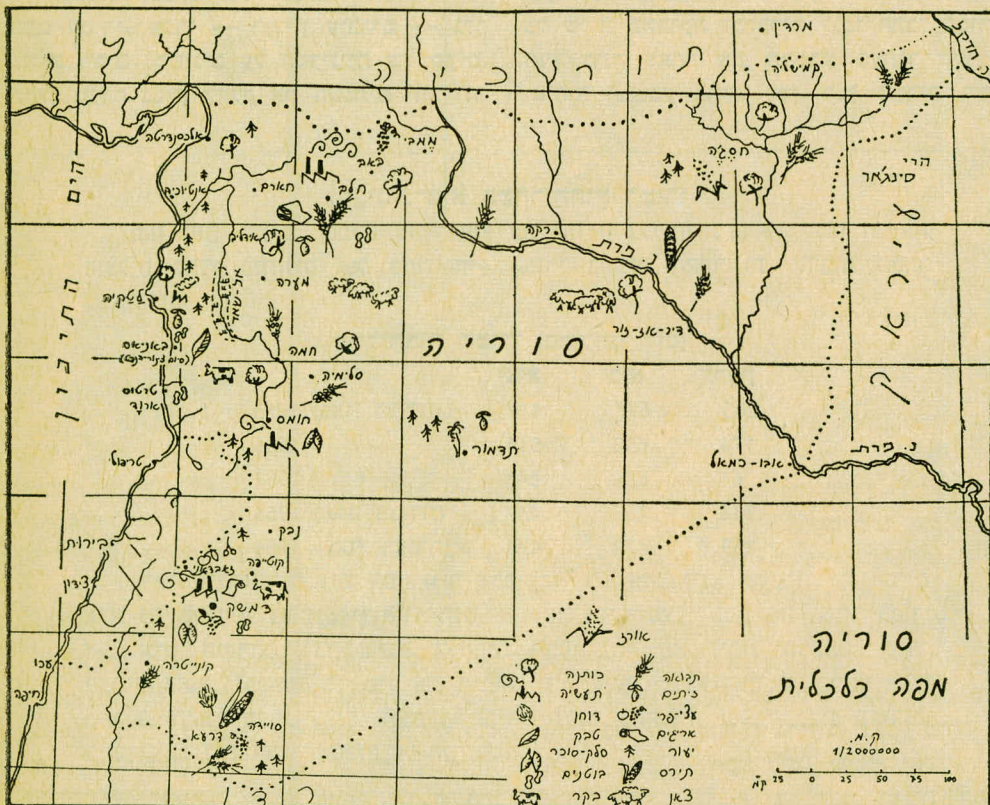
ההכנסה הלאומית לנפש בסוריה גבוהה ב-
אופן יחסי מזו של מצרים (120 דולר לשנה
במצרים; 160 דולר לשנה בסוריה); ולפחות
עד 1958 עמדה רמת החיים בסוריה בסימן של
עליה מתמדת, בעוד שמצרים נאבקה קשות
כדי למנוע ירידה בהכנסה-הממוצעת לנפש.
לנוכח מירוץ-תחרות זה עם גידול האוכלוסיה,
קלושים סיכוייה של מצרים לשפר את מצבה;
וזאת על אף הכרזותיו של הנשיא עבד-אנ-
נאצר על כונתו להכפיל את ההכנסה-הלאומית

(* אם נצא מתוך הנחה, ששלושה דונם אדמת-
בעל בסוריה שווים לדונם אחד בהשקאה במצרים,
תהיה הצפיפות בסוריה 3.37 אנשים ל-10 דונם
(בהשקאה) — לעומת 8.73 אנשים ל-10 דונם
(בהשקאה) במצרים.)

ניגודי-היסוד בין משקי סוריה ומצרים

לעומת המשק הכלכלי הליברלי של סוריה,
מבוסס המשק המצרי על הכונה ופיקוח ממשל-
תיים, תוך הגבלת חופש היומה הפרטית, חופש

הקורא ישים לב לכך שהמפה כוללת גם את ה"סנג' אלכסנדרטה" — השייך מאז 1939 לתורכיה. שמה
של ישראל אינו מופיע

תמלול כלכלי בסאורי מאז האיחוד עם מצרים

סרן ארנולד סימון

סוג של מרכסיזם מצוי היה לפני עשי רותבשנים, אשר לפי תפיסתו הנוקשה כל חיון ומאורע, ב"בנין-העל" החברתי, המדיני והמחשבותי נתבאר תמיד, בשלמות ובאופן נחרץ, מתוך עובדות ותהליכים כלכליים שבבסיסה הי משקיה-החמרי של החברה. כמובן, שאין צורך להיות מנאמני נוסח-מחשבה פשטני שכוה בשביל לראות בכל-זאת כי יש ויש קשר (והשפעת גומלין) בין מה שמתהווה בכלכלה של סוריה, "המסופחת לקע"ם", לבין התמורות השונות, המתרחשות מדי-פעם על פני "חייה הפוליטיים של ארץ זו, במידה שניתן עוד לדבר על חיים כאלה בה בתור חיון טורי-בפני-עצמו. הסקירה העניינית וגדושת-העובדות באה למלא "פרצה" לא-קטנה הקיימת בידיעתו ותודעתו של רוב ציבור-הקוראים הישראלי לגבי פקעת-גורמים זו.

בחורף 1957/58 הגיע לשיאו משבר מדיני-פנימי בסוריה שהביא לגיבוש החלטתם של מדינאים סוריים אחדים לפנות אל עבד-אנ-נאצר בבקשה להקים איחוד בין מצרים וסוריה כמוצא יחיד מהסבך המדיני. ואכן, ב-28.2.1958 הוקמה ה"קהילה הערבית המאוחדת" (קע"ם). הרקע המדיני-הפסיכולוגי המובהק ליסוד קע"ם מסביר בחלקה את העובדה שהן הסורים הן המצרים לא העריכו אותה שעה את התוצאות הכלכליות והחברתיות הנובעות מפעולתם.

עד מהרה התברר שקל יותר לאין-ערור להגשים מיווג מדיני מלא מאשר איחוד כלכלי מלא. במשך שנתיים וחצי לקיום האיחוד הספיקו הסורים לאבד כל שמץ של חופש מדיני; ופקי-דים וקצינים מצריים השתלטו על המנגנון הי מקומי ועל הצבא הסורי. אולם, על אף הכל שמרה הכלכלה הסורית על מידה לא-מבוטלת של אבטונומיה; וזאת למרות הלחץ הכביר של המצרים, אשר ניסו בכל הדרכים לכפות איחוד כלכלי שלם בין שני החבלים. אבל עבד-אנ-נאצר, שליט קע"ם, עומד בתוקף על דעתו — שלא יתכן כי במסגרת מדינתו הי מוגדלת יתקיים בחבל הצפוני משטר כלכלי נפרד, השונה באופיו מזה ששורר בחבל הדרומי; לכן, איפוא, מהוה החשת תהליך מיווגם של שני המשקים מטרת-יסוד במדיניות הרוזן הי מצרי. בינתיים התעוררו גם בעיות כלכליות שוטפות, שפתרוןן הדחוף הכרחי, כדי למנוע ערעור יציבות המשטר.

המשק הסורי לפני האיחוד

כלכלת סוריה התקדמה בצעדי-ענק מאז מלחמת-העולם השניה. התפוקה הלאומית (ברוטו) גדלה בשיעור של 8% בממוצע מדי שנה. בתקופת 1945—1957 הוכפל שטח הי יבולים החקלאיים; השטח הזרוע כותנה גדל

מ-780,000 דונם ב-1950 עד ל-2,580,000 דונם ב-1957. בתקופת 1950—1957 גדלו ההכנסות מענף התעשייה ב-12% בממוצע לשנה (אולם גם לאחר זאת לא עלתה תרומתה של התעשייה החדשה להכנסה הלאומית על 7%). ההשקעות השנתיות במשק הסורי הגיעו לשיעור של 15% מן התפוקה הלאומית — יחס גבוה אפילו לגבי ארצות מתקדמות ביותר.

יחסי-מסחר הדוקים עם הארצות השכנות ועם נסיכויות המפרץ-הפרסי שימשו גורם מדרבן להתפתחות המשק הסורי ולהתרחבותו. יש לציין שני קוים אופייניים להתקדמות כלכלית ניכרת זאת. ראשית, הרחבת המשק גבעה בעיקר מיזמה פרטית; חסכוניות פרטיים סיפקו את עיקרו של הון ההשקעות. כמקור להון זה ולתנופת הפיתוח שימש מעמד בעלי-האדמות הגדולים והסוחרים האמידים, אשר עסקו בחכירת שטחים גדולים בצפון-מזרח הי מדינה ודאגו לאספקת מים, מכוונות ואשראי — תמורת חלק ניכר מן היבולים. ושנית, הממ-

גוג אטומי ומגוג תרמו-גרעיני

מספר רב ככל-האפשר של אנשים, מבלי קשר לתנחתם של הבסיסים הצבאיים, ההנחה היא כי האוכלוסיה לא אומנה, אך קיבלה הוראות-חירום להשאר לאחר ההתקפה במחסה — והרי זהו מצב הדברים שיהיה קיים בארה"ב או בריטניה אילו נתרחה ההתקפה עתה. החישוב הוא שבמקרה זה סך-הכל של 2,000 מגא-טון פצצות היו הורגים — רק כתוצאה של השפעת השירות — 55 אחוז מאוכלוסי ארה"ב; 5,000 מגא-טון היו הורגים 80 אחוז; 10,000 — 95 אחוז; ו-20,000 — בערך 100 אחוז.

אילו האוכלוסיה אומנה היטב, וניתנו לה ששה חדשים לבנית מקלטים, היו המספרים המקבילים: — 45, 70, 85 ו-95 אחוז; ו-50,000 מגא-טון היו הורגים 100 אחוז של האוכלוסיה. כ-50,000 מגא-טון היו הורגים את כל האוכלוסיה גם אילו היתה ההתקפה מכוונת רק אל בסיסי-האוויר הצבאיים. ראוי לשים לב לכך מה קטן הוא — במקרה של התנפלות רחבת-מימדים — ההפרש אשר ניתן להשיגו באמצעות אימון ומקלטים.

מה תהינה תוצאותיה של התקפה גרעינית „רחבת-היקף“ על מדינה חדישה וגדולה, כארצות-הברית של אמריקה? שני חוקרים (אורט ופיו) של ה„מכון לניתוחי בעיות-הגנה“ שבווינגטון ערכו בענין זה מחקר רב-ענין, אשר נתפרסם תחילה ב„ז'ורנל חקר-המבצעים“ ב-1959 ואחר-כך בפרטי-כל ועדת-המשנה המיוחדת של קונגרס ארה"ב לסוגית-הקרינה, בשיבותיה ושמיעת העדויות על ידה, על „השפעותיה של מלחמה-גרעינית מ-בחינה ביאולוגית ובאשר לתנאי-קיומו של האדם“. אי-אפשר, כמובן, לצמק במסגרת של שורות אחדות את מכלול-הניתוחים שבמחקר זה, ואפילו לא את מסקנותיו בלבד, אך גם משפטים אחדים מתוך סיכום בכלי-מבטא רציני (בסקירתו של ד"ר ברנבאום ב„ניו-סטיטסמן“ ב-3.9.60) — עשויים להיות מאלפים מאוד. ... „המחקר בוחן תחילה את המקרה-שב-השערה: התקפה על ארה"ב המתכונת להרוג

עניני טילים במזרח-התיכון

ביחידות חילי-האוויר האמריקאי במערב-גרמניה, והוא עומד להנתן גם לכוחות המערב-גרמניים, אשר סגל-גרעין מתוכם כבר מתאמן עתה לכך בארה"ב, כ„מטדור“ כן „מייס“, שנועד להיות יורשו, עשויים לשאת ראשי-נפץ גרעיניים — אלא שהשליטה על ראשי-נפץ כאלה בשביל טילי-מטדור, שיימצאו ברשות הכוחות המערב-גרמניים, תשאר בידי ארה"ב, לאחר סגירת מטוח-הטילים האמריקני בלוב פנו הגרמנים, שהיו מעוניינים בעריכת ירי-מטדורים, משלהם במטוח זה, אל צרפת בענין רשות להשתמש במטוח-הרקטי הצרפתי שבקולומב-בשאר, ב-צפ"מער' סהרה — אך לא נענו. נראה שאז הופיעה ההצעה בדבר הכירת שטח למטוח בס' מוך לבילבאו, שבחוף מפרץ-ביסקאיה.

אגב „פרשת-הבסיסים הגרמנית-ספרדית“ נתגלו כנראה פרטים מעניינים גם בסמיכות-מקום גיאוגרפית (ומהותית) אחרת — בסוגית בסיס-טילים אמריקאי בלוב, ולדברי כתבה ממקורות סוכנות-ידיעות אמריקאית. ...

„נאלץ חילי-האוויר של ארה"ב, לפי בקשתה של ממשלת-לוב — שבאה כנראה כתוצאה מלחצה של קע"מ — לחדול מעריכת ירי טילי-מטדור, במטוח-לירי-טילים הסמוך לבסיסו שבקרבת טריפולי (שדה-וילאס); ומעתה נערך כים בחני-ירי אלה של טילי-מטדור, רק בתוך גבולות ארה"ב, המטדור — טיל-מונחה בעל הינע סילוני, שטוחו כ-1,100 ק"מ — משמש

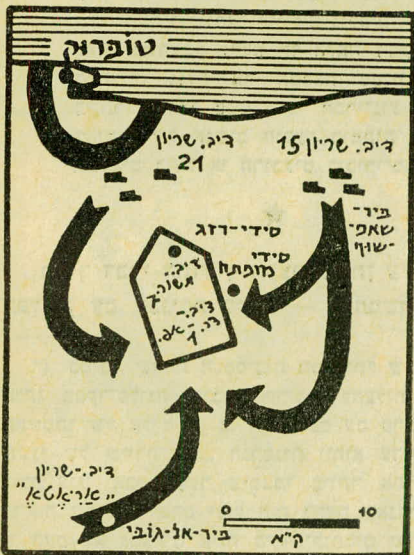
המתגונן מפתיע

לסדרה הארוכה, אשר דומה ואין לה סוף, של ספרים על "מלחמת המדבר-המערבי" נתן סוף ספר ממקור גרמני, המתאר את פעלם הצבאי של גייסות-השריון אשר לרומל: "שועלי המדבר" לפאול קארל, שהופיע זה עתה גם בתרגום לאנגלית. הספר חדור, כמובן, הערצה לרומל (אך גם יחס של דרך-ארץ ליריב הבריטי), אלא שעיקר הענין שיכול להיות לנו בספר כזה הוא הלקחים שבו. מבחינה זו — לפנינו תערוכת משונה. בצד גרעיני-אינפורמציה — ולקחים רבי ערך — משתרעים בו עמודים מלאי "ספורים סתם" ואף בדיחה, ומתנוססים בו תליתלים של תיאורי-גבורה שלא תמיד יש לסמוך עליהם. אך ראויים כמה וכמה נסיונות תיאורים הכלור לים בספר זה לכך שנשתדל לנפותם מתוך כרקיו השונים, ולהגיש את העיקר והמאלף שבהם לקוראינו — ואפילו לא כל הפרטים שסביבם ניתנו בספר על דיוקם המלא. ויש שכבר עצם העיון שבמצע או באירוע המתוארים — יש בו מספיק כדי להצדיק כי יוגשו לקוראי "מערכות".

והנה מעשה אחד כזה, אשר עצם התפיסה שביסודו וההעזה שבביצועו עשויות לעורר מחשבתנו. המקרה המתואר שאוב מתחומה של "טקטיקה רבתי"; אך בפעם אחרת עוד יוצגו ב"מערכות" מצבים מחכימים, שאובים גם-הם מתוך אותו ספר, מתחום ה"טקטיקה הבינונית" ואפילו ה"זעירה".

מבצע "קרוסידר" ("צלבן"), שנערך ע"י הארמיה-השמינית הבריטית במחצית השניה של נובמבר ובראשית דצמבר 1941 לחילוץ טוברוק הנצורה, היה גדוש לחימת-שריון אכזרית ונו-אשת (אשר תכופות התנהלה בתנאי תוהו-ובוהו ארגוני ומבצעי). המצבים נתחלפו מדי-יום, ואף מדי-שעה. המנצח היה הופך למובס — ולהיפך. אחד המכריעים שבימית-ההפוכות אלה היה ה-23 בנובמבר, והקרב העיקרי באותו יום התרחש בקרבת סיד-רוג הנודעת, דרום-דרום-מזרחית לטוברוק — עיר-החוף, אשר טבעת הגייסות האיטלקיים-גרמניים הצרים עליה טרם הוסרה. אז הארמיה-השמינית אירגנה — לאחר קרבות קודמים קשים — מאמץ חדש ופלסה לה דרך בתוך כוחות-השריון הגרמניים שבמדבר, כדי להתקדם לעבר טוברוק ולהבקיע את טבעת-המצור. הכוח העיקרי, שעליו הוטלה משימה זו,

הכיל את הדיביזיה-המשוריינת ה-7 והדיביזיה הדרום-אפריקנית ה-1. מפקדת כוחות-השריון הגרמניים, במקום לחסום את הדרך לפני הבריטים, החליטה לתקפם מן-העורף. שתי די-ביזיות-השריון הגרמניות (ה-15 וה-21) התקדמו באגפי כוח-ההבקעה; דיביזית-השריון האיטלקית ("אריאטא") קרבה והלכה מעבר דרום-מערב; וכולן יחד תקפו את הכוח-המבקיע — בעומק אגפיו ובעורפו. הדיביזיה הדרום-אפריקנית עמדה תחילה בפורענות זו, תודות למסך הנגד-טנקי המאולתר (תותח-שדה ותותחים נ"ט) אשר הקימה בחפזה. אך לכשרוכזה הארטילריה הגרמנית-האיטלקית, וחלק מן "המסך" הזה שבלם את הטנקים שותק — פרץ השריון הגרמני ושטפה. התקפות-נגד חזקות שנערכו ע"י שריון בריטי לא השיגו תכלית בשל מצב-ההפתעה, כיווני-פעולה בלתי צפויים והשתבש-שות-הארגון. "ערפל" האבק והעשן שכיסה את שדה-המערכה איפשר לטנקים ותותחים בריטיים רבים לחמוק מתוך "קלחת"-הכיתור. אך האבי-דות היו כבדות; והעיקר — כוח-ההבקעה שובש-מעיקרו ורצף ושרידי נסוגו לעברים שונים. חילוצה של טוברוק סוכל לזמן-מה... אך כפי שנתברר — לשמחת של כל אלה שעמדו במערכה העולמית נגד כוחות ה"ציר" — רק לזמן קצר. קרב זה, מעין "מערכת-קאנה של המדבר", הדגים דרך מפתיעה של הכשלת מתקפתם של כוחות עדיפים ע"י גייסות הנופ-לים מהם במספר לוחמים וכלי-הקרב.

אופן-פעולתה של הפלוגה — נראה שהסכימה
התקינה של מבנה ההתקפה היה אז הקו. על
כך מעיד תיאורו של המחבר :

„בשובי לפלוגת-הטנקים שלי מצאתי כי
קצינים חדשים וצוותים חדשים הגיעו יחד עם
כלי-הרכב שנשלחו להשלמת ציודנו. הבוקר
עבר עלי בארגון-מחדש של צוותי טנקים
ובהוראה חפוזה של תרגולת-המחלקה ושל
טקטיקת המחלקה. קצין צוער אחד, שהוקצה
לפלוגתי הגיע למזרח-התיכון מאנגליה רק
לפני שבעה ימים. אמרתי לו כי מה שאני
דורש ממנו בעיקר הוא שיתאים את תנועותיו
לתנועותי, כאשר נכנס לקלחת הקרב —
שיקפיד להיות לצדי, וידאג שמחלקתו תקפיד
להיות לצדו שלו...”

אך לא זו בלבד. נראה גם כי תמרון
אל האגפים או לפנים — לא היה מקובל אז
על-ידי חלק מהפלוגה, מתוך עומק-ההיערכות
בכוחות-השריון הבריטיים; או שמא היו סיבות
מיוחדות לכך כי לא השתמשו בו בימים ההם
— עקב האבידות הרבות (ו"מחזור-האנשים"
המהיר-מדי שחל ביחידות) תוך הגמע עם שריון
האויב ועקב ההעסקה המתמדת בפעילות
האחרת? דהיינו — שמא היה זה מצב שבו,
מחמת המסיבות שהוזכרו, לא היה סיפק לתרגל
את הפלוגה כראוי בטכניקת-קרב כזו, המתקדמת
(ומורכבת) יותר מאשר "קופלוגה" פשוטי —
אם גם, בעצם, אלמנטרית למדי?

הרצון המתמיד של ההידחפות-קדימה —
יתכן ונבע מ"תסביך-התותח-הקטן", בו לקה
באותה תקופה השריון הבריטי, תסביך שהתפתח
בו תוך מגעו עם תותחי השריון הגרמני, שנח-
שבו על-ידי הטנקאים הבריטיים כעדיפי טוח
ומחץ. לכן מובנת אולי השאיפה "להתישב"
על שיירת האויב, כמעין נקמה על כל אותם
מקרים בהם חסרו לתותחים בני 37 המ"מ הברי-
טיים "עוד 200 מטר" החיוניים, בהתמודדותם עם
התותחים בני 50 המ"מ (ובמיעוטם אף בני 75
מ"מ — אם כי, אלה ואלה, עדיין לא מן הסוג
הגרמני "הארון", שהביא לידי כושר-חדירה
מוגבר-בהרבה) של הטנקים הגרמניים.

אכן, אם גם תאפשר לנו הכרת "תסביך"
כזה להבין את סיבת השגיאות הטקטיות — אין
בה כדי להצדיק אותן. והכונה כאן, כמובן, לא
ל"הוצאת משפט" כי אם לאזהרה — וללקח.

קיים כלל ידוע לגבי נוהגו של התותחן
בטנק, והוא: יהיה התותח תמיד בכוננות מול
גורת-הסכנה (כפי שהיא מסתמנת בפרק-זמן נתון
זה או אחר).

לאור כלל זה לא היתה הצדקה שלא-להפנות
את תותחי הטנקים לאחור משפרצה הפלוגה דרך
השיירה ויצאה לצדה האחר (ויחד עם זה, כמובן
— להפנות לעבר ההוא גם את תצפית התותחן).
והנה, למעשה, רואים אנו כי תותחו של טנק
מפקד-הפלוגה נשאר מכוון לפנים גם לאחר
שפרץ דרך שיירת האויב; ועל-כן, לאחר שנפגע
הטנק שלו מאשו של תותח נגד-טנקי גרמני
אשר ירה מאחוריו — רק אז החל בצידוד התותח
לאחור; וכתוצאה מהפסד-זמן גורלי זה ניצל
רק בנס מהשמדה ודאית.* אכן, גדול היה
זעזוע-הפתע שפקדו אז.

„לפתע נשמעה חבטה מחרידה, ובעת-
ובעונה אחת עמה נשטפתי מראש ועד כף
רגל במקלחת מפתיעה של מים צוננים. לדקדק
דקותיים הייתי כמשותק בגוף וברוח. פשוט
לא יכולתי להאמין כי עלול להתרחש כדבר
הזה. אך עד מהרה, ולמרבה חרדתי, נתחור
לי הדבר. פחיהמים שעל ירכתי הטנק נפגעו.
לדבר זה יכלה להיות משמעות אחת בלבד.
בהיטי לאחור, כבר החל פי מוסר לתותחן
פקודה לצדד את הצריח במהירות הרבה
ביותר שביכולתו האורורה. בבת-אחת נגלה לי
הכל-מכל-כל, ופחד גאה בקרבי. בריחוק של
ספק חמשים מטרים ממני נמצא תותח נגד-
טנקי בן 50 מ"מ, והנהו מכוון ישר אל ההגוני
שלי. מאחוריו נראו תותחים נוספים — ולאחר
זאת, כשהאבק נישא לו הלאה ושקע מעבר
למתלול, נגלה אף המראה מפניו חרדתי
ביותר: מספר טנקי-הגוני חסרי-נוע וקבוצות
דהקות של אנשים חובשי כומתות שחורות,
הגחונים בחול או הרובצים ביטורי-מות...”

מתוך דברי התדריך הקצר שניתן ע"י מפקד
הפלוגה עם הכניסה לקרב — ובהמשך, מתוך

(*) כמובן, שאחת המסיבות המקלות שיכול היה
אותו מפקד-פלוגה (רוברט קריספ) להעלותו לנוכח
האשמתו של אל"מ ב. ב. היא שגם עם פרצו לעבר
השני של שיירת-הרכב הגרמנית (והוא עדיין אפוף
כולו ענני אבק, אשר צימצמו ביותר את יכולת-
הראיה שלו) — טרם יכול היה לדעת באנדרלמוסיה
זו האם לא נמצאים איוה כוחות-לוחמים של האויב
גם לפניו. — המער.

רגל אחת על הקרקע" — דהיינו, לשמור על, לפחות, חלק מהיחידה בעמדת-אש יציבה ובתור (עמודה); אך הסתערות כזו מיותרת בהחלט כש-מדובר בשיירת-רכב (ורכב-תובלה בעיקרו); כי אף צרור-כדורים שכוון היטב למנוע, או לתא-נהג — דיו כדי לעצור את הרכב, ולעכב ע"י כך גם את זה שאחריו; ועל אחת-כמה-זכמה כשהמדובר הוא בפרגז של תותח-הטנק. על-כל פנים, דבר שאינו מוטל בכל ספק הוא שהפרגז וצרור-הכדורים הנם שגרירים נאמנים של הטנק, ולא תמיד הכרחית "נוכחותו האישית" של זה במקום.

מסקנה: 1. עמדות-אש הנותנות מחסה, והמאפשרות אש יעילה ממצבי-עמידה על מטרות גלויות, כגון שיירת-רכב — עדיפות על פני ירי בלתי-מדויק המתבצע תוך תנועה.
2. כל זמן שלא ברור לחלוטין כי אין לפניך אויב שביכולתו לפגוע בך — הכרחי לקיים, בצורה זו או אחרת, חיפוי ע"י חלק מכוחותיך, לאבטחת התנועה-לפנים של החלק המתקדם או המסתער.

שגיאות-לואי

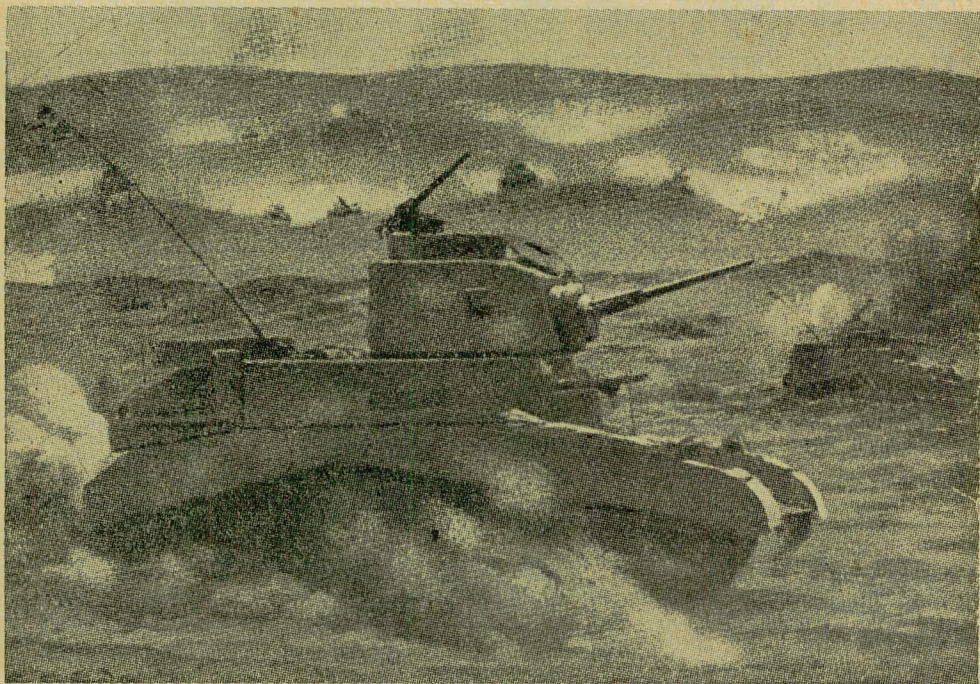
ממספר הלקחים הזעירים-יותר שניתן להע-לותם יצויין כאן רק ענין אחד.

הנמקה: 1. במקרה דגן חשובה יותר להשגת המטרה — שהיא השמדת השיירה — יעילות האש, מאשר תנועה פיסית דרך השיירה. התנועה לפנים אף גוזלת זמן; וכן לא ניתן תוך פרק-זמן זה, בו נמצא הטנק המסתער בתנועה, לפתח אש יעילה מכלי-היריה שלו — וזה עקב הסיבות הבאות:

- הטנקים שהופעלו במבצע "צלבן" (הן "טנקי-השיוט" הבריטיים מטיפוס "קרוסידר" — והן הטנקים-הקלים האמריקניים מטיפוס "סטיוארט", המ-כונה "הוני", שבפלותו של ב. קריספ) היו חסרי מיצבי-תותח, המסייעים לדיוק הירי תוך תנועה. ע"כ היה מתן-האש ממצב-עמידה כה עדיף.

- השטח היה מבותר, דבר המונע ממילא כל אפשרות של ירי תכליתי תוך-תנועה.

2. הסתערות של טנקים לתוך שיירה, ודר-כה, שוברת ממילא את מבנה הפלוגה התוקפת ויוצרת מצב של אי-סדר. לפעמים הכרחית הסתערות — למשל, בלחימה אל-מול יעד מוגן, והיא מתבצעת אז על-מנת לשבור את כוחו של האויב ויחד עם זאת לעודד את חיל-הרגלים המסתער, ולתמוך בו (וגם אז רצוי "להשאיר

משגה יסוד שני

הסתערות הטנקים על־פני „שוחות־הריץ“ ו„בליטות־הסלע“ (כדברי המחבר) אל תוך ה־שיירה, ודרכה — היתה פעולה מיותרת; וב־תוצאותיה נתגלתה היא כמשגה גורלי.

„הפקודה הועברה דרך כל מערכות הקשר־הפנימי, ממפקדים לצוותיהם: נהג, התקדם, הגבר מהירות! תותחן, טען תותח ומקלע, ההוננים' ממש קפצו מעל לפסגת הרכס וצללו מטה, במדרון המתמיד המתמשך עד אל ה־טאריק, ידעתי כי נהגי, שכבר נתרגל למע־שים כגון אלה, יעיק ברגלי היטב־היטב על דושת הדלק, באמצע עיניו לראות מבעד לאש־נב הצר שלפניו את בליטות־הסלע הפתאומיות, או שוחות־הריץ שמילאו את פניו של שטח זה, שכבר נתרחשו בו קרבות לרוב. משני עברי נמצאו ת.הוננים' הסמוכים בקו אחד עמי, ודבר זה היה משוכח. מחוגי שער־היד שלי הצביעו על השעה אחת, עת הידקתי אחיזתידי באשנב הצריח ולחצתי גוי לצלע הצריח, כדי לעמוד בתנודות הטנק העזות.“

אורח־הפעולה הנכון: המעשה הנכון, במ־סיבות שתוארו בפרשה, היה מתבטא בתפישת עמדות־אש, ובירי תוך־עמידה, מטוח תכליתי (700—500 מטר) — וביצוע דילוג־לפנים, לחי־סול סופי של רכב־האויב הנתקף, רק עם תחילת התפוררות האויב, וגם אז — אין כלל צורך לשגר בבת־אחת את כל הטנקים לביצוע דילוג כזה להתקרבות לטוח־אש קצר־יותר; לפחות מחלקה אחת מהשלוש חייבת היתה להשאר בעמדת־האש, להמשיך בירי ולהיות מוכנה לתגובה.

והרי בידיעות שהועברו ע"י מפקדת הברי־גדה, עם מתן הפקודה להתקפה, נמסר על 50—60 טנקים של אויב הנלוים אל השדרה! ואפילו היה פרט זה עצמו לא נכון — הרי זהו בכ"ז מה שהיה ידוע אותה־שעה למפקדי יחי־דו־הטנקים הבריטיים — ולפי זה יש לדון את אורח־הפעולה.

אורח־הפעולה הנכון — אילו נקטו בו — חייב היה במצב־דברים זה להיות: — תנועה ב„שתים לפנים“ — מחלקה שלישית מאחור. **הנמקה:** כשישנן ידיעות על מציאות אויב בקרבת המקום, ודאי שקיים השיקול בדבר הצורך להביא מכסימום של קנים לפנים, ולהפעילם נגד האויב בעת־זבוענה־אחת; — אך יחד עם זה מוסיף להיות קיים ההכרח שתהיה מוכן להפתעה — ולשם כך הרי עליך לקיים יחידת־משנה „שמו־רה“: יחידה, אשר תוכל תמיד לחפות, ולתמרן כנגד כל אפתעה — ויחד עם זה תוכל גם, בכל רגע נחוץ להצטרף אל קו־הפלוגה, כפי שתואר כאן לעיל, של „המחלקות קדימה“. הרי שנמצא כי המבנה של „שתים לפנים“ הוא המבנה הנכון בדרך־כלל לפלוגה בת שלוש מחלקות.

מסקנה: הפלוגה היתה צריכה לנוע ב„שתים לפנים“, כשהמ"פ באמצע. המחלקה השלישית צריכה לנוע „בדרג אחורה“ — דהיינו, מאחור ובצד (בהתחשב ברוח ובכיוון האבק) — ומקומה הסופי, בשעת הצטרפות לקו־המחלקות, צריך להיות באחד האגפים; והצטרפותה זאת מתבצעת לאחר שמתבררת תגובת האויב.

כידוע, „זיעה חוסכת דם“ (ראה חוברות „מערכות“ מראשות מלחמת־הקוממויות, בהן הועלתה, והורבצה שוב־שוב, סיסמה זו!). אך שמא אפשר וגם „דיו חוסכת דם“ — הדיו שבעטו של הכותב ודיו־הדפוס שבחוברת וספר? מחשבות אלו מתעוררות למקרא רשימת־הניתוח של אל"מ ב. בריג (שכבר כתב, עד לפני כחצי־מנין שנים, ב„מערכות“ על שאלות כוחות־משוריינים), הבודקת את הלקחים שבאירוע־קרב מרתק אשר תיאורו הופיע ב„צקלון“ מס' 89. כאן לפנינו דוגמה כיצד תיאורי מעללים שונים — אשר כביכול עבר עליהם הכלל — עשויים (אם רק נקרא אותם בעין בוחנת, ולא נחזול מלחשוב בשעת־קריאה גם על המציאות והבעיות שלפנינו) להעלות לקה־ברכה; ואולי במיוחד — בדרך של לימוד משגיאות! ויהיה זה אז לקח גם בשביל המפקד הותיק — אך גם בשביל זה המתחיל בדרכו הצבאית. נצלנא את אשר נרשם בדיו לפני שנים — ואולי נימנע מלרשום „לקחים“ חדשים בדם אנשינו־אנו! ועוד רבים התיאורים והלקחים מסוג זה השמורים לנו באותו ספר ממנו שאוב אירוע־הקרב הנ"ל — „מרכבות עשת“, למיור „בוב“ קריספ — מי שהיה בשעתו מפקד־הפלוגה של בעל הספר הנודע האחר, קולונל סיריל ג'ולי, מחברו של „קחו אנשים אלה“.

אירוע-קרב שריונאי

אלימ ברוך בר-לב

מלחמת-השריון בשנות 1941—1943 במדבר-המערבי של מצרים-לוב, מוסיפה לשמש עד היום מעיין כמעט-בלתי-נדלה ללקחים ודוגמאות של „כך — עשה“ ו„כך — אל תעשה“, וזאת באמצעות ספרים, זכרונות, סקירות ומאמרים. כאחת התוספות האחרונות — והמאלפות — ל„מצבור“ זה של חומר לניתוח ולהפקת-לקחים יש לראות את הפרשה שהודפסה ב„צקלון“ מס' 89, והשאובה מתוך הספר „מרכבות עשת“; השם שניתן לפרשה זו הוא: — „במגע-פתע“.

אותה פרשה ב„צקלון“ — והרי גם דבר זה קרה רק בשנת 1960;
ב. המשגים שנעשו בקרב המתואר, ושבגללם אבדה פלוגת-טנקים כמעט בשלמותה — ניתן ממש-לחוש בהם גם על פני מרחק-השנים, שכן בולטים הם „בשחור על גבי לבן“.
מתוך תיאור הפרשה ע"י המחבר-בעל-הזכר-רונות ניתן להבחין בשני משגים יסודיים-ביותר — כפי שנראים הדברים כיום לקצין-שריון בצה"ל — השייכים לאותו תחום שיש מכנים אותו ה„טכניקה-של-קרב“.

משגה יסוד ראשון

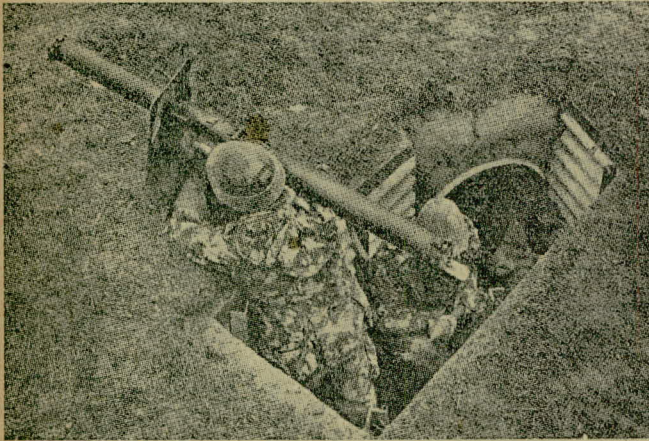
הפלוגה נעה בקו ישר וארוך (כדברי המ-חבר); כלומר, תנועה ללא חיפוי — וללא עומק. „בנסענו במעלה מדרונו המאורך של הרכס ראיתי את הטנקים שנתפרסו משני עברי בקו ישר וארוך, והרוח בין טנק לטנק כשלושים וחמישה מטרים. הרחק-למדי לשמאלי החלה פלוגה א' באותו תמרון עצמו כשלנו; ומעבר לה, מחוץ למטהו-יראיתנו, בודאי עשה גדוד-הטנקים ה-5 דבר-מה דומה למעשה גדודנו אנו (הגדוד ה-3) — וכן הלאה, לכל אורך הרכס הארוך את „טאריק קאפוצו“; עד אל טנקיה „קרוסיירור“ המרוחק ביותר של הבנין גדה-המשורית ה-22, אשר עליו הוטלה המ-שימה להלום בראש שדרת הגרמנים, בעת שאנו נטפס במעלה-הרכס ונכנס לתוך אגפה ויורפה“.

המחבר — אשר שימש באותו זמן כמפקד פלוגת טנקים בארמיה-השמינית הבריטית, בש-עת המבצע „צלכן“ לחילוץ טוברוק הנצורה — מתאר בפרשה זו אחת מפעולות-הקרב של פלוגתו; ובמקרה זה — פעולה שנסתיימה באבדן רוב-רובה של הפלוגה. ולא זו בלבד, אלא שכל זה קורה בפעולת-קרב שנערכה נגד שיירת-אויב המבצעת, בעצם, מסע-נסיגה — והמורכבת כמעט-כולה רכב „רך“. יתכן ויהיה, איפוא, מן העניין אם ננסה להעלות, בעקבות פרשת-זכרונות זו, גם פרק של ניתוח מסקנות, ואפילו אם ייכתב ע"י אחד הקוראים, — דהיינו, אחד מאלה „שלא היו במקום“; שהרי לפנינו כאן מקרה מאלף-ביותר של „כיצד לא צריך לעשות“. כי אם שומעים אנו על נסיון לתקוף שיירת אויב, שברובה מורכבת רכב „רך“, אפילו נגררים אתה גם כלי-ארטילריה (בתוך זה — תותחים ג.ט.) — ועל כך כי עקב נסיון זה אבדה פלוגת-טנקים שלמה — הרי בודאי נסכים כולנו כי לשם השגת תוצאה כזאת נחוץ היה כי המפקדים ישגו שגיאות גסות למדי. ואכן — כן היה.

אמנם, אין זו אולי חכמה רבה לשבת, בשנת 1960, בכורסה — ויתכן גם ללגום אותה-שעה קפה — ולכתוב בקורת על מעשה-קרב שבוצע בשנת 1942, אלא שבגלל ספק זה שיתגנב אולי ללב — יש ברצוני להעיר תחילה שתי הערות: א. בקורת זו נכתבת עתה בעקבות הופעתה של

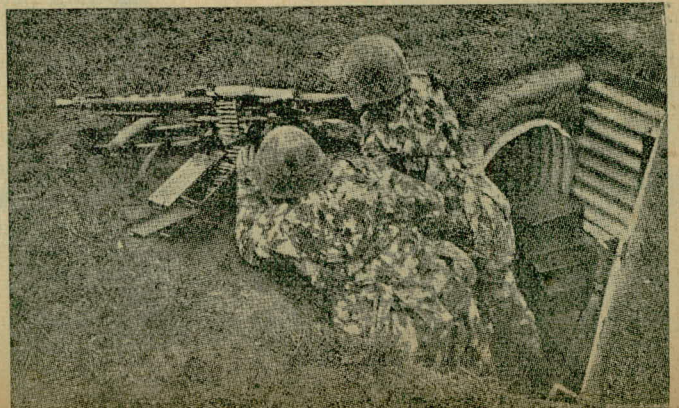

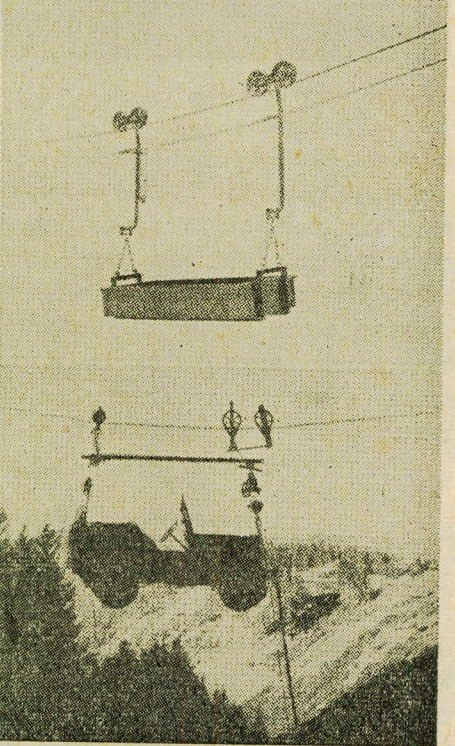
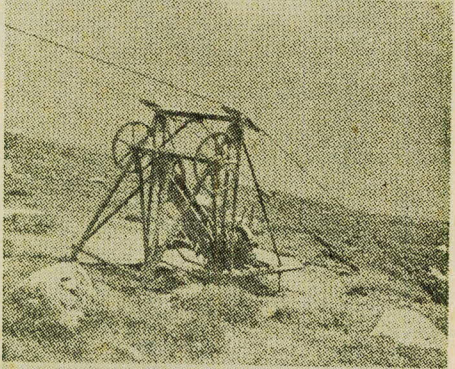
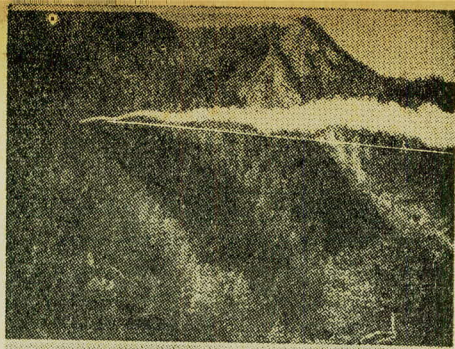
הבריטים משתמשים בכלי חפירה מכני "אטלס"
 או ב"הלמן-קידוח" — ביחד עם חומר-נפץ —
 לשם התחפרות בשטח סלעי.

מִן הַבוּר הַחֲפוּז
 אֶל
 שׁוֹחַת־הַנֶּשֶׁק
 הַמּוֹתֵקֵנֵת

דוגמאות שביצירות של
 התחפרות נשק כבד ונשק
 נ"ט.

רכבת-כבל

מלמעלה למטה

— מתיחת הכבל באמצעות ריקטה

— תחנת-הנעה של רכבת-כבל

— הקרונית מעבירה בקלות פצועים או ציוד כלפי מעלה

או כלפי מטה

— רכבת-כבל מאולתרת להעברת ג'יפ

הכשרת הקצין מתבצעת בקורס מיוחד וב־
בי"ס לקצינים אשר קשורים זה בזה. מלבד
הנושאים המקצועיים המיוחדים של חיל־ההנדסה
עוסקים בארגון והפעלת חיל־רגלים ה"גייסות
הקלים"*) והארטילריה. עקרונות טקטיים של אב־
טחה, של מסע, של הגנת מחלקת פלסים וניהוגה
מתורגלים באופן מעשי. תקופת האימונים ה־
שניה בבי"ס לקצינים (כ־9 שבועות) נותנת
הזדמנות להשתמש בידיעות אשר נרכשו מקודם.
דבר זה נעשה בצורה תיאורטית ומעשית ב־
מסגרת של תרגילים טכניים־טקטיים.

הקפיטנים והמאיוורים מקבלים את המשך
אימונם הטקטי בבתי־הספר המרכזיים. בלי
הבדל בינם ובין קציני החילות־הלוחמים ה־
אחרים. אחרי־כן משרתים הם במשך 17 שבוע־
עות כמפקדי פלוגות במחזור טירונים הבא או
4 שבועות כמפקדי גדודים.

קורסי השתלמות לקצינים, מטרתם לחדש
את הידיעות הטכניות והטקטיות ולהעמיד את
מפקדי הגדודים והפלוגות — אך גם את מפקדי
המחלקות — על חידושים בשטח הציוד וה־
ארגון.

הטיקר - הכשרת חיילי הנדסה

הידע הנרכש בתקופת הלימודים חסר־
ערך הנו אם לא בא כושר הביצוע להשלימו.
אולם כושר הביצוע, ניתן להשיגו רק ע"י
הכשרה מעשית. על ההכרה הזאת מתבססת
תכנית האימונים של בתי־הספר אשר לחיל־
ההנדסה והקורסים שלו.

בשלב מוקדם מתבררים, תוך דיון, קשרי
הגומלין אשר קיימים בין כל מעשה ומעשה
במסגרת הצבא, כדי שהחייל ידע מה הענין
שבו הוא נמצא ופועל. אין יותר "הרצאות",
במקומן בא ברור של בעיות. שרותו של החייל
וכן תולדות המלחמה בתקופה האחרונה מספ־
קים לכך חומר רב. תרגול מעשי מקיף, תיאור־
ריות מעטות אך מוצלחות, מתקנים תכליתיים
עם שיעורי הדגמה, דרישות מעשיות בשטח
האימון הקרבי — כל אלה ביחד עם מנהיגות
טובה ותשומת־לב לבעיות הטיפול באדם —
מהווים את ה"סוד" של הכשרתנו.

(*) כינוי זה, בצבא שביצירה, פרושו: יחידות
ממונעות־מוכנות מעורבות.

לבניה בכל העבודות הטכניות כביצור, סלילת כבישים או הקמת גשרים מאולתרים.

שלבי ההכשרה - בהסתעפותה

כך נקבעת גם המסגרת לתיחומה של פעילות ההכשרה הרבי-צדדית. בביה"ס לטירונים ניתנת, במקביל לאימון הקרבי, ידיעת ציוד החימוש הטכני. כשנשקן בידו לומד הטירון בחיל-ההנדסה את תפעולם של מכונות-עבודה מודרניות, השטת גשרים צפים, נהיגת משאיות כבדות, הפעלת חומרי-הצתה וחומרי-נפץ חזקים, תפעול מכשירי הקשר, תקיעת כלונסאות להקמת גשרים כבדים ביותר, שימוש במק-שים למיניהם, הקמת חסימות, גישור בעזרת רכבות-כבל והכנה מחושבת-היטב של יסודות למערכים נרחבים של ביצורי-שדה. מתוך התעלמות ביודעין משיטות בניה באמצעים מאולתרים ניתן לבצע את האימון עם ציוד וחומרים תקינים בצורה תכליתית במשך התקופה שנקבעת למטרה זו. החדשים הראשונים מנוצלים בבסיס הטירונים לאימון המציאותי של הלוחם, וכן להקניית ידיעות מפורטות אודות החומרים והמכשירים הטכניים. בחודש השלישי באה הפעלה המעשית של כל האמצעים בתרגילים טכניים של המחלקה והפלוגה. לבסוף, בחודש הרביעי והאחרון בביה"ס לטירונים ניתן ביסוס לנלמד עד כה, במסגרת של תרגילי-שדה ביחד עם גייסות אחרים; הידיעות שנרכשו עוברות מבחן קשה, וכך ניתן לשרות ההנדסה הכושר לקרב העומד בסיומן של שיתוף-פעולה בין-חילי.

החוש למעשיות שלסגל המדריכים הטכני וגודש נושאי הלימוד מביאים לידי-כך שכל דבר אשר אינו חיוני לשם השגת מטרת האימון, אין לו מקום בתכנית האימונים. ערך מכריע מיחסים להישג המעשי הניתן למדידה בקלות. הדבר הנעשה הוא לרוב נראה לעין — והעיקרון שעם כל פעילות יש להשיג מטרה שנקבעה מראש, ניתן להגשימו כמעט בכל המקרים ללא קושי.

ע"י בקורת תקופתית של ההתקדמות בלימוד בודק סגל המפקדים שוב ושוב אם הוצב הטירון בהתאם לידיעותיו, כושרו וכשירותו במקצוע הנכון. בקורות הישגיהם של היחיד, הכיתה, המחלקה והפלוגה מובצעות בשטחים

התקנת גשר קל על גבי מצופים (סירות פנויחטיות)

מאפשר מעבר כלירכב במשקל עד 2.5 טון

של אימון הקליעה, האימון הגופני ובכל המקצועות הטכניים. בקורסים של "תחזורת" מעמיקים ומטפחים ע"י תרגול מעשי רב את הידיעות וההישגים שנרכשו בבסיס הטירונים. מחזוריות מסוימת של קורסי "תחזורת" מסדירה את ההכונה למקצועות האימון השונים. כאן גם יתמלא החסר באימון שניתן בביה"ס לטירונים — הבניה באמצעים מאולתרים.

הכשרת סגל-המפקדים

להכשרת סגל-המפקדים מוקדשת תשומת לב מיוחדת. לגבי הדרגות השונות קיימות (בוסף להופעה צבאית ללא דופי וכושר מעולה) דרישות בקשר להכשרה מקצועית אורחית. בשביל הסמלים מהווה לימוד מקצוע מושלם תנאי מוקדם הכרחי; וכן הדבר בשטח של לימוד בבי"ס גבוה טכני או בטכניון לגבי מפקד המחלקה.

במחזור אימונים של בי"ס לסמלים הנמשך 4 שבועות, מצומצם חומר הלימוד עד למאוד. כאן מכשירים חיילים להיות מפקדים שידעו להופיע בכל מצב שהוא בבטחה ובתוקף.

הכשרת גייסות-הנדסה בצבא מיליציוני

מיור ק. ר. זבר

האימון המקצועי. זה האחרון הנו כה רב-צדדי אצל גייסות ההנדסה המודרניים שיש צורך בגלל תקופת האימון הקצרה — לאמן את המקצועות השונים באופן נפרד. אין להעלות על הדעת שכל הכלים המוקצים לגייסות ההנדסה כציוד חילי יופעלו ע"י כל אחד ואחד. לכן ישנם מומחים לעבודות גישור למיניהן מעל מכשולי מים (גשרים), מומחים להריסות ומיקוש (פלסים), מומחים לרכבות-כבל וכן מומחים להפעלת הריסות מוכנות-מראש (גייסות הריסה) ולתחזוקת חומרים וציוד הנדסי לצרכי הצבא כולו (יחידות מחסני-הנדסה). אולם לכל היחידות המקצועיות האלה שבחיל ההנדסה יש שני דברים במשותף: ראשית — הם מקבלים אימון כלוחמים ושנית — הם בעלי נסיון במוקצוע אזרחי אשר מאפשר להפעילם כמומחים

חיל-ההנדסה צמוד למכונות ולכלי-עבודה במידה הרבה יותר נרחבת מאשר חיל-ב-חילות אחרים. האופי המיוחד של אורח החיים ושיטות הבניה בימינו סיגלו אותו לכך. ברגע מכריע יחפש קודם כל אחרי אמצעי-עזר טכני. הרגל זה עלול להוות חסרון רב-משקל בשעת הקרב. לכן — עיקרון ראשון של אי-מון מודרני הוא לעורר בחיל-ההנדסה אמון בכושרו למחשבה עצמית ולהישגים גופניים. יש לסגל לו תגובות אשר הן מובנות מאליהן אצל הלוחם בעל רמת ציביליזציה נחותה יותר. יחד עם זאת נחוץ לעורר בו את הרגשת הקשר עם הנשק האישי; הרובה מתלווה אל חיל-ההנדסה לכל מקום.

בלי להתחשב באימון המקצועי המיוחד מאומן כל טירון — נהג מכוניות, גשר, מפעיל ציוד מכני הנדסי, פלס או קשר — כלוחם. ההדרכה כוללת, נוסף לאימון הבסיסי ברובה וברימון, את תפעולם של כלי-נשק נ"ט ושל נשק-ח"ר אבטומטי. תרגילי-אש כיתתיים תוך שימוש בתחמושת חיה, רימוני-יד חיים, וחומרי-נפץ מעלים אצל חיילי ההנדסה את הרגשת העוצמה ומיצבים את היכולת להגנה בכוחות עצמם על מקומות עבודה טכניים, מכשולים, מחסני הנדסה או שיירות. מטוחים מתאימים, בעלי מתקנים של ביצורי-שדה קלים, יוצרים תמונות-קרב מציאותיות. על-אף התקדמות ה-מיכון אין מזניחים את האימון במסעות. ב-משולב עם סוגי ספורט ומשחקי קרב אשר נבחרו בהקפדה, תורמים אימונים אלה לא מעט לחינוך הטירוניס כאנשי-צוות.

הפיצול המקצועי בהכשרה הכוחי בצבא מיליציוני

בניגוד בולט לאימון הכללי, אשר בו כל ענפי חיל-ההנדסה מאומנים באופן אחיד, עומד

באחד מתמרוני צה"ל, בזמן האחרון, אמר איש-צבא ותיק וגבה-דורגה מאחד הצבאות הזרים: "הישגיה וקצב-ביצועיה של יחידה זו שראיתי (רגלים-משוריינים) עולים על המקובל. אך אשר אמתם לי כאן, כי יחידת-מילואים היא — עולה על כושר-השגתי". אין ספק — הערכה שיש בה כדי לגרום סיפוק; וביחוד, כשהודגש כי התמהון גובע לאי-מעט מכך שזו הי יחידה הנמנית על גייסות-שריון, הנחשבים לסוגי-חיל מקצועי. השאלה המתציבת בהכרח לפני כל צבא מיליציוני-בעיקרו (דהיינו — לפני צבא-מילואים כזה) היא: — כיצד להביא את כל חילותיו ויחידותיו ה"מקצועיים" לידי רמה מעין-זו? בכך ודאי שיש לשאוב לקח, ומחשבות מדרבנות, ממעגל נסיונו של צבא מיליציוני מובהק כצבא-שביצריה. עלי-כן יותו בחוברת זו (נוסף למאמרים אשר הופיעו ב"מעגל ההנדסה" שבחוברת הקודמת) מקום לתמצית-לקחיו של צבא זה בהכשרת גייסות-הנדסה מתוך סקירתו של קצין חיל-הנדסה שביצרי, מיור ק. ר. זבר.

תם — ובכיוון הונאת האויב ע"י עבודות-ביום ושימוש בדמיים. ככל שמצליחים לפצל את אש האויב ולהסיחה למטרות דמה, כן גדל הכוח הפיסי" שבמציאות של צדך-אתה. מבחינה זו חשוב ביותר שיחידות הרגלים תהיינה מאומנות כיות — ותדענה, תוך השקעת עבודה מיני-מלית, להקים מוצבי-דמה העשויים למשוך אליהם את אש האויב, ביצוע מושכל של עבודות-ביום מסוג זה אינו מצריך עפי"ר אלא השקעת זמן ואמצעים קטנים יחסית, וניתן לנצל לתכלית זו חומרים ואמצעים המצויים במקום. אפשרויות האלתור הן רבות והן מותנות בתחושתו של המפקד שבמקום ובתושתו. מעל-לכל חשוב שענין זה של הסואה יהיה ממש "טבוע בדמו" של כל חייל וכל מפקד; וזאת ניתן להשיג רק על-ידי חינוך צבאי נכון.

בכל מסגרת דומה המצויה בצבאות השונים. ואילו יחידות-ההנדסה מטפלות רק באותן משי-מות-הסואה המחייבות מומחיות וידע מיוחדים כגון:

- ◆ פעולות-הונאה טקטיות ואופרטיביות — ובמיוחד בהקמת ריכוזי-דמה ואחזקתם.
- ◆ הסואת מתקנים מיוחדים, כגון מפקדות, מתקני-תחזוקה וכיו"ב.

אשר לאימון כל החילות בהסואה, הרי יש לבחון אף סוגיה זו לנוכח צביונה הצפוי של מלחמת-העתיד. הגברת כוח-האש (אף ללא נשק גרעיני) מחד גיסא, והשתפרות אמצעי התצפית והסיוור של האויב מאידך גיסא, פירושו, שכל הונחה בתחום זה — סופה להתנקס קשות ולהי-ביא לידי אבידות כבדות. את ההסואה יש לנצל בשני כיוונים — בכיוון הסתרת עצמים והבלע-

בתנאי הלחימה הקיימים כיום זקוקות העוצבות והיחידות בשדה לפעולות הנדסת-שדה כה מרובות, עד כי אין ביכולת יחידות חיל-ההנדסה לבדן לבצען. אותן עבודות הנדסת-שדה שהנן פשוטות יחסית מבחינת הידיעות המקצועיות הדרושות ומבחינת הציוד הנחוץ, נכללות-והולכות ברוב הצבאות בתחום אימונם של כל החילות — ושל חיל-הרגלים בפרט. הרחבת מסגרת-אימונם של חילני היחידות, הנוכעת אף היא מהצרכים הנ"ל, מביאה לידי הכללת נושאים כגון סיוע בהתחפרות בשטח סלעי ופריצת דרך בשטח סלעי. ויסוד-מסד בהתפשטות זו של יכולת, "הנדסית" בתוך חילות-היסוד הלוחמים היא, כמובן, הרחבת מסגרת אימונם של החיילים-הפרט והמפקדי-הזוטרי בנושאי ההתחפרות, ההסואה, ההבלה והמיקוש.

אמרות ◆ השגות ◆ מושגים

"במלחמת-קוריאה, במשך שנת 1952, נערכה כמעט כל הלחימה כולה ברמות של יחידות קטנות וקטנות-ביותר. אם כי קוי-החזית משני הצדדים נשארו נייחים-יחסית במשך השנה כולה, הרי מדי לילה שוטטו מאות-ממש של יחידות-רגלים קטנות באדמת-ההפקר שבין הקוים. משך אותה תקופה הובא הידע של פטרול-לילה, של פשיטות ומארבים, למדרגה של אמנות כמעט; ובשביל אותם אנשים שפעלו בכך, היה אורח-לחימה זה קטלני לא פחות מאשר אילו נערכה התקפה ע"י רגימנטים שלמים. ודאי ימצאו האומרים: מלחמת-קוריאה היתה מלחמה מיוחדת-במינה. הדבר נכון; אך כך הן כל המלחמות — וכל-אחת הנה יותר מיוחדת-במינה מזו שקדמה לה."

מתוך "אימונו של מפקד-רגלים" לגנרל-בריג. דוד גריי
ב"אינפנטרי" האמריקני, קיץ 1960.

יגיע למקום. מסיבה זו מפתחים חילות-ההנדסה שיטות לפריצת דרך בשטח סלעי המבוססות בעיקר על השימוש בחומר-נפץ ובציוד מכני-הנדסי קל. אמצעים אלה מספיקים עפ"ר לפריצת מעברים בשטח סלעי וגבעי, בשלב הראשון, לרכב רבי-מינוע ולרכב-קרב-משוריין. בשלבים מאוחרים-יותר ניתן תמיד לשפר מעברים אלה, ולהכשירם לרכב רגיל מכל הסוגים והפעם בעיקר באמצעות ציוד מכני-הנדסי לעבודות-עפר. השלב הראשוני הוא כרגיל הקובע מבחינה טקטית — וחשוב ע"כ מאוד שמשמה מסוג זה תהיה ניתנת לביצוע ע"י חבלניה של יחידת-רגלים, שיכולים להסתייע למטרה זו גם בכוח-אדם בלתי-מקצועי; ועל-כן כלולה עתה בצבא-אות רבים פריצת דרך בשטח סלעי בתכניות-האימון של חבלני-היחידות. אימון החבלנים היחידתיים בהפעלת מקדחות מבקעות-סלע עשוי, כמוכן, להגביר בהרבה את יכולת-הסיוע שלהם — הן לגבי התחפרות בשטח סלעי, והן לגבי פריצת דרכים בשטח סלעי.

הסואה

ההסואה, כדוגמת ההתחפרות, משולבת אף היא בתפקידו הבסיסי של כל חייל, ואמנם מתאמנים בה כל החילות ואנשיהם חייבים להיות מאומנים בהסואה-בסיסית. נוסף לאימון-הבסיסי — הכולל הסואה אישית, הסואה בהתחפרות, הסואת רכב, נשק וכיו"ב — חייב כל חייל לשקוד על פיתוח נושאי-ההסואה המיוחדים לו; כגון הסואת עמדות-תותחים והפעלת דמי תותחים — ע"י חיל-התותחנים; הסואת רכב-קרב-משוריין והפעלת דמי שריון ע"י חיל-השריון; הסואת אירונים ושידות-תעופה — ע"י חיל-האוויר; הסואת תחנות-האלחוט — ע"י חיל-הקשר וכיו"ב. חיל-ההנדסה אחראי מבחינה מקצועית לתחום-ההסואה בכללו, שוקד על קידום "מקצוע" זה, על פיתוח אמצעים וציוד-הסואה, — והוא מסייע בהדרכה וביעוץ, לחילות השונים, משימות ההסואה גופן מתבצעות ברובן המכריע על-ידי החילות השונים. רוב הפעולות הן שגרתיות, יום-יומיות, וכרגיל מוצאים אנו אותן כלולות בפקודות-הקבע של היחידות או

(*) במובן המיוחד שמלה זו קיבלה בלשון הצבאית העברית. — המערך.

יצוין, שצבאות אחדים הגיעו לידי המסקנה כי קצבו המהיר של הקרב בתנאים החדשים, והפתאומיות שבהתפתחותו האפשרית, מחייבים הקמתם — בעוצבות החל מהחטיבה ולמעלה — של גופי-צבא מיוחדים (בהשתתפות בולטת של חיל-ההנדסה), אשר תפקידם הוא להקים, תוך-כדי הלחימה, שדות-מוקשים באותם נתיבים בהם צפויה פעולת-אויב מסוכנת. כך, בצבא ברה"מ, למשל, נוהגים לארגן "עתודה ניידת של כוחות-ההנדסה" — כר"גיל, לרגימנט-רגלים מחלקה או פלוגה של חיל-ההנדסה ואתה 400—800 מוקשים ניט המובלים על מכוניות.

ניתן כיום כמעט בכל הצבאות למפקדים-הזוטרם, כדי שמפקדים אלה יהיו מסוגלים להפעיל את יחידותיהם, בסיוע ליחידות-ההנדסה והחבלנים, בהנחת שדות-מוקשים ניט.

ומהנחת שדות-מוקשים — לפריצת שדות-מוקשים. עד כה רגילים היו בצבאות ליחס משימה זו להנדסה ולחבלנים בלבד — בגלל הסיכון, הידע והאימון הקשורים בביצוע משימה זו. אולם פיתוח מטעני-חבלה תקינים, המיועדים לפריצת מעברים לחיל-הרגלים בשדות-מוקשים מאבטחים, יקל בהרבה על ביצוע משימה זו ויאפשר הטלתה על יחידות-רגלים. האימון הכרוך בכך הנו אימון מהיר וקלייחסי, וכיום נכלל הוא בצבאות רבים באימון חיל-הרגלים. נושא נוסף — והפעם בתחום החבלה* — ולא המיקוש — הוא השימוש בחומר-נפץ לצרכי התחפרות ולצרכי פריצת דרכי גישה לרכב-קרב. את ענין ההתחפרות כבר סקרנו בפרק קודם. פריצת דרכים לרכב-קרב בשטח סלעי וגבעי כרוכה אף היא בשימוש בחומר-נפץ ובציוד מכני-הנדסי. הציוד המכני-ההנדסי הנדרש הוא משני סוגים: ציוד מכני כבד לעבודות עפר, כגון דחפורים, מפלסים ומדחסים — וציוד מכני קל, כגון מקדחות מבקעות-סלע. הציוד הכבד יעיל אמנם מאוד בעבודה, אולם בתנאי קרב יש להניח שלא תמיד יהיה מצוי במקום הנדרש (בפרט — במבצעי התקדמות ורדיפה), וגם לא תמיד ניתן יהיה לחכות עד שציוד זה

כוכי-שינה הצמודים אל עמדות-הירי בהתהפרות הרגילה.

בעיה בפני-עצמה היא אותן משימות-התחפרות המחייבות עבודת-עפר בקנה-מידה נרחב, כגון עמדות הנשק-הארטילרי, עמדות-תובה לשריון, מקלטים וכיו"ב. לביצוע עבודות מסוג זה עשוי להיות מוקצה הסיוע-ההנדסי. יחידות-ההנדסה מבצעות עבודות אלה באמצעות ציוד מכני-הנדסי לעבודות-עפר, בשילוב עם חומרי-נפץ בהתאם לצורך. לא תמיד ניתן לרכז במקום את הציוד הטכני-ההנדסי, ועל-כן מפתחים חיי-לוח-ההנדסה שיטות לביצוע עבודות-עפר גם באמצעות חומר-נפץ ללא ציוד מכני. שימוש בחומרי-נפץ להתקנת עמדות לנשק-ארטילרי עשוי לחסוך זמן ויוע ניכרים — והוא אחד מאותם נושאי הנדסת-השדה בהם צריכים לה-יות מאומנים אנשי חיל-התותחנים.

מיקוש וחבלה

בעבר הלא-רחוק כלל האימון לחייל ולמפקד-הזוטר בחבלה ובמיקוש את הנושאים הבאים בלבד:

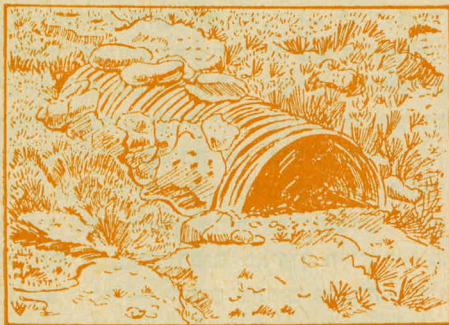
◆ התגברות על מכשולי-תיל ע"י "טורפרדו באנגלור".

◆ היחלצות משטח ממוקש.

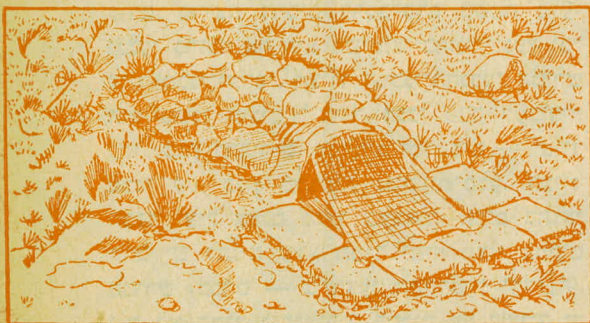
◆ הפעלת מטעני-חבלה תקינים, וכן הריסת שריון לאנשי חיל-שריון והריסת תותחים לאנשי חיל-תותחנים — במצבי הכרח לנטוש את הציוד, וכאשר קיימת סכנה שיפול בידי אויב.

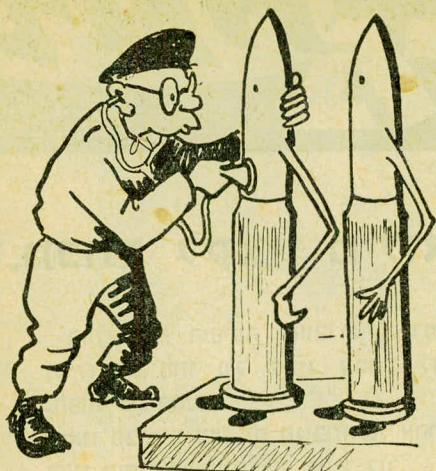
כיום המגמה היא להרחיב את מסגרת האי-מון ואת רמת הידע המקצועי, בתחום זה — ובעיקר לגבי אימונו של המפקד-הזוטר. אחד הנושאים הפרובלמטיים מבחינה זו — הוא ענין המיקוש. אף כאן כדאי להעיק עין על לקחי העבר של אחרים. בתחילת מלחמת-העולם הש-ניה עסקו בלוחמת-המוקשים יחידות-ההנדסה בלבד. בסופה של אותה מלחמה, כשמספר המוק-שים שבשימוש עלה למיליונים רבים — אימנו הצבאות את יחידות-הרובאים שלהם בהנחת מוקשים נ"ט וסילוקם. כאמור, יש להניח שבלו-חמת-העתידי ילך ויגבר השימוש במוקש. המוק-שים הנ"ט מהווים כיום אמצעי יעיל לפני הס-

כנה להישטף ע"י שריון האויב — בתנאי, כמו-כן, שהמוקשים יוטמנו בקרקע בעוד מועד. ככל שבכונתנו להשתמש במספר מוקשים רב יותר, כן הופכת לרצינית יותר בעיה זו של הזמן הנדרש להנחתם. יש לחשוב, שיחידות-ההנדסה וחב-לנים לבדם לא יספיקו כדי לבצע את המשימה בשעת-חירום, מה-גם שהפלסים יועסקו אף במ-שימות-הנדסיות אחרות שונות. התשובה לכך: אימון יחידות-הרגלים בהנחת שדות-מוקשים נ"ט או, לפחות, בסיוע ליחידות המקצועיות בע-בודה זו. תרגולת הנחת-המוקשים הרגילה מור-כבת ממספר פעולות שונות — שבמיעוטן מק-צועיות, וברובן בלתי-מקצועיות. כך, לדוגמה, הפירת גומות למוקשים, וכן פיזור המוקשים, הנן פעולות בלתי-מקצועיות לחלוטין. כתוצאה, ניתן לבצע הנחת מוקשים נ"ט על-ידי גרעין של כוח-אדם מקצועי (כשליש מכלל הכוח המופ-על לכך), אשר לרשותו יועמד כוח-אדם בלתי-מקצועי (כשני שליש מכלל הכוח הזה). ברור שכוח-אדם בלתי-מקצועי זה חייב בכ"ז לקבל אימון בסיסי מסוים בתרגולת המיקוש, ולהכיר את המוקשים שבשימוש. אימון-בסיסי מסוג זה

פח"גלי קמור להתקנת מחסה בשטח גבעי-סלעי למעלה: עמדה בשלב הכנה; למטה: עמדה מוכנה

זעירה ו... הזיוזים. אז פקעה סבלנותי וגערתתי באיש האחראי. "אני אסדר הכל", השיב. "מתי?" שאלתי. "האם רק לאחר שיקרה אסון? האם לא יהיה מאוחר מדי?"

הבה ונראה איך מבוצעת החזרת התחמושת אשר היא בעיקר גורמת לתקלה אחרונה זו. היחידה החוזרת מהאימונים, מרכזת את עודפי התחמושת ע"י המחסנים. כעבור זמן קצר יחסית (המפקד דואג שהתחמושת לא תישאר תחת כיפת השמים אפילו בקיץ!), מתחילה עבודת ההחסנה. לצורך זה מקציבים כמה חיילים, לרוב — טירונים, וממנים עליהם טר"ש או רב"ט כאחראי. אם אתה שואל אחראי כזה מה הוא מבין בתחמושת, הוא עונה בדרך כלל: "אני איש צות", או "אני עוזר לפעמים לנשק". זהו מצב דברים מאוד מעציב. כולם מעוניינים לגמור את העבודה בהקדם והיא מבוצעת ברשלנות. אם נוסף לזה עוד חוסר ידע מקצועי, נקבל תמונה עגומה מאד.

האם אפשר למנוע זאת? כן, בהחלט! אין להכניס את התחמושת המוחזרת מיד לתוך המחסן. יש לסדר אותה על משטחים ולכסותה בברזנט עד למיון.

מי יעשה את המיון? ה"תחמושתן". על פי רוב, או אפילו בדרך כלל, חסרה ל"תחמושתן" זה הכשרה מקצועית, ואכן חייבים אנו להקנות לו אותה.

איך לעשות זאת? כמובן שבעזרת קורס. מה צריכים ללמד בקורס כזה? היכר תחמושת (כולל סימון, החסנה והובלה), תקלות אפשריות. כמו כן על החניכים לעבוד עבודה מעשית במשך שבוע ימים בבסיס אחסנה של תחמושת ולסייר באחד ממחסני החרום. אין לפסוח על הצגת סרטים מקצועיים (Be ammunition minded", "It was an ammunition depot" כמובן בתרגום עברי). את הסרטים האלה אפשר להקרין ביחידות גם בשביל כל ה"חיילים"; הם לא נועדו לאנשי-מקצוע בלבד.

אין ייבחרו המועמדים לקורס? ישנן שתי אפשרויות: האחת — עם גיוסו של החייל וקביעת שיוכו החילי, והשניה — ע"י היחידות

עצמן. אני מצדד באפשרות השניה: כי אז יישלחו חיילים שנבחרו ע"י היחידה במגמה למלא את התפקיד האחראי של "תחמושתן" לאחר שובם מהקורס. כמובן שעל היחידה להכשיר בעוד מועד חייל נוסף לקראת שחרורו של ממלא התפקיד הזה, כדי שלא תשאר ב"משך תקופה ממושכת בלי שרותיו של איש מקצוע.

הכשרת "תחמושתן" היא השקעה קטנה אך כדאית, כי היא תביא לידי מניעת נזקים.

תכנית הקורס המוצע

שעות	
1	1. מבוא לשיעורי תחמושת
2	2. תחמושת זעירה
3	3. תחמושת תותחים
2	4. תחמושת למרגמות
2	5. רימונים ומטולים
2	6. מרעומים
2	7. מוקשים וחומרי חבלה
2	8. חומרי נפץ
3	9. סימון תחמושת
3	10. החסנה והובלת תחמושת
2	11. תקלות ופגמים
2	12. סרטים
	13. עבודה מעשית
40	בבסיס אחסנה
6	14. סיור ביחידת מחסני חרום
72 שעות	סה"כ

זאת איננו

המכתב לקצין מילואים" לא התימר למצות...

הטנק". וייחודו של הלוחם הרגלי הוא בכך, שהוא תוקף את הטנק למרות הכל, כשהוא מכיר היטב — ומנצל כראוי — את נקודות-החולשה אשר בטנק.

ובאשר לציידים-טנקים — הם פועלים כרגיל בחוליות בנות 3-4 אנשים מצויידים בנשק נ"ט, בפיקודו של מ"כ לפחות, כמעט בכל ה-שטחים העבירים לשריון, ולא רק בשטחים הרריים ובשטחים סגורים, כפי שגרסת. מרחב הפעולה שלהם אינו מוגבל, אלא שהשטח בו הם פועלים חייב לאפשר להם מחסות ומסתור יעילים (הנגב — גם הוא אינו חסר מחסות כאלה, כגון ואדיות וערוצים למיניהם).

ניתן לומר כי שתים הן תעודות ציידים-טנקים: האחת — להקנות למתחם-ההגנה "טוח לחימה" ארוך יותר (דבר שיושג על-ידי הוצאת ציידים-טנקים קדימה ככל-האפשר); והשני — השמדת טנקים, פשוטה-כמשמעה. פעולתם של ציידים-הטנקים — אסור שתהיה מותנית באיזה אופן שהוא בתיאומים מורכבים עם מתחם ההגנה, או באש הארטילריה, או באש הנשק-המסייע, או באיזה שהם תיאומים הנעשים "תוך כדי" הביצוע. פעולתם היא "בלתי-מותנית", ואיננה קשורה בדבר — זולת לדבי-קות במטרה — והם פועלים על פי פקודות מקדימות. מכאן, שעל ציידים-הטנקים להיות מחוסנים מפני אימת השריון; עליהם לדעת להפעיל ביעילות את נשקם, להיות מסוגלים להבחין בין סוגי רכב-קרב-משורין ולהיות בקי-אים במלאכת ההסוואה.

אך כאן אנו "גולשים" כבר לתחום הלוחמה הזעירה נגד טנקים, זו שיטת-הלחימה שנועדה להשלים את שיטת ההגנה המקובלות (מתחם-ההגנה, המתחם הנגד-טנקי וכו'). על שיטת לחימה זו — באחד המכתבים הבאים!

אהוד

במדור זה הופיעה בחוברת הקודמת (ק"ל) רשימתו של רס"נ עמרם לזר "הפחד את הטנק".

אנו מביאים בזה את תגובתו של אהוד, אליו הופנו הערותיו של רס"נ לזר.

לעמרם השלום והברכה.

אני מברך על השגותיך הענייניות על מכתבי האחרון ("הפחד את הטנק!") שנתפרסם בחוברת קכ"ט, כי הרי אל שכמותך מופנה ה"מכתב לקצין מילואים" המתפרסם בקביעות מעל דפי "מערכות".

לעצם העניין, המכתב לקצין מילואים "הפחד את הטנק" לא התימר למצות את נושא הלוחמה הנגד-טנקית בכללותו, תכליתו היתה להצביע על היתרונות שיכול לצבור הלוחם הרגלי נוכח מגבלות הטנק — ואופן ניצולן של אלה על-ידי הרגלי אשר עליו לפגוע בטנק התוקף ולהשמידו.

המכתב לא נתכון לתאר את "המערכה" גדולה נגד שריון האויב, כאשר עוצבות-השריון פורצות אל תוך המרחב ונתקלות ב-מתחמים נגד-טנקיים ובשריון שלנו. הוא אף לא נועד לעסוק בלוחמת "שריון בשריון", ואפילו לא בהגנת חיל-הרגלים מפני התקפות שריון. מטרתו היתה צנועה יותר, והיא — לגעת ב"תא-היסוד", היינו בלוחם הבודד מול הטנק הבודד. צדקת, עמרם לזר, בהעריך כי אין הטנקים נוהגים לנוע ללא אמצעי-אבטחה נא-תים. כן מוצדקת הטענה שהטנקים אינם נעים ביחידות, אלא ביחידות — שגודלן הוא, לרוב, פלוגה לפחות. אך ישנו שלב, וישנם מצבים בקרב, בהם ניצבים הם זה מול זה: הטנק מול הלוחם-הבודד, הטנק מול חולית רובאים, הטנק מול כיתת רובאים. לרגע זה, לשלב זה של הקרב התכון בעיקר המכתב "הפחד את

טילים נגד טנקים

אירו? וכשביל מה?

טילים נגד שריון - מה המיוחד שבהם

אפשרות זו לעקוב אחר מעופו של הטיל ניתן להשיג דיוק-פגיעה ממוצע של 80—60 אחוז.

הערכת האפשרויות הטקטיות

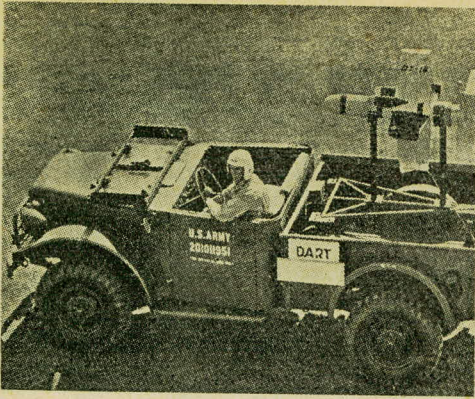
תפקידו של הנשק החדש, הטיל הנ"ט, הוא לאפשר לחיל-הרגלים התגוננות יעילה מפני שריון — לטוחים הארוכים מאלה שביכולת כלי-הזינוק אשר היו נהוגים בעבר (רובים נ"ט, בזוקות, פצצות, "דביקות", וכיו"ב). האפשרות להעזר בטילים אלה מסייעת לגייסות להתגבר על השפעת-ההלם הנפשית אשר ל-טנקים קרביים-ובאים — כי ללוחם-הפרט (או לחולית-לוחמים הפועלת בשירות יחידת הרג-לים) סיכוי לפגוע, מריחוק מספיק, בטנק ב-טרם יגלהו הלו במחבואו. קוטן-מימדיו של כלי-הזינוק החדש הולם צורך זה, כי בנקל ניתן להסתירו בשטח (וביחוד — את הדגמים מן הסוג הזעיר והקל יותר); וכן אין הוא מעלה, עם שיגורו, כל עננת-עשן, ואף אי-אפשר להב-חין בו מצדו הקדמי (מצד היריב) אלא במרחק מועט-למדי, דהיינו, שספק אם תהיה אפשרות עוד בשביל הטנק תנועת-חמיקה במועד.

כמובן שיתרונות אלה של "בלתי-ניראות" מצויים יותר אצל טילים קטנים, משוגרים מעל לקרקע, מאשר אצל טיפוסים-הרקטיות הגדולים יותר, המוצבים על כלי-רכב; אך לעומת זאת ישנם לאלה האחרונים היתרונות של ניידות, של טיח ארוך-יותר ושל ראש-נפץ אשר כוח-חדירתו רב-יותר.

היות והתקפת-שריון מתבצעת לרוב ע"י ריכוזי טנקים, יש להניח שגם כלי-הנשק החדשים ירוכזו בעיקרם ביחידות מסוימות, הנישאות במיוחד בתפקיד ההגנה הנ"ט. אכן אין דבר זה מונע בעד-כך כי גם חיל-הרגלים, וחילות אחרים, יצוידו בהם באופן רחב; שכן

אין לערוב או להחליף את הטילים-המונחים הנגד-טנקיים במושג הכללי-יותר של "טילים-טקטיים". המדובר כאן הוא בפירוש רק על גופים-מונחים שנועדו לתפעול בטוחים מוגבלים-למדי — ממאות מטרים אחדות ועד ל-4—5 ק"מ; גם שמצויים אף טיפוסים-טילים אחדים, ש-יצלחו לפעולה נגד רכבי-שריון — אך המת-אימים גם לשימוש "ארטילרי" כללי — וש-טוחם המכסימלי הוא בסביבת 25—30 ק"מ. אפשר לאמר כי המציין את "משפחת" הטילים הנגד-טנקיים הוא, מצד אחד, הקוצר היחסי של טוחיהם — ומהצד השני, המידה הגבוהה של דיוקם; אכן, הם באים כמובן בחשבון לשימוש לא רק נגד רכבי-שריון (בין ניח ובין מתנועע) אלא גם נגד "מטרות-נקודה" אחרות שבשדה-הקרב — מטרות קטנות, המחייבות דיוק-פגיעה רב (כגון מצודות, עמדות כלי-נשק-כבד, מח-פורת-פיקוד וכיו"ב).

בדרך כלל מצוידים הטילים הנ"ט ב"ראש"-חלול-מטען, שהורכב על קצהו הקדמי של ה-צינור המהווה את גופו של הטיל. מאחרי "ראש-הנפץ" — נמצא המתקן החשמלי, אשר בו משו-לבים גם האבורים המבטיחים את יצוב הטיל בטיסתו. בפנים גוף-הטיל נמצא המנוע, ש-מסביבו ענוד, כפקעת-החוסים על סליל, התיל הארוך המשמש להעברת אותות-ההנחיה. ה-כנפים המחוברות בצורת-צלב אל חלקו האחורי של גוף-הטיל, כוללות כרגיל גם את מדפי-הכיוון. "ציין-האור", הקבוע בחלקו האחורי של הטיל, איננו נראה קדימה; ובלילה או בין-השמשות אפשר אף לסגרו — שכן אז נראה ממילא נתיב-מעופו של הטיל, עקב קרן-הגזים הנפלטת אחורנית על-ידי המנוע. תודות ל-

הטיל "דארט" האמריקאי

1.5 מ' אורכו, שנועד בשעתו ליחידות רגלים ושריון כנשק ני"ט.

טילריים-כלליים" אפשר אולי לראות באופן ה- בולט ביותר בדוגמה האמריקאית. בצבא ארה"ב פותחו, מצד אחד, הטיל SSM-A-12, "לאקרוס" — ולעומתו ה-SM-A-23, "דארט". הראשון נועד לפגוע במטרות-קרקע משוריינות מוצקות, שהוא צולל אליהן אנכית, במהירות על-קולית. טיל זה הנו מונחה-מכ"מ, והכוונתו יכולה להת- בצע מ"מוצב-פיקוד" נייד, הנמצא רחוק מכך השיגור שלו (הנייד אף-הוא). במקרה זה אין התצפית האופטית ממקום השיגור, או מסביבתו, ממלאת תפקיד כלשהו. אורכו של "לאקרוס" — 5.8 מ'; מוטת-כנפיו — 2.7 מ'; משקלו עם המראתו — 1225 ק"ג; טוחו — כ-29 ק"מ. הרי שכאן לפנינו נשק שיתן ורוב-ערכו מוגה ב- תחום הארטילריה ארוכת-הטוח.

מאידך-גיסא, ה"דארט" נועד, לפי מחשבת מתכנניו, לשמש כ"היפוכו-המשלים" של "לא-קרוס". טוחיו קצרים יותר (3—5 ק"מ) והוא הועד במיוחד ללחימה בשריון; אך עם זאת (כך חשבו) — בטוחים בהם לא תהיה עדיין תכליתית פעולת תותחי-הטנקים של היריב. יצוין כי את הכן עליו מוצב ה"דארט" ניתן להרכיב הן על כלי-רכב והן על מטוסים. עם זאת, אין המנחה חייב להימצא ליד כן-השיגור, שכן הוא מחובר אתו באמצעות תיל-מכון — והוא קובע את ההנחה מרחוק, בעזרת מכשיר-הכיוון האופטי שברשותו. אכן, כובדו של טיל זה, וכן מידת הסרבול הכרוכה בתפעולו — הן כנראה שהביאו לידי החלטה על הפסקת

בצורות-המסע ואורחי-הקרב הפזורים-יותר, אשר בזמן האחרון מנהיגים אותם ברוב ה- צבאות, תהיינה תמיד גם יחידות של חילות אלה צפויות, במידה רבה יותר משבעבר, להופעתם הפתאומית של טנקים.

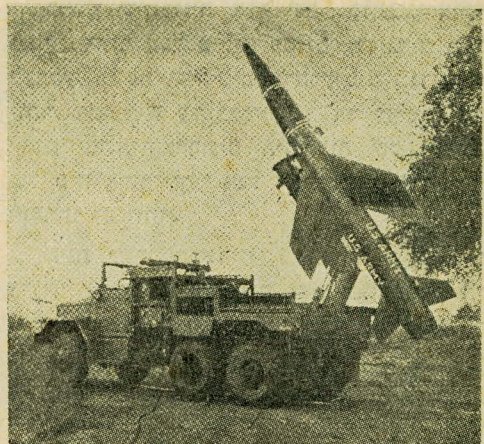
ערך מיוחד יהיה כנראה נודע לכלי-הנשק החדש במבצע-יטויר — הן ברכב-מנוע והן בסוירי-טיסה. כן ידוע כי באמצעות זין זה פעלו הכוחות הצרפתיים באלג'יריה בהצלחה נגד קני-התנגדות. כאשר רצוי, במצבים כאלה, להשיג פעולת-פגיעה הרחבה מזו של המטען-החלול — ניתן להחליף את "ראש-המטען-החלול של הטיל ב"ראש" המכיל חומר-נפץ-מרסק, או שרפנל, המתאים יותר לפעולה נגד גייסות. מכאן משתמעות, כמובן, אפשרויות לשימוש בכלי-זין זה לתפקידים נוספים בקרב הקרקע — וניתן לשער כי במשך הזמן אמנם יפתחו אותו, שהרי בדרך זו ניתן יהיה לאפשר לרגלים-התוקפים סיוע-אש עד לרגעים האחר-רונים-ממש שלפני הפריצה לתוך קווי-האויב — וישנו בכך יתרון רב לעומת אש המקלעים, הזקוקים (וכפותים) לעמדות-אש אוגפות (או גבוהות-יותר, לירי מעל לראשי התוקפים).

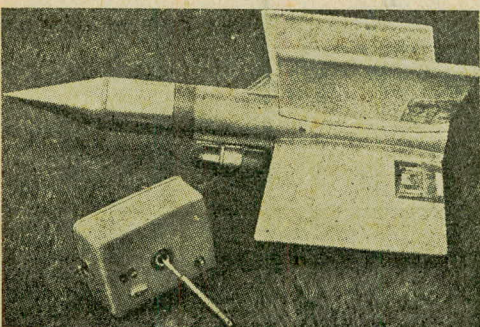
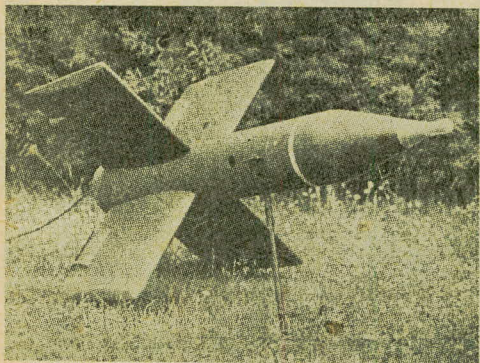
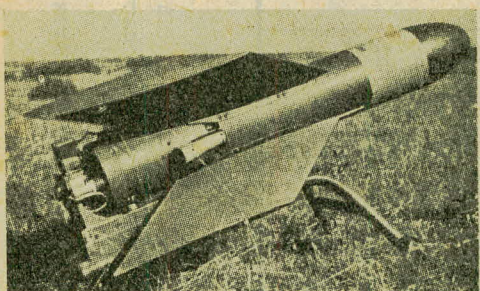
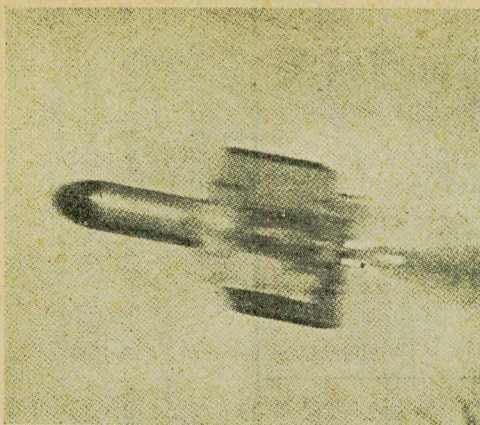
„משכחת" הטילים הני"ט

את הגבול בו מתחילה ההסתעפות בין טילים-נגד-שריון קצרי-טוח לבין טילים „אר-

טיל "לאקרוס" (M4E2)

לטוחים עד 30 ק"מ; כבר הונהג בשרות (מאז 1959) ביז גדודים אמריקאיים בגרמניה ובארה"ב — 4 משגרים בגדוד.

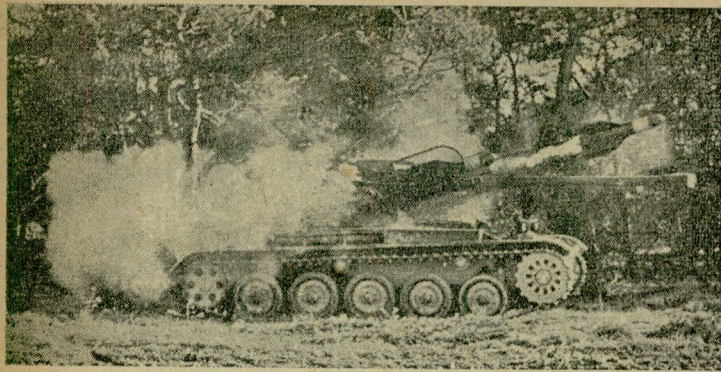
ייצורו. צבא ארה"ב הנהיג עתה טילים נ"ט מתוצרת "נורד" הצרפתית, ואילו "צבא-הציי" ("מארינס") — את טילי "קוברה" הגרמניים.

הטיפוסים שפותחו באירופה, קלים בדרך-כלל בהרבה מן הנסיון האמריקאי הנ"ל. יוצא-דופן הנו אולי הטיל הבריטי "פאיי-פגו", אך במקביל לו מצוי בבריטניה גם ה"ויגילאנט", השוקל רק כשליש ממשקל ה"פאיי". זהו באמת "טיל ללוחם-הפרט", שכן יכול הלז לשאתו, יחד עם מיכלו המשמש גם ככך-שיגור.

הדגש הבולט-ביותר על מינוע הטילים הנגד-טנקים נראה עד כה (פרט לדוגמת ה"דארט" הנ"ל) בצרפת. הדבר טבעי — שכן המשקל של טילי S.S.-10 ו-S.S.-11 (15 ו-28 ק"ג) עולה פי כמה על-זוה של טילים גרמניים (9.5), שבדיים (6 בלבד!) או שביצריים (10.5). כתוצאה, הופכים כלים צרפתיים אופייניים אלה יותר לנשק מסייע של יחידת-רגלים, המיועד לתפ-עול מרוכז-יחסית, מאשר לאחד מכלי-נשקה האורגניים של יחידת-המשנה העוירה-ביותר (ככיתה או מחלקה). הפרש זה במגמות התפעול, ועצם עובדת המינוע — הם המבארים ודאי את העובדה כי צבא ארה"ב בחר, כפי שהוזכר לעיל, בטילים הצרפתיים — ואילו ה"מארינס" בטיל "קוברה" הגרמני, שיהלום כנראה יותר את המצבים הטקטיים המיוחדים של פעולת יחידות-הרגלים שלהם בתנאי נחיתות, הפעלת יחידות-זעירות במפוזר, וכיו"ב. (אכן, בשביל שנוכל להבין מה רבה הגמישות של תפעולים טקטיים וארגוניים שונים המתאפשרים לגבי טילי-הרגלים, יש לציין את העובדה כי גם את טילי "קוברה", למשל, אפשר להפעיל במרוכז, ב"סוללות" מתואמות, כשנוט אחד מנצח באמצעות "מחולל-אותות" אחד על 8 טילים כאלה).

יצוין, כי בצבא-צרפת טופח כנראה גם הדגם ה"מרוכז" ביותר של רכב-טילים — שכן גיפ שפותח שם במיוחד לכך מכיל, יחד עם ה"גרור" שלו, 9 טילי S.S.-11 סבורים כי אורך-הטוח של טיל זה, העולה על טוחם היעיל-ביותר של תותח-טנקים ממוצעים (ראה אשר נאמר לעיל לגבי ה"דארט"), מהירות-טיסתו הגבוהה-יחסית (המכבידה על הטנק את תמרון-

מלמעלה למטה: ה"באנטאם" השבדי; ה"S.S.-11" הצרפתי; ה"מוסקטו" השביצרי; ה"קוברה" הגרמני.

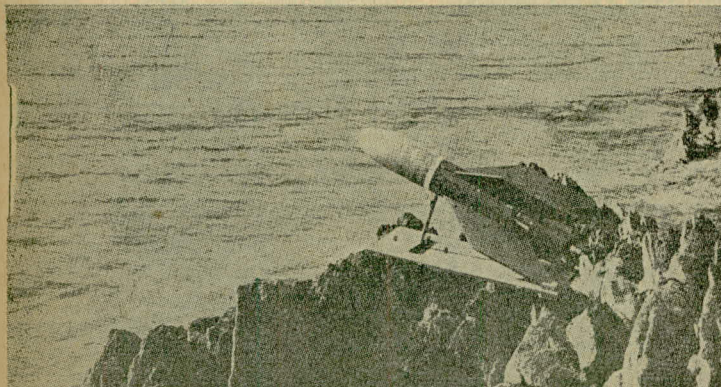

„SS-11“ כחימושו של משחית-טנקים

4 טילי „SS-11“ מותקנים בהליקופטר

„SS-11“ מוצב להגנף חוף

החמיקה), וכושר-ההדירה שלו, ש-
יצלח אף כנגד החוק שבשריונים
— עושים את הטיל S.S.-11 ל-
מתאים ביותר גם לצרכי לחמת-
שריון ניידת, ואחת הראיות לכך
משמשים גם הנסיונות בצרפת
להרכיבו על הטנק AMX-13, על
מנת שימש בתפקיד משחית-
טנקים. עד-כמה רב-גוני השימוש
הטקטי האפשרי בו, ניתן לראות
מן העובדה שמרכיבים אותו גם
בהליקופטרים (ללחימה בחבורות
ובעמדות-מחבוא בצורות, כפי ש-
נוסה הדבר באלג'יריה — אך
כמובן שלעתים יצלח סידור זה
גם ללחימה נגד שריון); ולא זו
בלבד, אלא שמנסים להציבו אף
בתפקידי הגנת-חופים — וכמובן
שגם כאן נודע לטוחו ולמהירותו
ערך רב-ביותר.

הטיל S.S.-10 לעומת זה, נראה
שנועד לפי תכונותיו (טוח מוגבל-
יותר ומהירות-טיסה מועטת-יח-
סית) בראש וראשונה להגנה נגד-
טנקים במרחקים קצרים-יותר. אם
כי, לדעת מומחים אין לראות
הבדל-יסוד בין שני דגמי טילים
אלה, שאת שניהם מציינות הן
גמישות תפעולם הטקטי והן ה-
יכולת לשיגור מהיר, בזה-אחר-
זה, של מספר טילים ניכר (עד 5)
מאותו כן עצמו — ניתן בכ"ז
לאמר כי בטיל S.S.-10 יש לראות,
מעל לכל, כלי-זין להתגוננות ו-
הבטחה של חיל-הרגלים מפני
שריון.

לא עשית טובה - אלא שיתוף פעולה!

רס"ן דוד שפר

ראיתי את חיים המג"ד במסיבה לרגל סיום האימון המרוכז של החטיבה. בתום הנאומים והברכות ההדדיות ישבנו מתחת לעץ שעל ידו נטוי אוהל המטה ושוחחנו על דא ועל הא, וכאשר ללא כל כוונה מיוחדת שאלתי האם באמת הכל היה כל כך ורוד כפי שמשמע מדברי הנאומים, השיב: —

„כל מה שאמרו זוהי האמת, אבל זו לא כל האמת. אתה יודע, הזמנים השתנו. פעם דיברנו הרבה ועשינו הרבה, אולם עכשיו עדיין מדברים הרבה אך עושים מעט או מנסים לעשות מעט. כונתי — לשיתופי פעולה, כן, לאותו שיתוף-פעולה שהנו עקרון-מלחמה, ולאותם המאמרים וההרצאות על הצורך בשיתוף-פעולה הדוק בין חילות ובין זרועות. אומרים שבמלחמה חדישה אין לך חיל עצמאי, והכל תלויים זה בזה. הרי המסקנה ההגיונית היא שנרבה בשיתופי-פעולה בין חילות גם באימון — כך אני מבין ובוזה אני רוצה. אולם מדוע אלה שמתכוננים לסייע לנו, באים בהרגשה של עושי-טובות, ולא כבאים ללמוד וללמד גם-יחד? אני כבר שמעתי מהמח"ט כמה בזבוז זמן בוזבו על ישיבות-תיאום וויכוחים, עד שהחבריא מהשריון הסכימו בכלל לשתף פעולה — ואחר-כך העמידו תנאים כמו כלה לפני חופתה; ובסוף, כשהגיעו לגדוד, דיבר אתי המ"מ שלהם על שעות-עבודה כאילו היה מרצה באוניברסיטה. אתה יודע, בימי ה"הגנה" לא היו לנו טנקים. אבל אני בטוח שבאם היו לנו כאלה בימים של אז — היה המ"מ קודם כל בא לשאול איך הוא משתלב בתכנית האימון, מה הוא יכול לתרום בנוסף לשיתוף בתרגיל הגדודי, איפה יתקע את מחלקתו כדי שתהיה קרובה ומעורה בחיי הפלוגות, מתי מתכננים את התרגיל ומה המחשבה הראשונית כדי שיוכל ליעץ — ואפילו היה שואל אם חסר לי דלק לגיפ, או קח את פקח-האוויר. זה בכלל גזע עליון, ויש לו מושגים של בית-יולדות. דבר ראשון: — מבקש סדין; ואחר-כך — אוכל מיוחד וכו'; וחושב שתפקידו מתחיל רק ברגע שהמטוס מופיע מעל המטרה. חבל על הזדמנות גדולה זו, שהוחמצה פה. במשך כמה ימים היו לי תותחנים, שריונאים, אנשי-הנדסה ואנשי חיל-אוויר — אך כל אלה היו בהרגשה שהתאספנו כי קיבלנו פקודה — ולא בהרגשה שכל אחד בא לתת סיוע, ולשתף פעולה.”

הקשבתי הקשבה יתרה לדבריו של חיים אשר נאמרו בהתרגשות הולכת-וגוברת. אמרתי: —

„חיים, גם בדברייך יש הרבה אמת אך לא כל האמת. לאחר כל הישיבות והתיאומים בסופו-של-דבר הרי התייצבו הכוחות המסייעים — או, כפי שאתה רוצה, המשתפים פעולה.

האם אז ניסית, אתה, לתת להם את ההרגשה של שותפים, ובראש-וראשונה שותפים בתכנון ולא בביצוע בלבד? האם התייעצת בהם בנקודות הנוגעות לשימוש בכוחות אלה? האם אתה יודע שאמנם יש מושג שקוראים לו, שעות-מנוע-טנק? האם אתה יודע שטייס צריך תנאים...”

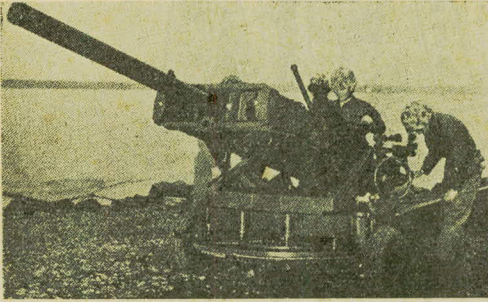
פה הפסיק אותי חיים ואמר:

„אתה אל תהיה סניגורם של כל אלה, בבקשה, הבא את דברי לפרסום ב"מערכות" — ואני רוצה לקרוא מה יענו כל אותם הגברים שהזכרתי.”

חידושי נשק ומכניקה

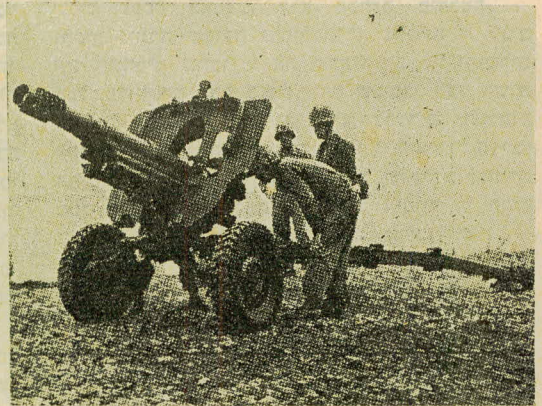
כלי רבי־שמושי — גם אבטומטי!

כבר פעמיים צויין במדור זה דבר הופעת הכלי הארטילרי האמריקאי מסוג חדש, המכונה „מוריצר“ (שפירושו — „חצי־מרגמה, חצי־הוביצר“). צויין כי פגזיו הנם „מוצאי־רקישות“ וכן ה„ירי־היקפי“ שלו (בצירוד עד 360°), ונויות־הירי השונות ביותר המתאפשרות בו, שהן המעניקות גמישות בלתי רגילה בתפעולו הטקטי. עתה נותר להוסיף כי כלי זה — שפותח ע”י צבא־ארה”ב בשביל חיל ה„מארינט“ — הוא כלי־ארטילרי־השדה האבטומטי בשלמות הראשון אשר טופח אי־פעם בארה”ב. מכלול התכונות הטכניות השונות הגלום בו,

מאפשר שכלי־יריה זה, בעל הקוטר הבלתי־שיכיה של 115 מ”מ, ישקול כ־1350 ק”ג בלבד; ועם זאת מגיע הוא לטווח־תכליתיים העולים במידה מוחשית על אלה של ה„הוביצר“ בן 105 המ”מ — וביכולתו לירות „משימות סיוע־קרוב“ הן באש ישירה והן באש בלתי־ישירה. ניתן לטלטלו בטלטלת־יד, וכן לגררו באמצעות רכב קל־משקל — כגון ה„פרד המכני“. והעיקר, בשל הירי האבטומטי שלו מגיע קצב־אש ל־6 פגזים ב־2.5 שניות. **מאיטליה — דרך בריטניה — לארה”ב**

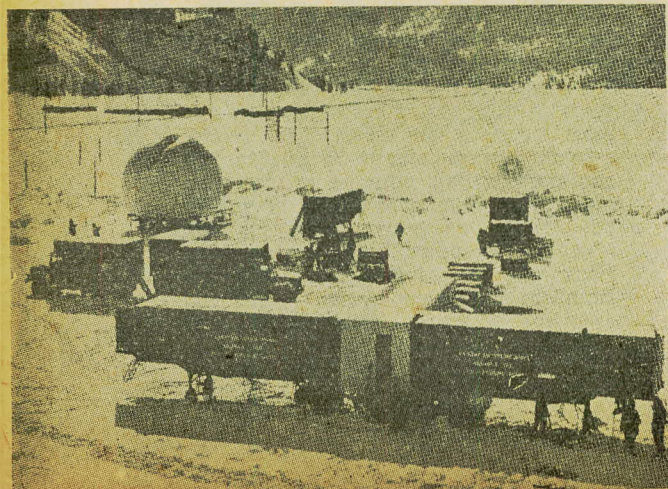
מהלכים נרחבים נועדו לכלי־יריה איטלקי חדש בקשר להנהגתו בצבא הבריטי. „צבא־הציי“ (ה„מרינט“ האמריקאי עיסק בבדיקת הכלי ובהערכתו, מתוך כוונה להשתמש בו ככלי־ארטילרי „לסיוע־המדק“. המדובר הוא הוביצר־מעמס בן 10.5 ס”מ. נאמר עליו כי הוא „הן נייד, והן רבי־שמושי“; שהרי מש”קלו הוא 1300 ק”ג בלבד, הוא יורה גם את הפגז־התקני האמריקני בן 105 מ”מ, ניתן להובילו באמצעות הליקופטר — ואפשר לפרוק ל־16 „מרכיבים“ לשם נשיאה בידיים. בתצולם נראה קנהו מוגבה לירי בתפקיד ארטילרי רגיל; אך ניתן גם להנמיך את כנו, לירי ישיר נגד טנקים. נראה כי אם יונהג ב„צבא־הציי“ — יהיה בכך ביטוי למגמה האומרת כי ברמה דיביזיונית יש להגביל

את כלי־הארטילריה ה„מקובלים“ למשימות של ירי מדויק וקצר־טווח־יחסית, בעוד שאת התפקידים ארוכי־הטוח יטילו על טילים (כ„לאקרוס“ ו„יוהנן־הקטן“).

„דוחן־טילים“

במפקדות־הקורפוסים של כוחות ארה”ב החונים באירופה מוכנס עתה לשימוש „דוחן־טילים“ נייד, שנועד לשמש כ„מוצב־פיקוד“ להגנה הנגד־מטוסית והנגד־טילית, ואשר ישלב במערכת ה„האזנה־ודיווח“ וניהול־האש של הטילים. ביכולתו של „דוחן“ כזה לגלות מטרות־טסות במספר רב, לעקוב אחריהן ול„אחסן“ ידיעות על אודותיהן — וכן את הידיעות על מיר־דתי־נכוונותן ופעולותיהן של כל אחת־ואחת מסול־לות־הטילים של ההגנה הנ”מ. (באמצעות חשב אלקטרוני עוקב הוא אבטומטית אחר המטרות — ואילו הידיעות על הקצאת תפקידים לכלי־זינון נמסרות דרך רשת־קשר אל סוללות הטילים). כידוע בונה הצבא האמריקני את מערכת ההגנה הנ”מ שלה, גם בתנאי־שדה, יותר־ויותר על הפעלת טילים נ”מ. והמנגנון החדש, על חצי־תריסר הקרוי נות שלו ושאר אבזריו, נועד בראש־דורשונה לתפ”עול טילי־„הוק“, או „ניקא“ נגד מטוסים תוקפים.

עיר נצורה

מאת מ"ק משה הר

בלבד, אלא רב הוא גם מבחינה גיאוגרפית-אסטרטגית. בסופו של דבר אירע מה שאירע, והקרב על ירושלים נפסק באמצע, ללא הכרעה מוחלטת — והעיר נותרה שסועה ומחולקת**. היו הגורמים שהבדילו את שדה-הקרב על ירושלים מכל שדה-קרב אחר בארץ, והם שערכו בעד השגת הכרעה מוחלטת לטובתנו. שלא כבערים מעורבות אחרות — בהן היו האיזור היהודי והאיזור הערבי תחומים במידה די ברורה — היתה ירושלים מנומרת מטליות-מטליות; הן תחום הישוב היהודי הן תחום הישוב הערבי לא היו רצופים. ומלבד זאת — במשך מחצית השנה הראשונה של הקרבות היתה כל פעולה עלולה להתקל בהתערבותם של כוחות-

הדרכה של כל מלחמה להעמיד בעקבותיה ספרייה זכרונות של אנשים שנטלו בה חלק. אף מלחמת-השחרור לא יצאה מן הכלל, ונוסף על מה שכבר נתפרסם בנושא זה נכונים לנו בודאי עוד כמה וכמה חיבורים, שיגלגלו באותו ענין. אבל לציון מיוחד ראוי ספר שמחברו עושה את פרשת התיאור והניתוח של מאורעות התקופה עיקר — ואינו מרבה (שלא כרגיל) בהבלטת ערך תפקידו ומעשיו שלו. ד"ר דב יוסף, שנתן בשעתו סיכום מענין של המנדט הבריטי מבחינה משפטית בספרו „השלטון הבריטי בארץ-ישראל“, מתאר בספרו (החדש*) את פרשת מצור ירושלים בשנת 1948, שעה שהיא היה תחילה יושב-ראש „ועדת ירושלים“ ואח"כ מושלה הצבאי של העיר.

ידועה הערכתו של ד. בן-גוריון, עוד בעיצומם של הקרבות שקודם הקמת המדינה, שהמערכה על ירושלים תקבע את גורל המערכה על כל הארץ. מסתבר, שדבר שזיה ברור לחדיעין בקרבנו — עמדו עליו גם קצת מדינאים מן הצד שכנגד, כגון עבדאללה מלך עבר-הירדן. נראה, שאילו מצליחים היינו להשתלט על ירושלים כולה, לא היתה ממשלת עבר-הירדן קונה לה אחיזה כה טובה בעברו הירעיב של הירדן. שהרי גם לערבים, כמו לנו, ערכה של ירושלים איננו רק בתחום הדתי והלאומי

(*) דב יוסף, „קריה נאמנה — מצור ירושלים 1948“, הוצאת שוקן, ירושלים ותל-אביב, תש"ך.
 (***) זו הפעם השניה בתולדותיה. לראשונה קרה כך כתוצאה מתוזה-השלו של יפו משנת 1229, בין פרידריך השני ושוילטן מצרים, שלפיו ניתנה בידי הצלבנים כל ירושלים, מלבד הרה"בית — מקום המסגדים — שנתח ביד המוסלמים. מצב זה עמד אז בעינו למעלה מעשר שנים. במשך אותו זמן ניצלו הצלבנים את הסכסוכים בין שולטן מצרים, שליט דמשק ושליט עבה"י, שברשותו היה גם, כבימינו, חלק מהרי עבה"י המערבית — והצליחו להרחיב את גבולותיהם, לרבות ירושלים כולה.

לא-מעטים הם כבר כיום הויכוחים שעורר ספרו של ד"ר דב יוסף „קריה נאמנה“; ורבים יהיו עוד בודאי הניתוחים והבידורים שיידרשו בעקבותיו. רשימה זו אינה באה, כמו בן, למצות את תוכן הספר וודאי לא להוציא משפט על דעות והערכות המובעות בו — אלא לציין את המקום הבולט המגיע לו ללא-ספק ב„מדף-הספרים“ המתרחב-והולך של כתבים אשר עוסקים בקורות מלחמת-הקוממיות, ובפרשת ירושלים במיוחד. אין זה מן הנמנע כי מעל דפי „מערכות“ ייעשה גם נסיון להציג את הבחינות הצבאיות של ההיאבקות הגורלית על ירושלים, ולנתחן, כידוע, כבר תרמה „מערכות“ (והכוונה כאן — להוצאת-הספרים) תרומה לא-מבוטלת להבהרת מציאותה של היאבקות זו, בפרסמה את הספר גדושה-העלילה ורבה-הערך „ירושלים העתיקה במצור ובקרב“, מפרי-עטו של א. לירון (אלטשולר), אחד ממשתתפי-היבועל של אותה מערכה ונאשתי.

התפיסה הרווחת שישובי גוש עציון הם שהצילו את ירושלים ע"י כך שערכו את חיילי הלגיון הערבי (עמ' 131—132); ודומה שהדין עמו. שהרי בני-הכפרים ואנשי-הכנופיות שצרו על הגוש לא השתתפו אחר-כך בהתקפה על ירושלים, ואילו כיוון התקפתו העיקרית של ה"לגיון" היה ממזרח ומצפון, ולא מדרום. לשון אחר, אילו רצה — יכול היה ה"לגיון" לתקוף את ירושלים ולהתעלם לחלוטין מגוש עציון. והסיבה לכך כי ירושלים לא הותקפה ע"י ה"לגיון" קודם-לכן היא על שום שעדיין ישבו בה הבריטים. ועם כל תכניותיהם של הבריטים לגבי ה"לגיון" לאחר עזיבתם את הארץ — והעובדה, שלמרות כל ההבטחות המפורשות הושאר ה"לגיון" ביריחו עם תום המנדט, תוכיח — אין להעלות על הדעת שהיו מניחים לו להתערב בירושלים, מרכז שלטונם ומושב הנציב העליון, לפני 15 במאי 1948. עם זאת מובן, שאין במה שנאמר למעלה כדי למעט את ערכה של עמידת הגבורה של תושבי הגוש ומגיניו, שנודעה לה חשיבות יתרה כמופת לישובים מבודדים בכל הארץ.

מן הראוי להעיר כאן על כמה טעויות מצערות שנפלו בספר. מספר חברי ועדת-אור"ם לפנינו ארץ-ישראל היה אחד-עשר, ולא עשרה (כפי שכתוב בעמ' 16); ועל דו"ח המיעוט בוועדה, שהמליץ על הקמת מדינה דו-לאומית פדרטיבית, חתמו שלושה — נציגי הודו, אירן ויוגוסלביה — ולא שניים (מענין, עד כמה עשוי אף איש-מקצוע, כשהוא כותב לפי הזכרון, לטעות בפרטים כה חשובים מן העבר הקרוב). כן יש אי-דיוקים קלים בתאריכים ובמספרים סטטיסטיים — חלקם טעויות-דפוס, כגון מספר ה-אוכלוסים הערביים במדינה היהודית המוצעת לפי החלטת החלוקה, שלא היה 40,500 (עמ' 21), אלא למעלה מ-400,000. אף המפה שבראש הספר היא לקויה ואיננה מסייעת לקורא.

אך בכל אלו אין כדי להפחית מחשיבותו של הספר. לפנינו ספר מרתק, שנקרא בענין רב מתחילה ועד סוף. תוך כדי תיאור מהלך המאורעות בסדר כרונולוגי — ובלא לפגום בצורה החיה של מסירת הדברים — משולבות בספר סקירות מענינות הן זורקות אור על המדיניות הפנימית של ממשלת המנדט ערב הפינוי, על הסכוכים הפנימיים בין הערבים (לכך מוקדש פרק שלם — הפרק השמיני — „ערבים נגד ערבים“), ועל עוד בעיות כיוצא באלו. כמה מדעותיו של בעל הספר עדיין צריכות עיון, וכאן עולה העובדה, שעוד אין לנו כל תיאור מפורט על מהלך המלחמה בירושלים. ודומה, שהגיעה כבר השעה ליתן את הדעת על חיבורו של ספר מעין זה.

הבטחון הבריטיים, ש"אזורי הבטחון" שלהם (ואין לך עוד עיר אחרת בה טרחו הבריטים כל כך בהקמת מלאכת-מחשבת זו שלהם) השתרעו לאורכה של כל העיר והפריעו עוד יותר ליציאת קרחתית של ממש. יותר מכל עיר אחרת היתה ירושלים מבודדת ורחוקה מישוב יהודי גדול אחר; והיא אף עמדה במערכה בניתוק כמעט מוחלט פרק-זמן ארוך יותר מכל ישוב אחר בארץ. ומעל לכל אלה, קיימת היתה עוד הבעיה הבינלאומית המסוכנת — העובדה, שירושלים לא נועדה כלל להיות חלק מן המדינה היהודית או הערבית, אלא איזור בינ-לאומי נפרד.

בספר נסקרת פרשת השתלשלות המצור, מהחלטת אור"ם על חלוקת ארץ-ישראל ועד בחירתה של האסיפה המכוננת — כלומר, מנובמבר 1947 ועד ראשית 1949. יש כאן חומר מאלף, שבחלקו עדיין לא נתפרסם קודם, בדבר ארגון האוכלוסיה האזרחית — על כל בעיות האספקה החמורות — מחד גיסא; ומאידך גיסא — על המגעים הדיפלומטיים הממוש-כים, שנתנהלו במשך כל זמן הקרבות עם גופים בינלאומיים שונים: — כ„ועדת הקונסולים“ (של ארה"ב, צרפת ובלגיה), ה„צלב-האדום“, המתוך-מטעם-אור"ם, ועוד.

ד. יוסף, שאיננו איש-צבא, נמנע מלעסוק בספרו במישרין בבעיות צבאיות, מלבד בשעה שעצם סיפור השתלשלות המאורעות צריך להן. על כיבוש קטמון, שחתך את גורל חלקה המערבי של ירושלים עוד לפני יציאת הבריטים, אין בספר אלא כמה שורות (עמ' 76), ואף התיאור המפורט יותר של מבצע „קלשון“ (ההשתלטות על „אזורי-הבטחון“ ועמדות-מפתח שונות, עם הפינוי הבריטי בה' באייר תש"ח) נותן למעשה רק תמונה כללית וסכימטית למדי (עמ' 133 ואילך). ועם זאת דומה שזה הוא הספר הראשון בו יש תמונה שלמה — ולו גם ללא מתן משקל ראוי לאירועים הצבאיים — של תולדות מצור ירושלים.

המחבר נזהר מאוד שלא להיתפס למסקנות שטחיות ונחפזות. חבל, שעתונות מרדפת-סנסציות מיהרה לעשות מטעמים מקטע מסוים בספר, כשהיא תולה בו פירושים וכוונות מופלגים, שכנראה לא עלו על דעתו של המחבר מעולם. תוך עיון בספר — בעיקר במקומות הרבים בהם קל היה מאוד ל-מחבר להביע חות-דעת חד-צדדית — מורגש היטב סגנונו הזוהר, נוסח-משפטן, של בעל-הספר, המשתדל לשקול כל בעיה במלוא הקפה. ועם זאת אין המחבר מעלים את דעתו גם כשאין היא מתישבת עם השקפות מקובלות. כך, למשל, מערער הוא על

מהר קצבאות?

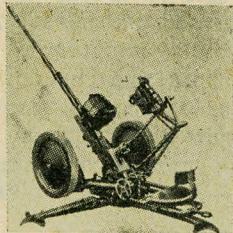
צרפת : שני מצנחים חדשים מונהגים בצבא צרפת : האחד (ARZ-640) — מצנח "מוסט" ע"י הצונה, באמצע עות חרוץ בחופתו. האחר (ARZ-646), הוא מצנח לגייסות מוטסים נפתח-אבטור מטית, לשימוש באיזורים

טרופיים. קצב-הירידה של שניהם — פחות מ-5 מטר לשניה. הקצב הרגיל הוא 6' מ' לשניה.

*

בשנת 1957 רכש צבא-שביצריה 900 תותח-ירגלים נגד-טוסים, בני קוטר של 20 מ"מ (אשר יש בכוחם לפעול גם נגד רכב בעל שריון קל). זמנימה לאחר מכן נרכשו עוד 400 כלים כאלה. "משקל-הקרב", הקלייחסית, של הכלי (שליש טון, בלי תחמושת) מאפשר לגרוו ע"י סוס אחד או שניים או לחברו ב"גרוו" אל כלי-רכב — או להעמיסו, במפורק, על שלושה סוסים או

פרדים. תכנית-רכש זו נתבצעה במק"ביל להנהגת התותח הנ"מ החדש (של הארטילריה הנ"מ) בן 30 המ"מ, מרוו בהיקנים. לגביו — ראה תמונת השער וההסבר ב"צקלון" מס' 85.

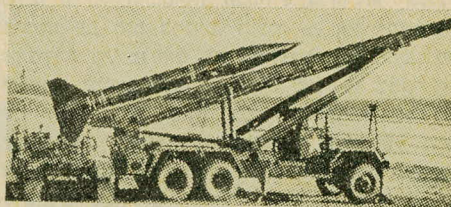
*

סיכומי תרגילי-הירי של טילי "ניקה" (ע"י "פיקוד הגנת-האוויר" של צבא-ארה"ב) לשנת 1959 הוכיחו

שיא חדש במידת-דיוקו הממוצא של ירי הטילים : 83 אחוז של פגיעות מדויקות במטרה.

פיקוד-הטילים של צבא איטליה מורכב משני גדודים המצוידים בטילי "קורפורל", ושנים — ב"יוחנן הי-שר", וכן גייסות-עזר (פלוגות סיוו, קשר ומודיעין, גדודי-הנדסה ויחידות-אספקה). ואף שלושה גפי הלי-קופטרים בני 3 כלים כ"א. לכל גדוד של "יוחנן הי-שר" — 254 טילים. לפי עתון-התעופה הצבאי

השביצרי, קצב-הירי המכסימלי של טילי-הומר-דלק מוצק אלה, מפך-שיגור אחד, הוא 1 ל-10 דקות; ואילו טיל הדלק-הנוזל — ה"קורפורל" מצריך 12 שעות לכל שיגור.

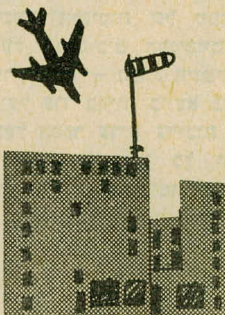
*

אחד מעתוני-הקצינים השביצריים עוסק בחקר ההצ'דעה הצבאית, ומנתח את הגדרותיה השונות : "ביטוי לאחור, נימוס ונאמנות" — כמימרה הצרפתית הנפודצה; "הצורה החשובה ביותר בנימוסי-צבא" — כלשון התקנון האמריקאי; "אחד מיסודות המשמעת" — לפי מחשבת הבריטים; "מבע של השתייכות משותפת לאותו גוף-צבא", של "כבוד-הדדי", של "ערך מוסרי" — לפי נוסחת הצבא הגרמני החדש.

*

בריטניה : מטוס הסיור וההסיוע-הטקטי הדו-סילוני הבריטי החדש, העומד בפיתוחו, שנועד לשמש כל

לסיור ו"מהלומות-אוויר" במהירות על-קולית, הוא כלי הי-יתן לשימוש גמיש עד-מאוד ובכל תנאי מוג'אוויר. מצויד בו תכונה שהיא אור-לי, העיקר בזמננו : סבורים כי הוא ימ' ריא וינחת על מטלי-לים קצרי-יחסית.

מהר קצבאות?

בספרו „בדרך לוחמים“, שהופיע בחוץ, „מערכות“,

מגולל אל"מ ישראל כרמי פרשיות במאבק התקומה, ובשליחות המהגנה בהן פעל: „פלוגות-השדה“ ו„פלוגות-האש“ של וינגייט; הבריגדה-היהודית בחזית ו„הברחת“ מעפילים; רכש-הנשק ופעולות נקם; וסיוורים ופשיטות בנגב. כדברי ההקדמה „במת המאורעות משתנה, המסגרת החיצונית מתחלפת, והקורא מצטרף אל המחבר — כשהוא לובש מדים ופושטם, פועל בהסתר ובהסואה ועושה לעיני השמש — ועובר עמו משליחות אל שליחות, מארץ לארץ. גיא-החזיון משתנה — אך הקורא יבחין בחוט השני: העליה המאומצת במעלה העצמאות, זו הויתם האישי של אנשי ההגנה עוד טרם הושגה המטרה הנכספת... הימים חולפים במתח גבוה של יגיעה וסכנה, כשזרוע עליהם אורה של שליחות... למקרא ספורי העושים — וישראל כ. בכללם — יתודע הקורא אל עיברי הכוח העברי העצמאי ואל הנסיון שנאגרו והיה למקור תוכן ועצמה לצבא-ההגנה לישראל“. כזה תוכנו ואופיו של הספר. ואשר למהלכיו — הרי כבר הודפסה (חודש להופעתו) מהדורתו השנייה.

לא במקרה הופיע בימים אלה במהדורתו

השניה סיפור-קורותיה של „עליה ב“ מפריצתה של ברכה חבט, שפורסם ע"י „מערכות“ לראשונה לפני שלוש שנים. הספר — „שחזרון המדויק, ככל האפשר, של פרשות ההעפלה 1943—1934, בתנאי המחתרת וסע-רת-הזמן“, נעשה בזימת חבורה מבין פעילי-ההעפלה ובשיתופם המלא. בכנסו בין דפיו את רוב הגרעינים הראשונים, ויסודות רעיוניים ומוסריים, שהניעו את הנחשול הכביר של עליית-המונים מתפרצת — מהוה ספר זה, לפי טבעו, גם את הכרך-הפותח לקראת אחיו ממשיכו: „פורצי-השערים ממזרח-ומים“.

משחקיו כ. כצנלפון, בקונגרס בנ/נבה בי-1939, כי

„המעפיל בסירתו הקטנה“ הוא-הוא המנהל את המלחמה נגד בגידת בריטניה וציוויי-העליה של המנדט על ארץ-ישראל — היה בעיני הציבור מושג „ההעפלה“ זהה עם סיכוני-עלייתם של הנמלטים מאירופה אשר צל הנאציות החל לכסותה. אך ספרה החדש של ברכה חבט — „פורצי-השערים ממזרח ומים“ — שהופיע והיעתה בהוצאת „מערכות“, מתאר את מאמץ-ההעפלה הגדול הכפול, „ממזרח ומים“, שציין את שנות 1941—1942: „בשנות מלחמת-העולם ובשלהי המלחמה, מאז חידשה חבורת „המוסד לעליה“ פעולתה (מאי 1942)... ועד ראשית ספינות-המעפילים הגדולות (1946—1945), של שארית-הפליטה של ההשמה הנאצית. ברגל וברכב — בשבילים בין צוקי-ההרים, מסוריה ולבנון, מתורכיה ועיראק, מפרס ומערבות רוסיה-האסיאתית שיירות באישון-לילה; בסירות ובספינות רעועות, בין מוקשים וצוללות, מצפון אפריקה, מאיטליה ומהבלקנים... פרשיות אלו — חלקן כבר ראה אור

(בסדרה בעתון), וחלקן מתפרסם בספר זה לראשונה. אכן, לרובנו — ודאי שהתמונה הכוללת המוצגת בספר זה, אשר רק אתמול היתה מסכת-סתר-ולחשיה, מתרת וסכנות גדולות — ודאי שהנה חדשה ומחדשת בחלקה הגדול.

"מקורות"

חברת מים בע"מ

המשרד הראשי: תל-אביב, רחוב הנגב 11

ח. ד. 2704 טל. 31241

ארגון בע"מ

מפעלי צביעה - בני-ברק

ברכתינו לצה"ל

לשנה החדשה

חברת **זניוק ושות'** בע"מ

נשק חמרי נפץ וצרכי דייג

חיפה. דרך העצמאות 13

הצינקוגרפיה הידועה

יונה רינדז'ונסקי

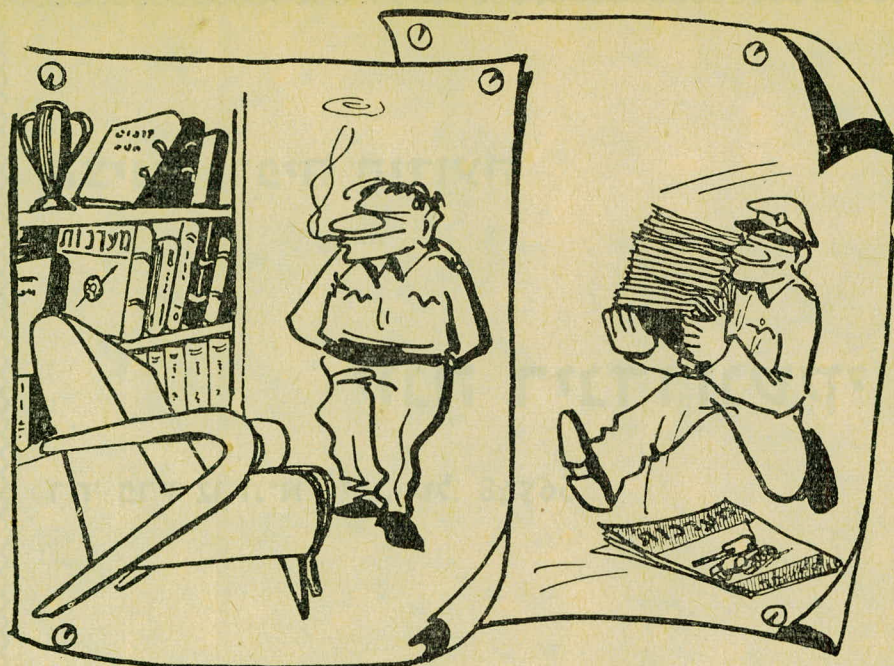
רח' פרץ 12 ת"א - יפו, טל. 66548

מבצע כל עבודות

רשת וקו

למדינה, לצה"ל ולעם -

כל הברכות לשנה החדשה

מונזי „מערכות“!

הננו מודיעים בזה כי ניתנת האפשרות לכרוך את החוברות קי"ב—קי"ז (כרך ל"א-ל"ב) והחוברות קי"ח/קי"ט-קכ"ה (כרך ל"ג-ל"ד-ל"ה). המנויים אשר שמרו על חוברות „מערכות“ הנ"ל ומעוניינים למסרן לכריכה מתבקשים להעבירן למשרד הבטחון — ההוצאה לאור, הקריה, רח' א' מס. 5, תל-אביב, או לשלחן לתיבת-דואר 7026, תל-אביב.

חוברות לכריכה תתקבלנה עד 1.1.1961

דמי כריכה - 1.75 ל"י

ניתנת אפשרות להשלים את החוברות החסרות תמורת

35 אג' כל חוברת.

לצה"ל

לשנה החדשה
שא ברכת

מרכז „תנובה“

לצה"ל

שא ברכת

מפעלי „חמלת“ בע"מ

אזור

עלה והצלח!

לצבא הגנה לישראל

ש א ב ר כ ה
לשנה החדשה

עלה והצלח!

„מסדה“ בע”מ

האנציקלופדיה העברית

לצבא הגנה לישראל

ש א ב ר כ ה נ א מ נ ה

עלה והצלח!

„חרות“ בע”מ

מפעלי אינסטילציה סניטרית בע”מ

לצבא הגנה לישראל

שא ברכתנו לשנה החדשה
עלה והצלח!

צ. ד.

חברת נצרת לממתקים בע"מ

לצבא הגנה לישראל

שא ברכה
עלה והצלח!

אוצר החייל בע"מ

תל אביב, רח' הר-סיני 1, טל. 64443, 65498

סניף חיפה: הרצל 1 טל. 5-66594

לצה"ל

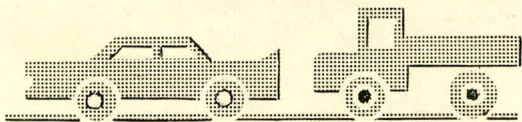
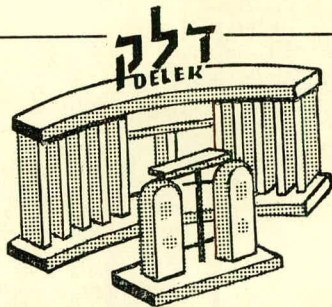
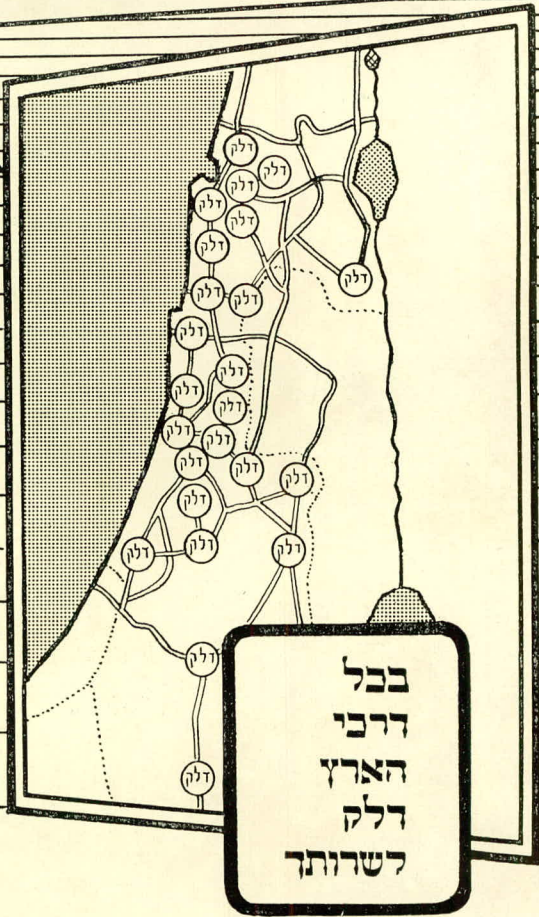
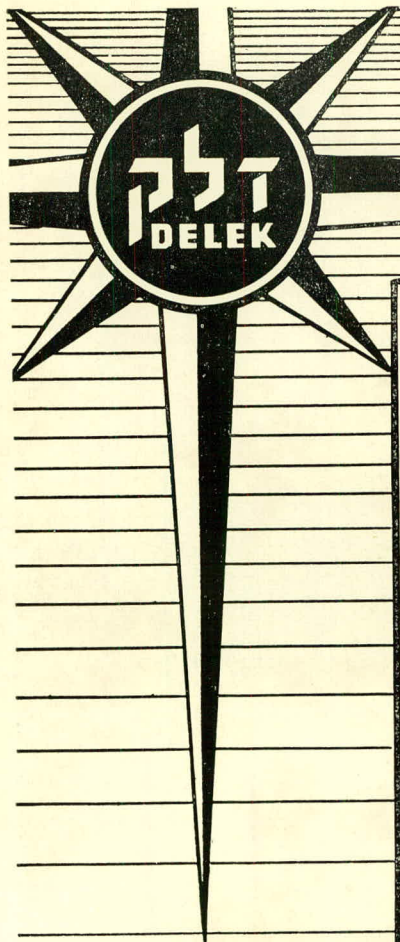
שאו ברכה
לשנה החדשה

„ברזלית" בע"מ

לצה"ל

שא ברכה

תעשיית „אבן וסיד" בע"מ

„דלק“ חברה הדלק הישראלית בע"מ

דואר רשמי

סה"כ האקטיבה
248,000,000 ל"י

95

סניפים
בכל חלקי הארץ

כל שרותי בנק

בנק הפועלים **אגף**

נוסד 1921

קול את שחם